Şehir ve herşey...

BÜTÜNŞEHİR

Yıl: 1 / Sayı: 5 / Mayıs 2015 / Fiyatı: 10 ₺

Kent Kültürü Dergisi

Belgelerle
19 Mayıs Gerçeği

Samsun
Mevlevihane'sinin İzinde

Bu Şehrin
Yaşlıları

KÜLTÜR KENTİ İLKADIM

SAMSUN İLKADIM BELEDİYESİ

İlkadım Belediyesi

Divan Şiiriyle Değerler Eğitimi Kitap Seti

EBEDNÂME AŞKNÂME EDEBNÂME

Hazırlayan
Prof. Dr. Yavuz BAYRAM

İlkadım Belediyesi kültür hizmetidir.

Yıl: 1 / Sayı: 5 / Mayıs 2015
www.butunsehirdergisi.com

BÜTÜNŞEHİR

İmtiyaz Sahibi ve Sorumlusu
Akasya Basın Yayın Tanıtım
Recep YAZGAN
0544 730 49 32
recepyazgan1@gmail.com

Yayın Kurulu
Prof. Dr. Cevdet YILMAZ
Prof. Dr. Bünyamin KOCAOĞLU
Doç. Dr. Önder DUMAN
Yrd. Doç. Dr. Cem GENÇOĞLU
Tevfik DEMİR
İbrahim TÖKEL
Recep YAZGAN
Uğur DEDE
Mustafa KARAOSANOĞLU

Reklam Koordinatörü
Yasin KURT
0544 303 55 55

İletişim
Gaziler Meydanı Gelişen Han
Kat: 3 No: 10/11
İlkadım/Samsun
Tel: (0362) 432 12 01
butunsehirdergisi@gmail.com

Grafik Tasarım
Akasya Basın Yayın Tanıtım
0362 432 12 01

Baskı
Güven Ofset
Sait Bey Mah. Çukurçeşme
Sok. No:12 İlkadım/Samsun
Tel:(0362) 431 01 71

Baskı Tarihi
18.05.2015

Bütün Şehir Dergisini
Ebabil Kitabevi, Endülüs
Kitaevi ve Deniz Kültür
Merkezi'nden temin
edebiliriniz.

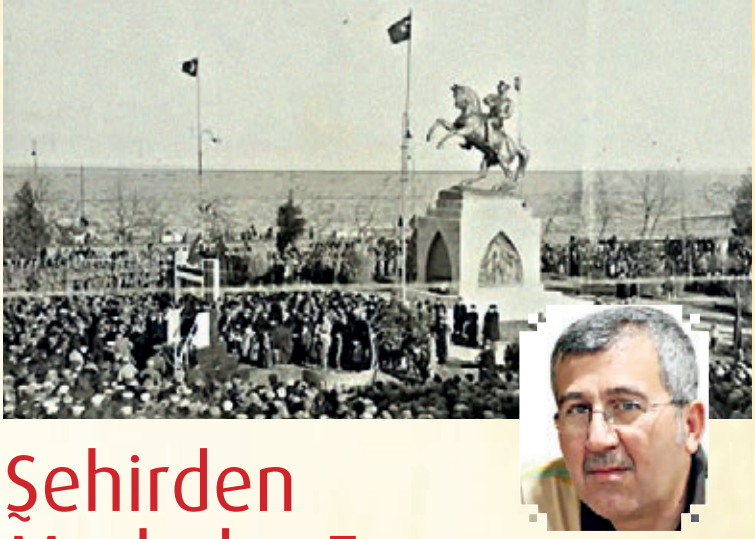

Şehirden Merhaba 5

Beşinci sayımızla yine sizlerle beraberiz. Dergiyi çıkardığımız ilk günkü heyecanımızın bugün bile okurlarımız tarafından paylaşılması bizim şevkimizi, azmimizi artırıyor tabiatıyla. Ama inanın çok zor bir yolda ilerliyoruz. Çok emek var tüm yazılarımızda. Tüm yazarlarımız imzalarını attığı yazılarına büyük emek veriyorlar. Bütün Şehir Dergisi'nin farkı da bu. Bu nedenle de büyük ilgi görüyor dergimiz.

Bu emeklerinden dolayı yazarlarımızı bir defa daha kutluyoruz. Onlarla şehrimiz adına gurur duyuyoruz. İyi ki varlar. Çünkü onlarla bu şehir dünün mirasını bugüne, bugünün varlığını da yarına taşıyoruz.

Mayıs ayındayız. Bu şehrin de 19 Mayıs'ı var. Bu sayımızda Prof. Dr. Dursun Ali AKBULUT ve Doç. Dr. Önder DUMAN bu konuya değinirken, Recep YAZGAN Samsun'un en meşhur anıtı olan Atatürk Heykeli'nin ilginç yapılış ve getiriliş hikayesini yazdı.

Samsun'un tek saat tamircisi Betül ZER'in Saat Kuleleri yazısı, Prof. Dr. Cafer Sadık YARAN'ın Samsun Mevlevihanesi araştırması, Prof.Dr Mehmet Aydın'ın şehrimize misafir olan Rasim ÖZDENÖREN'le Samsun buluşması bu sayımızda yer alıyor. Bir çocuğun gözünden Samsun hatıralarını da Cengiz Şahin yazdı.

Prof. Dr. Cevdet Yılmaz hocamızın Samsun'un yaşlılarını ele aldığı Samsun'da yaşlı nüfus, Samsun Kent Müzesi'nin yanında Efsane Samsunsporluları da dergimizde ele aldık.

Bu sayımızdaki araştırma yazı ve yorumlarımız bunlarla da sınırlı değil tabiki. Ama başladığımız gün hedefini koyduğumuz şehrin kalbine yol almaya devam edeceğiz. Ne kadar ilerleriz, nereye kadar gideriz onu bilemeyiz ama bildiğimiz şudurki; dergi olarak iyi yoldayız.

Bu sefer sözü Üstad Necip Fazıl KISAKÜREK 'le bitirelim. O konuşsun biz susalım:

Nur yolunu tıkıyor yüzbir katlı gökdelen.

Bir küçük iğne yok mu, şehrin kalbini delen?

Tevfik DEMİR

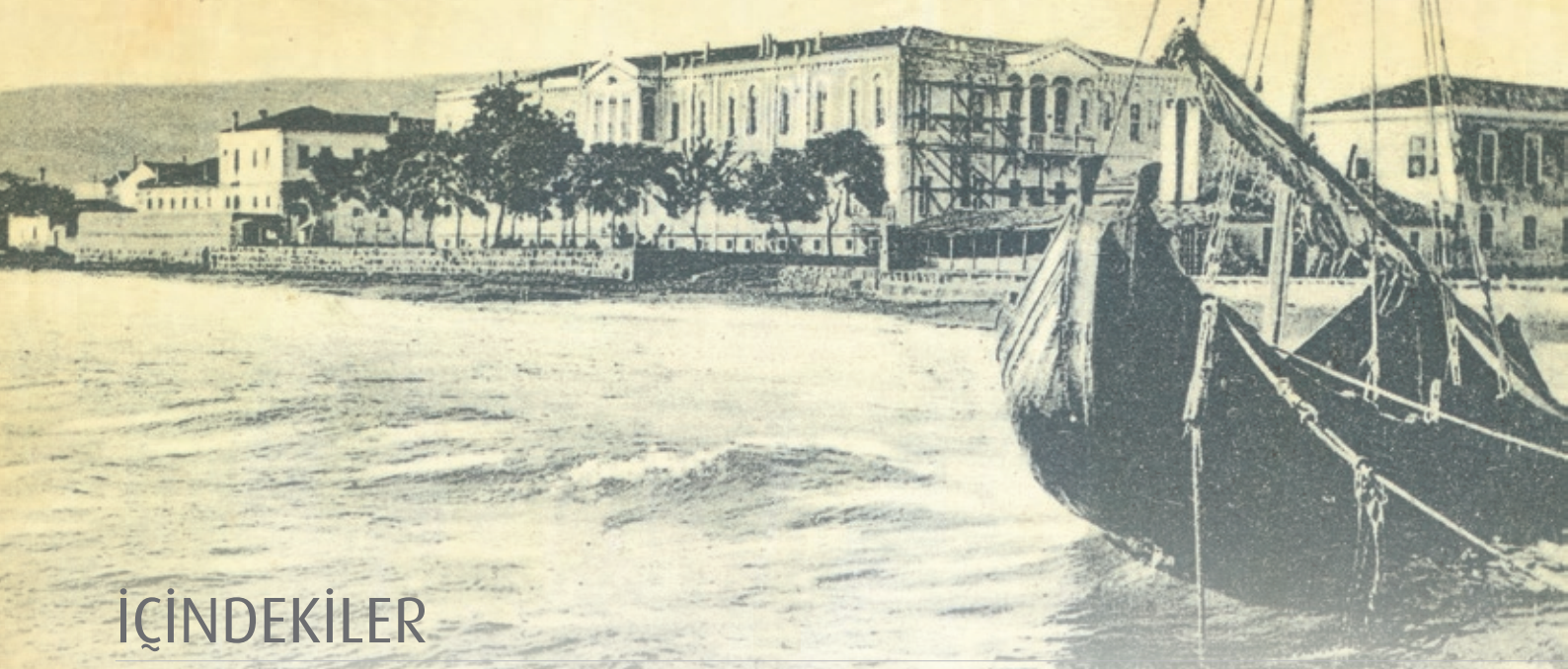

İÇİNDEKİLER

Şehirden Merhaba 5 <Tevfik DEMİR> 03

Samsun Yalancı Sevda <Emin Kazım ŞEN> 06

Samsun'un "Gazi" Günü YA DA 19 MAYIS BAYRAMI <Prof. Dr. Dursun Ali AKBULUT> 08

Kolayşehir Samsun <Ali Korkmaz> 14

Saat Kuleleri ve SAMSUN SAAT KULESİ <Betül ZER> 18

Samsunlu Türk Halk Müziği Sanatçısı NEZAHAT BAYRAM <TRT Arşivi ALbüm Bilgisi> 22

Bir Çocuğun Gözüyle ESKİ SAMSUN <Cengiz ŞAHİN> 24

Tarih, Çevre Ve Sorumluluklar <Refik BASKIN> 28

Samsun'da Rasim Özdenören'le GECİKMİŞ ÜÇÜNCÜ BULUŞMA <Prof. Dr. Mehmet AYDIN> 32

GEÇMİŞ ZAMAN OLUR Kİ Hüsnü Baş'ın Anılarında <Mehmet KÖSEOĞLU> 36

Samsun Atatürk Heykeli GÜMRÜKTE REHİN KALDI! <Recep YAZGAN> 40

Belgelerle 19 MAYIS GERÇEĞİ <Doç. Dr. Önder DUMAN> 42

Samsunspor Tarihine Geçen İki Efsane Futbolcu <Ercüment GÜL> 46

KALENİN SURLARI <Necdet UZUN> 48

100 Yıllık Hikaye SAMSUN MEVLEVİHANE'SİNİN İZİNDE <Prof. Dr. Cafer Sadık YARAN> 50

Samsun'da Bir Urfalı Abdurrahman Süreyya İŞGÖR <Osman KARA> 54

NECİP FAZIL Yedi Güzel Adam ve Samsun <Prof. Dr. Şaban SAĞLIK> 58

Mayıs Zamanı LADİK YAYLALARI <İzzet ACAREL> 62

Samsun'un Masalcı Dedesi CEMALETTİN ETLİ KAVAKLIGİL 64

176 Sayılık Bir Serüven ÇALTI <Sıddık AKBAYIR> 66

Çizi**yorum** <DMustafa Behçet HOROZOĞLU> 69

Canik Sancağı'nda Ermeni Terörü (1914-1918) <Doç. Dr. Önder DUMAN> 70

Hayatın Her Alanına Dokunan 14 PROJE <SYasin KURT> 74

BU ŞEHRİN YAŞLILARI Samsun'da Yaşlı Nüfus <Prof. Dr. Cevdet YILMAZ> 82

Samsun Kent Müzesi Avrupa'nın En Prestijli Müzeleri Arasında 88

Çarşamba Belediyesi 3. KİTAP FUARI 92

OMÜ, Havaalanında Kitap Dağıttı Bütünşehir Dergisi'ne İlgi Büyüktü 94

sağlıklı bir nesil için üretiyoruz.
www.osmanliun.com
OSMANLI
1976
UN -KÜP ŞEKER - ÇAY - BAKLİYAT
OSMANLI UN
طحين عثمنلي
OSMANLI UN
OSMANLI UN
OSMANLI UN
Bulgur
Kuru Fasulye
Buğday
OSMANLI
küpşeker
1000 g
OSMANLI UN
Adres : İstiklal Mah. Atatürk Bulvarı
No :186 Kutlukent Beldesi/ SAMSUN
Tel : 0362 266 65 71 - 266 81 00
Faks : 0362 266 56 25
Mail : info@osmanliun.com
OSMANLI GIDA
Adres : İstiklal Mah. Atatürk Bulvarı
No :182 Kutlukent Beldesi/ SAMSUN
Tel : 0362 266 65 72
Faks : 0362 266 81 01
Mail : osmanliseker@hotmail.com

SAMSUN YALANCI SEVDA

Emin Kazım ŞEN

Ve kaşla göz arası ortadan kaybolup, sonra yine sana döndüler, yalancı sevda türküleriyle...

Samsun... Yalancı sevdalısı bağrındakilerin...

Ki Samsun sen, nice yersiz yurtsuzların sıcak kucağı, ana ocağı oldun ama, hep ihanet gördün kendi çocuklarından.

Ne zaman bu kez seni korumak kollamak gerekse, ne zaman seni yaşatmak, hayat vermek gerekse ve ne zaman pervasız, gözü kara sevmek ve bunun için sana vermek, ama fütursuz ve karşılıksız vermek gerekse, kimseyi bulamadın yanı başında. Samsun. sen bu güzel, coşkun hisleri hiç yaşayamadın, seni tüketen, her biri dünyada az bulunan güzelliklerini hoyratça kullanan bağrındakilerin, sana dair bu delikanlı ve sadık hamlelerini hiç göremedin. Ne zaman vermek gerekse, almadan vermek, ve karşılıksız sevmek, sende yaşayanlar hep arkalarına baktılar ve buldular bir yerlerde sakladıkları gerçek aşklarını. Ve kaşla göz arası ortadan kaybolup, sonra yine sana döndüler, yalancı sevda türküleriyle... Hem de gözünün içine baka baka. Onların hepsinin, içlerinde saklı başka beldeleri, başka memleketleri oldu, senden daha sevgili, senden daha ait kendilerine. Çocuklarım dediklerin seni gerçekte pek az sevdi

Samsun. Ve sadık kalmadı sana. Pek azı istisna ki kaideye etkisiz, ya hep ihanet ettiler sana, ya da hep ihanete pusudaydılar...

Şimdi Samsun, şimdi, çok uzak yerlerden haber var. Oradakiler de duymuşlar senin müstesna güzelliklerini. Seni, bağrındakilerin, kıymet kadir bilmeyenlerin insafına ve hatta ihanetlerine bırakmayacaklarmış. Seni ta oralardan gelip, kucaklayacaklarmış. Yıllarca ama yıllarca umursanmayan can havli feryatlarına çare olup, öz çocuklarınca yara bere içinde bırakılan yerlerini de saracaklarmış. Çünkü Samsun sen, şimdi sadece sende yaşayanlara değil bütün yurduma hayat vermeye aday beldelerin katıldığı yarışmada birinci gelmişsin. Gıyabında birileri vermiş ismini ve girmişsin yarışmaya. Bu birilerinin, biliyorum kendi çocuklarından biri olmasını diliyorsun ama, evet Samsun üzgünüm, uzaklardan, çok uzaklardan birileri görmüş, fark etmiş seni, çok ama güzel olduğunu. Ama içten içe hep kanadığını, kanatıldığını ve ağladığını da…

Ve Samsun bugün, hesap sormak ve adam gibi adamları ayırmak vaktidir. Çünkü artık sen, sendekilere muhtaç olmanın aczi içinde olmak şöyle dursun , uzak yakın, ama herkesin bakmaktan kendini alamadığı, ışıl ışıl parlayan bir yıldızsın! Ve koşuyorlar sana. "Acaba" diyorlar, "acaba eteklerinde olsun dokunabileceğimiz, bu güzelliği temaşa edip yaşayabileceğimiz zerre kadar olsun, bize de bir yer var mı?" Sadakat yemini almadan ve bu yemine inanmadan sakın ama sakın kimseye yüz verme Samsun. Bu vazgeçilmez güzellik, bu hak ve güç artık sende fazlasıyla var! Bırak onlar biraz daha düşünsünler. Sana daha gelmeden gözleri yola bakanlar değil, sende yıllarca yaşasalar da sana hep bir açık pazar, bir istasyon muamelesi yapanlar değil, torbalarını doldurup bir ara kaçmayı planlayanlar değil, sende, mazi, hal ve istikbal kaygıları olan ve adam gibi bir şehir olduğuna inananlar gelsin. Sana ancak, cazibe ile külfetin kardeş olduğuna inananlar gelsin…

Sende yaşayanları bu ölçü ile yeniden imtihan et Samsun. İmtihanı kaybedenlerin akıbetini dilediğince takdir etmek de yine sana ait. En doğruyu yapacağından adım gibi eminim.

Yolun açık ve aydınlık olsun .

Ve Samsun bugün, hesap sormak ve adam gibi adamları ayırmak vaktidir. Çünkü artık sen, sendekilere muhtaç olmanın aczi içinde olmak şöyle dursun , uzak yakın, ama herkesin bakmaktan kendini alamadığı, ışıl ışıl parlayan bir yıldızsın! Ve koşuyorlar sana. "Acaba" diyorlar, "acaba eteklerinde olsun dokunabileceğimiz, bu güzelliği temaşa edip yaşayabileceğimiz zerre kadar olsun, bize de bir yer var mı?

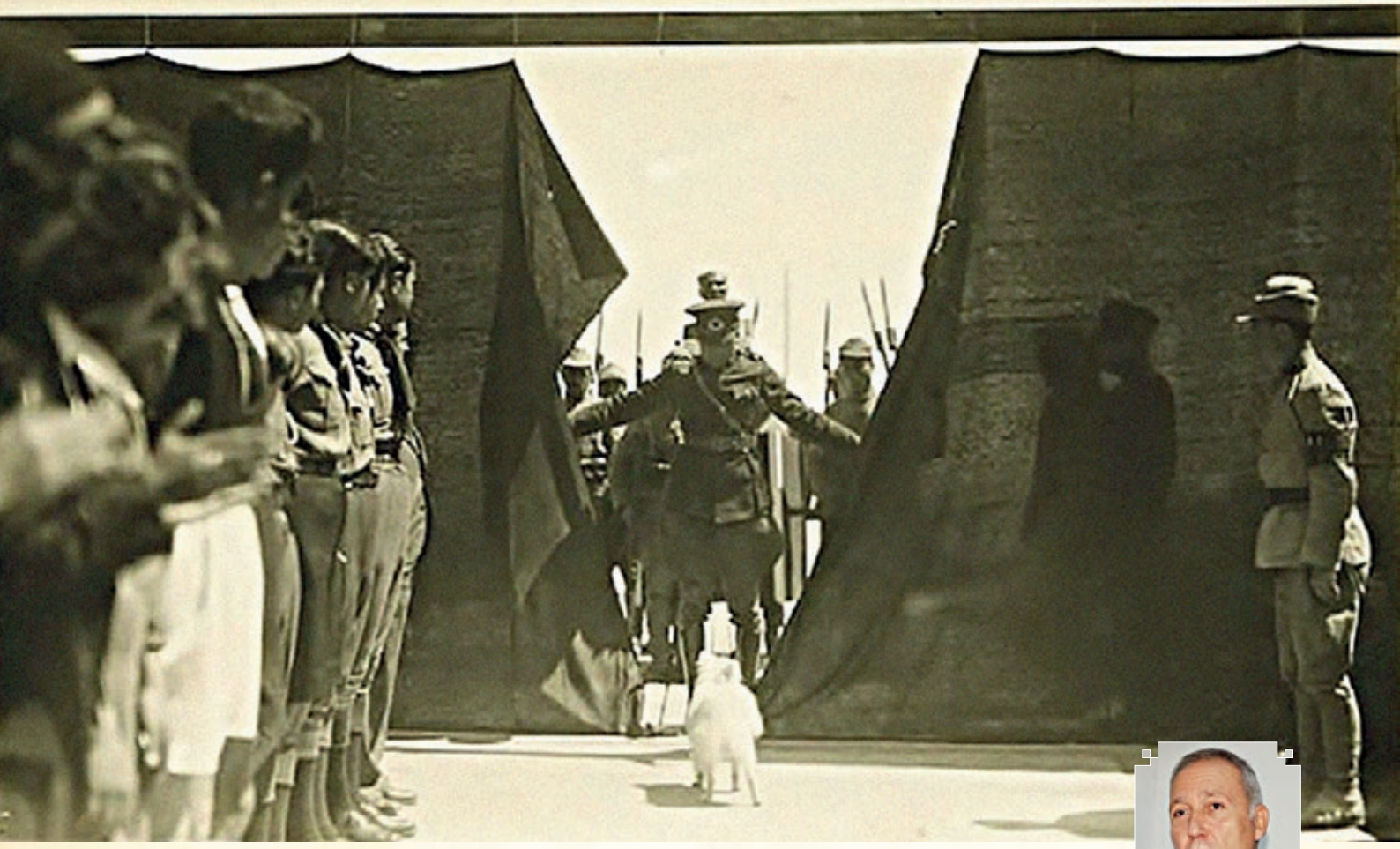

Samsun'un "Gazi" Günü
YA DA 19 MAYIS BAYRAMI

Prof. Dr. Dursun Ali AKBULUT

Toplumun dinamiğini harekete geçiren olgular arasında millî günler ve bayramlar başlıca yeri işgal ederler.

Milletlerin hayatında önemli günler vardır. Bunlar ya sevinçle, coşkuyla kutlanan gurur günleri, ya da üzüntüyle hatırlanan felâket anlarıdır. Her iki halde de millî bilinç kuvvetlenir ve birlikte yaşamak arzusu artar. Çünkü millet, kıvançta ve tasada birleşebilen, aynı duyguları paylaşabilen dinamik bir organizmadır. Toplumun dinamiğini harekete geçiren olgular arasında millî günler ve bayramlar başlıca yeri işgal ederler. Malatya mebusu Feyzi Efendi'nin 23 Nisan 1921'de söylediği gibi, "mukaddes günleri takdir etmezsek, o günlerin kıymeti kalmaz" Bu konuda Edhem Veysi Bey de "Gazi Günü" münasebetiyle yazdığı makalede diyordu ki: "Millî hayatta bayram ve törenlerin pek büyük tesiri vardır. Milletler ve bilhassa bizim gibi üst üste inkılâp geçirmiş olan cemiyetler, sadece bir veya iki defa mazi hatıralarını ihyaya girişirlerse istikbalde yönelinecek istikameti belirlemiş olurlar. Mazi ara sıra yoklanılmalıdır. Orada mevcut menkıbeler, kahramanlık ve hatta hıyanetler ve cinayetler yadedilmelidir. Tâ ki iyinin kadri ve kötünün hakkı belirlenmiş olsun". Bu açıdan bakıldığında, 19 Mayıs'ın anılmağa değer olaylardan biri olduğu şüphesizdir. Ancak söz konusu olayın, resmî bayram sayılması, diğer bayramlarımız gibi ülke genelinde

kutlanması yıllar sonra, 1938'de gerçekleştirilebilecektir.

Millî Mücadele ve Cumhuriyet Tarihimizin önemli olayları, ya mahallî günler, ya da millî bayram ve genel tatil günleri şeklinde kutlanmaktadır. Bir günün bayram sayılması, her şeyden önce yasa ile mümkün olabilmektedir. Çünkü devlet daireleriyle, özel ve resmî kuruluşların, kendilerinden beklenen işleri durdurarak çalışmalarına ara vermeleri düzensizliğe yolaçar. Bayramlar, yasa koyucu tarafından tesbit edilir, yasa ile kaç gün tatil yapılacağı ve bunu hangi devlet organının ya da organlarının icra edeceği belirlenir.

Millî Mücadele döneminin ilk bayramı, "23 Nisan Bayramı" dır. TBMM'nin açılışının birinci yıldönümünde, 23 Nisan 1921'de kabul edilmiştir. 112 sayılı iki maddelik kanunun birinci maddesinde 23 Nisan millî bayramlardan sayılıyor, ikinci maddesinde yayımı tarihinden yürürlüğe gireceği ve yürütülmesinden TBMM'nin sorumlu olduğu belirtiliyordu. 23 Nisan, bayram olarak kabul edilince, o gün Meclis'te başka oturum yapılmamış ve pazartesi toplanılmak üzere çalışmalara ara verilmiştir. 23 Nisan, bundan sonra her yıl 23 Nisan Bayramı, müteakip senelerde 23 Nisan Çocuk Bayramı ve 1935'ten itibaren de Ulusal Egemenlik Bayramı olarak kutlanmıştır.

Millî Mücadele döneminin ikinci bayramı, "Hakimiyet Bayramı" dır. Saltanatın kaldırıldığı günün ertesi, yani 2 Kasım günü, o sene 12 Rebiulevvel'e tekabül etmişti. 12 Rebiulevvel, Hz. Peygamber'in doğum günü olarak kabul edildiğinden, aynı gece Mevlid Kandiliydi. Yozgat mebusu Süleyman Sırrı Bey, bir önerge ile hem Mevlid-i Nebevi'yi ve hem de alınan kararı kutlamak için dua okunmasını ve mutad olduğu üzere top atılmasını, Burdur mebusu İsmail Suphi Bey de bu günün millî bayram olarak ilânını teklif ettiler. İcra Vekilleri Reisi Rauf Bey, her iki teklifteki hususları birleştirerek, 1-2 Kasım gecesi ile ertesi günün bayram kabul edilmesini önerdi. Bu teklif, sevinçle karşılandı. El kaldırmak suretiyle yapılan oylamada prensip itibariyle benimsendi. Kanun şeklinde tesbiti sonraya bırakıldı. Rauf Bey, 2 Kasım'da Sivas mebusu sıfatıyla, 12 Rebiulevvel yani 2 Kasım'ın, "vilâdet kandili ile beraber aynı zamanda milli bayram olarak kabulü için" TBMM Başkanlığına bir yasa teklifi sundu. Üç maddelik bu önergenin birinci maddesinde 12 Rebiüllevvel gecesi ile gününün Hakimiyet Bayramı sayılması, ikinci maddesinde kabulü tarihinden yürürlüğe girmesi, üçüncü maddesinde de icrasına TBMM'nin memur edilmesi isteniyordu. Söz konusu önerge, aradan bir yıl kadar bir zaman geçtikten sonra, Cumhuriyet'in ilânından beş gün önce 24 Ekim 1923'te Meclis'te görüşülerek kabul edildi. 362 sayılı Hakimiyet Bayramı Kanunu, 1935'te 2739 Sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılacaktır.

Üçüncü bayramımız, "Cumhuriyet Bayramı"dır. 29 Ekim 1923'te TBMM, Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'nda yaptığı değişiklikle, hükümet şeklini cumhuriyete dönüştürdü. Aynı gece, 101 pare top atılmak suretiyle Cumhuriyet'in kutlanması Meclis'çe kararlaştırıldı. Ertesi sene Cumhuriyet'in ilânı günü, şenliklerle kutlandı. Fakat bunun bir kanunla tesbiti daha sonra gerçek-

Millî Mücadele ve Cumhuriyet Tarihimizin önemli olayları, ya mahallî günler, ya da millî bayram ve genel tatil günleri şeklinde kutlanmaktadır. Bir günün bayram sayılması, her şeyden önce yasa ile mümkün olabilmektedir. Çünkü devlet daireleriyle, özel ve resmî kuruluşların, kendilerinden beklenen işleri durdurarak çalışmalarına ara vermeleri düzensizliğe yolaçar. Bayramlar, yasa koyucu tarafından tesbit edilir, yasa ile kaç gün tatil yapılacağı ve bunu hangi devlet organının ya da organlarının icra edeceği belirlenir.

leştirilmiştir. Konu ile ilgili olarak, Hariciye Vekâleti'nce düzenlenen ve hükümet tarafından TBMM'ne sevkedilen 2 Şubat 1925 tarihli kanun teklifinde, 29 Ekim'in millî bayram sayılması isteniyor ve gerekçesi şu şekilde açıklanıyordu: "medenî ülkelerden her biri kendisi için millî bayram olmak üzere tek bir gün kabul etmiştir. Her millet bu şekilde belirlediği günü, resmî özel gün sayarak yalnız o günü gerek ülke içinde, gerek dış temsilciliklerinde millî törenle icra eder... Yabancılara da kutlattırılması gereken, Türkiye Cumhuriyeti'nin ve milletimizin resmî özel gününü öteki medenî ülkeler gibi bir gün olarak belirlemek lâzımdır. O gün ise Cumhuriyet'in ilânı günü olan 29 Ekim'den başkası olmamalıdır" Hemen ifade etmek gerekir ki bu teklif, dinî ve o zamana kadar kabul edilmiş millî bayramlarımızı ilgaya yönelik değildir. 23 Nisan Bayramı ile Hakimiyet Bayramı yine kutlanmaya devam etmektedir. Bu itibarla, yurt içinde kutlamakta olduğumuz millî bayramlarımıza bir üçüncüsü ilâve edilmiş, yurt içinde ve yurt dışında kutlanması gereken tek bayramımız tesbit edilmiş bulunmaktadır. Hükümetin teklifi, Meclis Anayasa Komisyonu'nda görüşülerek 18 Nisan 1925'te karara bağlandı ve 19 Nisan'da TBMM'nde kabul edildi. 628 sayılı üç maddelik kanunun birinci maddesinde içeride ve dışarıda devlet adına yapılacak bayram töreninin 29 Ekim olduğu, ikinci maddesinde bu kanunun yürütülmesinden hükümetin sorumlu bulunduğu, üçüncü maddesinde de yayımı tarihinden yürürlüğe gireceği belirtiliyordu. Böylece Cumhuriyetin ilânı, 29 Ekim 1925'ten itibaren, içeride ve dışarıda millî bayram olarak kutlanmaya başlanmıştır.

Dördüncü bayramımız, 30 Ağustos "Zafer Bayramı"dır. Millî Mücadelemizin dönüm noktası olan ve düşmana nihai darbenin vurulduğu 30 Ağustos günü, 1924'te Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın katıldığı bir törenle ilk kez Afyon'da kutlanmıştı. Bugünün bayram sayılması hakkındaki kanun tasarısı Müdafaa-ı Milliye Vekâleti tarafından hazırlanarak 7 Ocak 1926' da Bakanlar Kurulu'na getirilmiş, 27 Ocak'ta Bakanlar Kurulu'nda görüşülerek TBMM'ne şevkine karar verilmiştir. TBMM, 1 Nisan 1926'da yasa tasarısını kabul etti. 795 Sayılı Zafer Bayramı Kanunu'nun birinci maddesinde 30 Ağustos gününün Cumhuriyet ordu ve donanmasının zafer günü olduğu, ikinci maddesinde kara, deniz ve hava kuvvetleri tarafından kutlanacağı ve bugün askerî dairelerin tatil olunacağı, üçüncü maddesinde yayımı tarihinden yürürlüğe gireceği, dördüncü maddesinde de icrasına Müdafaa-ı Milliye ve Bahriye Vekillerinin memur edildiği belirtiliyordu. Şu halde 30 Ağustos, 1926'dan beri millî bayram olarak kutlanmaktadır.

Görülüyor ki Cumhuriyet Türkiyesi'nin bayram günleri, ayrı ayrı yasalarla (112, 362, 628 ve 795 Sayılı Kanunlarla) tesbit edilmiş olduğu halde, 19 Mayıs'la ilgili olarak böyle bir düzenleme yapılmamış ve bugün resmen bayram olarak ilân edilmemişti. 19 Mayıs'ın ayrı tutulmasının, millî bayramlarımız arasında yer almamasının sebebi ne olabilirdi? Hemen belirtmek gerekir ki 1926'ya kadar yasalarla kabul edilen dört millî bayramımız, niteliği itibariyle 19 Mayıs'tan farklı görünmektedir. 19 Mayıs 1919'da Osmanlı Hükümeti'nin sıradan sayılabilecek icraatlarından biri gerçekleşmişti. Bu olay, o anda ülke gündeminin ilk sırasında yer almıyordu. Hemen herkes, hükümet, basın, halk İzmir'in işgali hadisesiyle meşguldü. Paris Barış Konferansı ve Osmanlı Barışı gündemden hiç düşmemişti ve hâlâ sıcaklığını muhafaza ediyordu. Böyle bir ortamda Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişi Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a gelişi o kadar dikkati çekmemiş, basın bile bu olaydan çok fazla sözetmemişti. Anlaşılacağı üzere 19 Mayıs, bir sonuç değil, bir başlangıçtı. Sonuçları itibariyle önemli bir gündü. Eğer sonuçları bu derecede büyük olmasaydı, hiç şüphesiz unutulup gidecek, belki bundan hiç bahsedilmeyecekti. Halbuki 112, 362, 628 ve 795 sayılı Kanunlarla kabul edilen bayram günlerine bakılacak olursa, bunların, önemli girişimlerin, büyük çabaların ve çalışmaların sonuçları olduğu görülür. Üstelik bu günler daha işin başında, ülke gündemini birinci derecede meşgul etmiş, gündemin ilk sıralarında yer almışlardı. TBMM'nin açılması, millet egemenliğinin fiilen uygulamaya konulduğu, İstanbul'daki yönetimin bir yana itildiği, başlangıcı ve sonuçları itibariyle önemli bir gündür. 30 Ağustos'ta saldırgan düşmana kesin darbe indirilmiştir. 1 Kasım'da altıyüz yıllık Osmanlı yönetimine resmen son verilmiştir. 29 Ekim'de devletin hükümet biçimi değiştirilmiş, Cumhuriyet ilân edilmişti. Bütün bunlar gerçekleştirildikleri anda birinci dereceden ve Türk toplumunun her kesimini ilgilendiren olaylardır.

1926'ya kadar yasalarla kabul edilen bayram günleri, "genellik" niteliği de taşımakta idiler. Belki 19

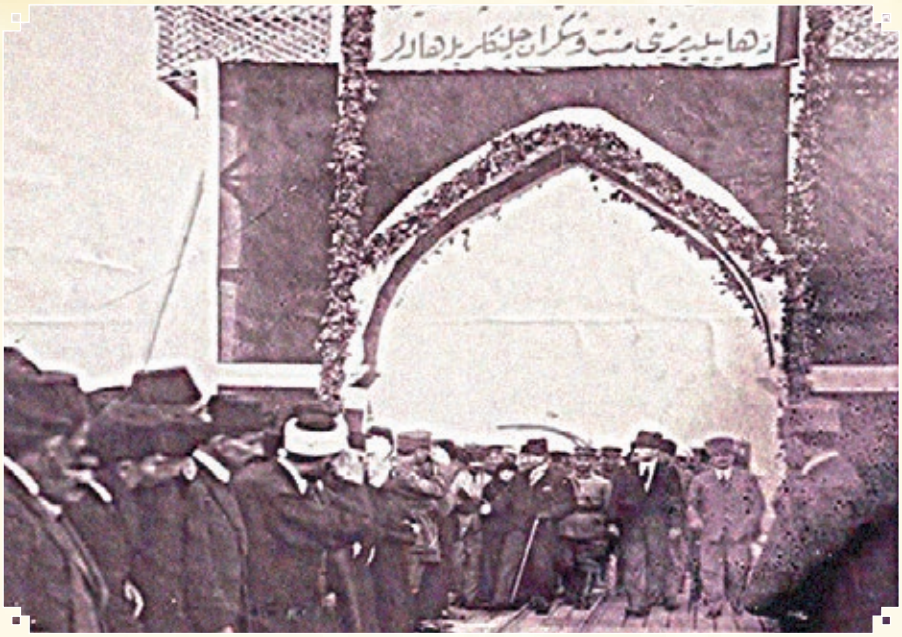

Mayıs, daha özel, mahallî bir gün olarak kutlanabilirdi. Tıpkı 3 Temmuz (1919), 23 Temmuz (1919), 4 Eylül (1919) vb. gibi. Fakat Samsunlular, ya 19 Mayıs'ın resmî bayram günü olarak yasayla onaylanmasını beklediklerinden, ya da bugünün unutulmasına gönülleri razı olmadığından, 1926'da 19 Mayıs'ı "Gazi Günü" ilân ederek kutlama törenleri düzenlediler. Bundan sonra 19 Mayıs, programlı törenlerle her sene kutlanmaya devam etti. 1927 yılı kutlamaları münasebetiyle vilâyet gazetesinde yer alan bir yazıda deniliyordu ki: "Samsunlular, tarihin kendilerine bahşettiği bu şerefli fırsatı fevtetmeyerek vak'ayı geçen sene tesbit ve memleket (yani Samsun) hesabına bir bayram olarak kabul eylediler. Bu bayram iki senedir büyük tezahüratla tes'id olunuyor. Bundan sonra da devren alâ devr tes'id olunacağına şüphe edilemez. Fakat gönül pek arzu ederdi ki istiklâl ve inkılâp tarihinde pek mühim olan bugün, umum vatan için tebcil ve tes'id olunsun. Bu gün de inkılâp ve ihtilâlin başlangıcı olmak hasebiyle sair bayramlar arasına girsin". Bu yazıdan anlaşılacağı üzere Samsunlular, 19 Mayıs'ın diğer dört millî bayramımız gibi bir yasayla resmî bayram ilân edilmesini bekliyorlardı.

Burada yeri gelmişken, 1927 ve 1928 yıllarında icra edilen 19 Mayıs'ı kutlama törenlerinden sözedelim. Çünkü bu törenler, günümüze kadar süregelen Samsun'daki 19 Mayıs törenlerinin esasını teşkil etmektedir. 1927'de Vilâyetçe hazırlanan kutlama programı önce Samsun gazetesinde yayınlanmış, daha sonra el ilânları şeklinde halka dağıtılmış ve şehrin belirli yerlerine asılmıştır. Bu program gereğince, törenlere fabrika ve demiryolu kuruluşlarının düdüklerini çalmasıyla başlanmış, parktaki töreni müteakip Gazievi'nin önüne gelinmiş ve orada günün anlam ve önemini belirten konuşmalar yapılmıştır. Nitekim Gazievi, 1926'da Samsun halkı tarafından "Büyük Kurtarıcı" ya hediye edilmişti. Gazievi'nin önündeki törenden sonra Mecidiye Caddesi'ni takiben belediye binasına gidilmiş, akşam da belediyede bir şükran balosu, gece şehirde fener alayları düzenlenmiştir.

Öte yandan Samsun gazetesinde konu ile ilgili makaleler yayınlanmış, kutlama törenleri hakkında haberlere geniş ölçüde yer verilmişti. Edhem Veysi Bey, "Gazi Günü" unvanlı makalesinde şunları yazmaktaydı: "Ordu müfettişi nâmı altında memleketimize ayak basan bu simadan o zaman kimse bir şey anlamamıştı.. Çünkü o zaman memleket kafası yerinde anlayacak vaziyette değildi. Muhtelif ve müttezâ kavgaların hasıl ettiği hây-hûy içinde kendinden geçmiş gibi idi. O büyük sima, burada bir hafta sessiz durdu. Etraf ve eknaht dinledikten sonra mekânı Anadolu içlerine nakletti. İşte o zaman o büyük simadan bir şeyler okunmağa başladı. Meğer o sima, o zât, o zekâ ordu müfettişi değil, bir vatan mübeşşiri imiş... üç sene sonra vatanın nail olacağı şerefli istiklâlini müjdeliğe gelmiş...

"Samsun, bunu o gün anlamamış ise herkes gibi mazurdur. Çünkü o beşaretin cihanı hayrette bırakan mevzu ve medlulünü idrak eylemekte cihan dahi izhâr-ı acz eylemiş idi...

"Her ferd ve her memleket bu cihanşümul cidal ve zaferden payını alsın diyoruz. Ortada taksim-i ganaim yok. Hisse-i şeref ve zafer var... Pek sarih olarak malûmdur ki böyle bir nasib davasındaki hakkımızın mertebesi yüksektir. Belki de birincidir. Çünkü Anadolu'yu kurtarmağa gelen o büyük Türk, Anadolu toprağı olarak ilk adımını Samsun iskelesine atmıştır".

1927 yılı 19 Mayıs kutlamalarının bir diğer yönü de parkta halk tarafından yaptırılacak olan Gazi heykelinin temelinin atılması ve İş Bankası Samsun şubesinin açılmasıydı. Gerek temel atma ve gerekse İş Bankası şubesinin açılış törenleri parlak bir şekilde icra edilmiş, bu sene 19 Mayıs daha görkemli bir tarzda kutlanmıştı. İş Bankası Samsun şubesinin açılışında bulunmak üzere Ticaret Vekili Rahmi Bey Ankara'dan, İş Bankası Genel

Müdürü Celâl Bey de İstanbul'dan gelip törenlere katılmışlardı.

19 Mayıs'ın mahallî bir gün olarak törenlerle kutlanması, öteki vilâyetler için de örnek teşkil etti. Onlar da Gazi ile ilgili günlerini anmaya, mahallî günler düzenlemeye başladılar. Sivas Kongresi, Millî Mücadelemizin önemli hadiselerinden biri idi. O nedenle, kongrenin başlangıç tarihi olan 4 Eylül, 1927'de Sivas'ta özel mahallî gün kabul ve ilân edilerek, bu günü anmak için hazırlıklar yapıldı. Bu çerçevede tarihî kongrenin toplandığı lise binasında "Gazi Köşesi" adıyla bir yer ayrıldı.

1928 senesi 19 Mayıs kutlamaları için yine önemli hazırlıklar yapıldı. Halk Fırkası, Belediye ve Park önünde taklar inşa edildi. İlk tören, saat dokuzda Gazi Paşa'nın karaya ayak bastıkları iskele hizasında, okulların, askerî birliklerin, askerî ve mülkî erkân ile memurların ve halkın toplanmasıyla başladı. Bando eşliğinde geçit resmi yapıldı. Bu ilk törenden sonra, kutlamalara katılanlar Saathane Meydanı'na geçmiş, burada bir süre bekledikten sonra Mecidiye Caddesi yoluyla Gazievi önüne gitmişlerdir. Gazievi önündeki törende günün önemini belirten konuşmalar yapılmış, bando marşlar çalmış ve kutlamalara nihayet verilmiştir. Aynı gün, diğer bir etkinlik de Gazievi'nin açılmasıydı. Gazievi ziyaretçiler tarafından gezilmiş ve bundan böyle devamlı olarak ziyaretçilere açık tutulmuştur. Şehrin manzarası görülmeye değerdi. Her taraf baştan başa bayraklar ve defne dallarıyla donatılmış, bütün kuruluşlar, mağazalar, dükkânlar rengârenk süslenmişti. Daha önceki kutlamalarda olduğu gibi, gece fener alayları ve belediyede şükran balosu düzenlenmişti.

Samsun'da halkın coşkusuna basın da katılmış, daha doğrusu bu coşkuya tercüman olmuştu. Edhem Veysi Bey, konu ile ilgili olarak yazdığı makalede, 19 Mayıs'ın "üçüncü defa" ve fakat "dokuzuncu yıldönümü olarak" kutlandığını belirterek, "Bu tarihin Samsun'dan başlamasıdır ki memleketimiz için yegâne şeref teşkil eyler... Bugün, her sene tes'id edilmelidir. Çünkü bugünkü halâsı, bugünkü rehâ ve selâmeti ve nihayet bugünkü hakikat ve hürriyeti temin eden cidalin başıdır" diyordu. Görülen odur ki 19 Mayıs, resmî bir bayram olarak değil, fakat geleneksel mahallî bir gün olarak kutlanmaktaydı. Bugünün Samsun'a özgü olması, ona verilen değerin artmasına, coşku ve heyecanın çoğalmasına sebep oluyordu.

Öte yandan İçişleri Bakanlığı'nca hazırlanan ve Bakanlar Kurulu'nca TBMM'ne şevki kararlaştırılan "Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun" tasarısı, 20 Mayıs 1935'te Meclis İçişleri Komisyonu'nda görüşüldü. Komisyon, tasarı metninde bazı değişiklikler yaptıktan sonra, 23 Mayıs 1935'te tasarıyı TBMM Başkanlığı'na sundu. Meclis Genel Kurulu'nun 27 Mayıs günkü birleşiminde müzakere olunan söz konusu tasarı, aynı gün kabul edildi. Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkındaki 2739 sayılı kanunun birinci maddesinde yurtiçi ve yurt dışında kutlanacak ulusal bayramın Cumhuriyetin ilânı olduğu belirtilmiş, ikinci maddesinde genel tatil günleri sıralanmıştır. Buna göre, 30 Ağustos Zafer Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik Bayramı, 1 Mayıs Bahar Bayramı, 1 Ocak Yılbaşı Günü olarak kabul edilmiş ve ayrıca Şeker Bayramı'nda üç, Kurban Bayramı'nda dört gün tatil yapılması kararlaştırılmıştır. Kanunun üçüncü maddesi ile hafta tatilinin pazar günü olduğu, dördüncü maddesi ile önceki düzenlemelerin yürürlükten kaldırıldığı, beşinci maddesi ile yayımı tarihinden yürürlüğe gireceği ve altıncı maddesi ile de icrasından Bakanlar Kurulu'nun sorumlu olduğu belirtilmiştir. Bu yasa ile 1926'ya kadar dört ayrı kanunla kabul edilmiş bulunan dört milli bayramdan üçü muhafaza olunurken, bir bayram, yani 1 Kasım Hakimiyet Bayramı yürürlükten, kaldırılmıştır. Aynı yasada 19 Mayısla ilgili herhangi bir ifadenin bulunmadığı ve dolayısıyla 19 Mayıs'ın bayram olarak kabul edilmediği görülmektedir. Halbuki Atatürk, bugüne çok değer vermiş, Büyük Nutku'nu 19 Mayıs'la başlatmış, kendisine doğum gününü soranlara "neden 19 Mayıs olmasın" cevabını vermişti. Samsun halkının beklentisi, isteği ve coşkusu kadar, "Atatürk'ün özel ilgisi" de bugünün millî bayramlarımız arasında yer almasını sağlamıştır.

Atatürk, 19 Mayıs gösterilerini ölümünden altı ay kadar önce, Ankara'da 19 Mayıs Stadyumu'nda son kez izledi. Ulu Önder, Türk gençliğine ve Türk sporculuğuna bugünün tahsis edilmesini istiyordu. O nedenle, İçişleri Bakanlığı'nın 2739 Sayılı Kanunun 2. maddesine bir fıkra eklenmesi hususunda hazırlamış olduğu yasa tasarısı, Bakanlar Kurulu'nda görüşülerek, 1 Haziran'da TBMM Başkanlığı'na sunuldu. Meclis İçişleri Komisyonu'nda müzakere olunan tasarı, 8 Haziran'da Meclis Başkanlığı'na takdim edildi26. Meclis Genel Kurulu, söz konusu tasarıyı, 13 Haziran'da birinci kez, 20 Haziran'da ikinci kez görüşüp kabul etti. Böylece 20 Haziran 1938 tarih ve 3466 sayılı Kanunla 2739 Sayılı Kanun'un ikinci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiş oldu: "G) Gençlik ve Spor Bayramı, Mayıs'ın 19 ncu günü".

Görüldüğü üzere, 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, 20 Haziran 1938'de, ondokuzuncu yıldönümünden sonra, bir yasa ile kabul edilmiştir. Halbuki Samsun'da 1926'dan, yedinci yıldönümünden itibaren "Gazi Günü" ya da 19 Mayıs Bayramı adıyla kutlanıyordu. Cemal Kutay, 19 Mayıs'ın ayrıca bayram olarak kutlanması kararını, Atatürk'ün hastalığının acı bir gerçek olarak ortaya çıkmasıyla ilgili görmektedir. Sebep ne olursa olsun, 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, kaynağını Samsun'un "Gazi Günü"nden almış bulunan millî bir bayramımızdır.

Atatürk, 19 Mayıs gösterilerini ölümünden altı ay kadar önce, Ankara'da 19 Mayıs Stadyumu'nda son kez izledi. Ulu Önder, Türk gençliğine ve Türk sporculuğuna bugünün tahsis edilmesini istiyordu. O nedenle, İçişleri Bakanlığı'nın 2739 Sayılı Kanunun 2. maddesine bir fıkra eklenmesi hususunda hazırlamış olduğu yasa tasarısı, Bakanlar Kurulu'nda görüşülerek, 1 Haziran 1938'de TBMM Başkanlığı'na sunuldu, 20 Haziran 1938'de kabul edilerek resmileşti.

KOLAYŞEHİR SAMSUN

Ali KORKMAZ

Adı büyükşehir olsa da olmasa da bir takım etkinliklerin yapısında bir değişme görülmez hiçbir zaman.

Bir kavram kargaşası içerisinde Samsun'u algılamaya çalışınca sonuç fazla değişmiyor. Büyükşehir veya Bütünşehir kavramlarının nerde başlayıp nerede bittiği insanları fazla da ilgilendirmiyor aslında. Herkes yaşadığı gerçeklik üzerinden bir tanımlama veya algılama süreci yaşamaktadır.

Nüfusun ne kadar olduğu, sınırların nerede başlayıp nerede bittiği, hangi yerin kimin yetkisinde veya etkisinde olduğu kimsenin umurunda değil. Ancak yaşadığı hayat içerisinde bu olguların veya yerlerin etkisi ne düzeyde, herkesin umurunda. Samsun'un büyükşehir olmasıyla kimin hayatında ne değiştiğinin farkında bile değildir çoğu kimse. Hatta büyükşehir kavramının neyi kapsadığı ve dışladığını bile kimse bilmez. Ama içinde yaşar. Tıpkı bir balığın okyanusta yaşayıp da tarif edemediği gibi bir biyolojik yaşam sürecidir bu. Sosyolojik olarak da durum fazla değişmez zaten. Adı büyükşehir olsa da olmasa da bir takım etkinliklerin yapısında bir değişme görülmez hiçbir zaman. Var olanlar da zaten geniş kitlelerin dikkatini çekmez.

Tiyatro, sinema, festivaller ise büyükşehirin doğasında olan

şeyler değildir. Elektrik, su, doğalgaz gibi altyapılar da... O halde büyükşehir ne işe yarar... Vardır muhakkak bir farkı ve yararı da... Samsun'u büyükşehir yapan nedir diye sorsak eminim herkesin söyleyeceği çok şeyi vardır. Ancak hiçbir şey tam cevap olamayacaktır, Samsun niçin Büyükşehir sorusuna. Yine en güzel yaklaşım, ülkemizde gerçekten Büyükşehir sıfatını "her yönüyle" hak eden İstanbul ile kıyaslanarak bulunacaktır. Her yönüyle derken de herhangi bir sınıflandırma yapacak durumda da değiliz. Sadece var olandan yola çıkarak "Olsa olsa büyükşehir olmak budur!" diye düşünerek ortaya koyabiliriz.

İstanbul gerçekten koskocaman, büyük bir şehir. Alan olarak ülkemizdeki en küçük şehirlerden olsa da pek çok açıdan çok büyük bir şehir. Her şeyden önce kaç bin yıllık tarihi var. Tarihsel bir kimliği var. İstanbul Boğazı gibi önemli bir geçite sahip. Osmanlıya başkent olmuş. Sanatsal faaliyetlerin çoğu oradan yönetiliyor. Tüm firmalar ve resmi kurumlar İstanbul'da yer edinmeye çalışıyor. Sermaye oradan yönlendiriliyor. İhracat ve ithalat işlemlerinin çoğu oradan yapılıyor. Nüfusun dörtte biri orada yaşıyor. Ülkemizin kültürel ve etnik mozayiğini orası temsil ediyor. Sınıflar arası çatışmaların merkezi üssü konumunda. Deprem gibi doğal felaketlerde kendimizden çok, İstanbul'a ne olursa diye düşünüyoruz. Her birimiz ömrümüzde bir defa olsun oraya ayak basmak istiyoruz. Ne kadar büyük bir şehir değil mi. Ancak Büyükşehir olmak için böyle şartlar yok. Olsaydı ikinci büyükşehir zor çıkardı ülkemizden. Bunlarla ilgili değilse büyükşehir ne o zaman. İstanbul kendini kanıtlamış bir şehir. Hangi unvan üzerinden değerlendirme ve sınıflandırma yapılırsa yapılsın her zaman bir numaradır.

İstanbul'a bir de farklı yönlerden bakarsak ipuçları yakalayacağız gibi geliyor. İstanbul'un en önemli özelliği kısa mesafelere dahi bir araç olmadan gitmenin oldukça güç olması. Ben her zaman büyükşehir olma anlamında

Samsun'u büyükşehir yapan nedir diye sorsak eminim herkesin söyleyeceği çok şeyi vardır. Ancak hiçbir şey tam cevap olamayacaktır, Samsun niçin Büyükşehir sorusuna. Yine en güzel yaklaşım, ülkemizde gerçekten Büyükşehir sıfatını "her yönüyle" hak eden İstanbul ile kıyaslanarak bulunacaktır. Her yönüyle derken de herhangi bir sınıflandırma yapacak durumda da değiliz.

bu kriteri öne çıkarırım. Yasalar beni pek dinlemez ama benim kriterim böyle. Üç kilometrelik bir yolu yürüyerek gitmek bazı yerlerde olanaksızdır. Yolunuzu kesen viyadükler sizi öyle yollara yönlendirir ki yorgunluk ve bezginlik kaçınılmazdır. Karşıdan karşıya geçerken trafik ışıkları bazen ya yetersizdir ya da gereksizdir. Araçla gitmek en kolayıdır. Mecburen toplu taşıma araçlarına binersiniz. Onlar da bazen öyle yoğun olur ki "yürüyerek mi yoksa araçla mı eziyet çekmek" arasındaki tercihlerinizden birisi olur. Kendi aracınızla gitmek ise park sorunu nedeniyle ayrı bir sıkıntıdır. Üç liralık iş için beş liralık masraf yapmak zorunda kalırsınız. Hele yaya trafiğine kapalı bir yere rastladıysanız kalp krizi geçiren hastanın 5 cm ötedeki ilacını alamaması gibi, karşıda on metre gördüğünüz yere gitmek için iki kilometre yol yürürsünüz. On kilometrelik yolu arabayla bir saatte almak çoğu zaman büyük bir başarıdır.

İşinizi yaparken acıktınız ve bir yerlere gidip yemek yemeniz lazım. Yol gitmeyi göze almak ayrı bir olay, iki liralık yemeğe dört lira vermek ayrı. Ne de olsa büyükşehirde yaşıyorsunuz. Katlanacaksınız! Akşam eve dönüş ayrı bir sıkıntı. Şanslı bir şekilde saat beşte çıktığınız işinizden eve saat yedide varmanız büyük bir başarı. Gününüzün önemli bir kısmı yolda geçer. Suratları asık ve günün yorgunluğunu yaşayan insanlarla yolda seyahat edersiniz. Herkes ekmek derdinde ve kimse kimsenin umurunda değil. Herkes yapılan masrafları karşılamak için daha fazla çalışmak, daha fazla kazanmak zorundadır. Ya da daha fazla çarpmak... Sonuçta büyükşehir İstanbul... Tabii, hayat bu kadar kolay değil... Hastaneye gitmek, piknik yapmak, eş-dost ziyareti gibi şeyler başlı başına eziyet. Mecbur kalınmadıkça yapılmayacak şeyler listesinde... İş dünyası dışında tanıdık olması ise büyük başarı... Yalnızlığı yaşamak zorunda herkes... Akşamları evde ayakları uzatıp dinlenmek ve yarınki işler için enerji toplamak günlük rutin...

İşte büyük şehir denilince de Büyükşehir denilince de ben böyle anlıyorum. Şimdi aynı yönden Samsun'a bakalım. Viyadük denilince sırf çocukların kafasında canlansın diye raylı sistem viyadüklerini gösteriyoruz. Ulaşım kolaylığı ise Samsun'un en güzel tarafıdır. Bir yerden bir yere dolmuş, otobüs veya raylı sistemle gitmek mümkün. Hatta neredeyse Kirazlık mevkiinden Atakum'a kadar yürüyerek ve sıkılmadan,

hatta fazla yorulmadan gidebilirsiniz. Yeter ki zamanınız olsun. Yolunuzu kesen viyadükler, köprüler veya herhangi engeller yok. Hava kirliliği diye bir dert hiç yok. Yemek istediğinizde seçenek çoktur. Hem ucuz hem kaliteli seçenekler vardır. Yolda giderken sizinle aynı kaderi paylaşan insanlarla sohbet dahi edebilirsiniz. Kırk yıllık gibi dost olabilirsiniz ve herhangi bir kötülükten kolay kolay şüphelenmezsiniz.

Piknik yapmak istediğinizde şehir içinde veya dışında erişebileceğiniz yerler çok yakın. Hastalandığınızda ulaşım çok kolaydır. İş çıkışı eve gittiğinizde önünüzde sabaha kadar çok uzun zaman var ve yemek sonrası eş dost ziyareti yapabilirsiniz. İş temposu yoğun olmadığı için yorgunluk düşük düzeyde olup dost ziyaretlerine engel değildir.

Hatta evinizin önünde dahi oturup sohbet edebilirsiniz. Aynı ortamı paylaşmak dostlukların başlaması için yeter sebeptir.

Meyve sebze fiyatları her zaman uygundur. Daha ucuzunu bulabilir miyim düşüncesiyle arama yapmak zorunda değilsiniz. Kamu kurumlarında işiniz varsa hepsi elinizin altındır. Bakmayın adının Büyükşehir olmasına. Denize erişmek veya dağ tarafına gitmek için çok uğraşmazsınız. En fazla on kilometre uzaklıkta. Uzaklığı da dert etmezsiniz. Çünkü on beş dakikada hedefinize ulaşırsınız. Adı Opera olan Kültür Merkezinde opera dinlemeye gereksinim duymazsınız. Büyük bir eksiklik de değil. Sinema ve tiyatroya gitmek isterseniz seçenekler bol ve yakın. Yeter ki isteyin. Deniz kenarında romantik mi takılmak istiyorsunuz, buyurun emrinize hazır.

Velhasıl Samsun bu işte. Adı her ne kadar Büyükşehir olsa bile bu özellikleriyle Samsun Kolayşehir ünvanını almayı hak ediyor. Bir insanın gereksinimini karşılayacak her şeyin bulunması, bu kaynaklara erişilebilirliğin kısa zamanda olması, taşraya özgü insan merkezli yaşamın etkin olması, bir ucundan bir ucuna yaya dahi gitme olasılığının olması nedeniyle; Samsun Kolayşehir'dir.

Saat Kuleleri ve **SAMSUN SAAT KULESİ**

Betül ZER

Kule saati yapma geleneği ilk olarak 13. yüzyıldan itibaren batı da görülmeye başlanmıştır.

Saat kuleleri ve kulelerin bütünlüğünü tamamlayan saatler; çan, fener, sebil, havanın durumunu ölçen aletlerle birlikte şehrin en yüksek ya da en merkezi yerlerine, cami, saray, köşk, gibi yapıların yakınına halkın toplanabileceği bir meydana hâkim alanlarda inşa edildiği gibi yamaç ve tepelere veya yüksek katlı binalara da inşa edilmişlerdir. Kule saati yapma geleneği ilk olarak 13. yüzyıldan itibaren batı da görülmeye başlanmıştır. 16. yüzyıla gelindiğinde tüm Avrupa'da yaygınlaşan saat kuleleri, Osmanlı'da ise Kanuni Süleyman'dan sonra görülmeye başlar. İlk Osmanlı saat kulesi Üsküp'te 1566-1573 yılları arasında inşa edilmiştir.

13. ve 14. yüzyılda ortaya çıkan batıdaki kule saatlerinin Osmanlıya geç gelmesinin sebeplerinden biriside bu saatlerin günlük 1 saatle 3 saat arası bir zaman dilimi hatası vermeleriydi. Osmanlıda zaman çok önemliydi. İslam aleminde ezan vakitlerinin tam zamanında belirlenip namazın kılınması ge-

rektiğinden, batıda kullanılan bu mekanik kule saatlerinin Osmanlıya niye daha geç bir vakitte geldiğini daha iyi anlarız. Muvakkitler tarafından belirlenen ezani saatin zamanı şaşması pek mümkün değildi.

Osmanlıda kule saatleri kullanılmaya başlandığı ilk dönemlerde bile eskiden kullanılan zamanı ölçen aletler bir müddet daha kullanılmaya devam etmiştir. Kulelerde kullanılan mekanik saatler ne zaman ki zamanı ölçme konusunda dakikliğe kavuşmuşsa o vakitten sonra Osmanlılarda da bu saatlerin kullanılması yaygınlaşmıştır. Bu gelenek Osmanlı dünyasında 18.ve 19. yüzyıllarda batıdan doğuya doğru giderek yaygınlaşmış, 31 Ağustos 1876'da tahta çıkan padişah II. Abdülhamid'in tahta çıkışının onuncu yıldönümü olan 1886 yılında valilere gönderdiği talimatname ile saat kuleleri Anadolu içlerine ve Osmanlı Devleti coğrafyasının tamamına yayılmıştır.

Osmanlı döneminde yapılan saat kulelerinin bir kısmı Anadolu topraklarının dışında kalmıştır. Anadolu toprakları içinde kalan bir kısım saat kuleleri ne yazık ki günümüze ulaşamamış ve yıkılmıştır. Bir kısmı da restore edilmişlerdir. Günümüzde yeni yapılan bir çok saat kulesi de mevcuttur. Osmanlı döneminde, Saat kuleleri halkın zamanını ve bilhassa namaz vakitlerini öğrenmeleri için inşa edilmiştir. Saat kuleleri genel olarak kaide, gövde ve köşk kısımlarından oluşur. Kaide kısmında bir oda ve oda içinde kulenin üzerine çıkmak için bir merdiven yer alır.

Genel olarak tek olan saat mekanizması çoğu zaman kulenin dört tarafında bulunan saat kadranlarını çalıştırır. Saat mekanizması üzerindeki saat yukarıya genelde çelik olan bir mille bağlanır. Bu mil kulenin dışındaki tek veya daha fazla olan saat kadranları üzerinde bulunan akrep ve yelkovanı hareket ettirir. Ve bu mil zamanı geldiğinde varsa üstte bulunan çanın tokmağını çalıştırır. Saat mekanizmasının çarkları arasında bulunan makaralara sarılı, uçlarında ağırlıkları olan iki çelik halat vardır. Halatların ucunda bulunan ağırlıkların aşağı yukarı inip çıkmasıyla saatin kurularak çalışması sağlanır. Saat mekanizmalarını çalıştırabilmek için çarklarını bir kol yardımıyla elle çevirerek belli aralıklarla kurmak gerekmektedir.

Kule saatleri, genelde her saat başı saat bir çana vurarak çalacak şekilde imal edilmiştir. 1926'da miladi yıl uygulamasına geçilince, saatler bu esasa göre ayarlanarak ezani saat sistemi kaldırılmıştır. 1928 yılında ise Latin harf ve sayılarının kabulü üzerine bazı saat kulelerindeki kadranlarda bulunan Arap rakamlarının yanına Latin rakamları da yazdırılmıştır. Günümüzde yapılan saat kulelerinde maalesef artık mekanik saat yerine elektronik saat tercih edilmektedir. Saat kuleleri zamanı gösteren aletleri taşımaları yanında başka fonksiyonları da icra ederler. İlk dönemde yapılan saat kulelerinin bazısında zamanı ölçmeye yarayan aletlerin bulunduğu muvakkithane de vardı. Bir kısım saat kulelerinde kaidelerindeki bulunan çeşmelerle sebil olarak kullanılmaktadır. Saat kuleleri üzerlerinde bulunan çanlar veya sirenler sayesinde şehirde aynı zamanda yangın kulesi olarak da kullanılmışlardır. Bazı kulelerin en üst kısmında fener de bulunmaktaydı. Bundan başka meteoroloji olayları hakkında bilgi edinmek için barometre, rüzgar gülü gibi araçlar da konulmuştur. Yapıldığı dönemde bulunduğu şehrin en önemli ticaret ve buluşma noktalarına yapılan Saat kuleleri halen birçok yerde bu özelliklerini de korumaktadırlar.

Osmanlı döneminde yapılan saat kulelerinin bir kısmı Anadolu topraklarının dışında kalmıştır. Anadolu toprakları içinde kalan bir kısım saat kuleleri ne yazık ki günümüze ulaşamamış ve yıkılmıştır. Bir kısmı da restore edilmişlerdir.

Karadenizin incisi Samsun'un İlkadım ilçesinde olan saat kulesi adını bulunduğu semte vermiş tarihsel geçmişi olan bir saat kulesidir. Adını meydanın ortasında bulunan saat kulesinden alan, Türkiye'nin

başka hiçbir şehrinde bu özelliği olmayan, tam 11 sokağın birleştiği alana Saathane Meydanı denilmektedir. Saat kuleleri kendi dönemlerinde hem modernleşmenin simgesi hem de devletin; halkın ve topraklarındaki hakimiyetinin simgeleri olarak görülmüştür. Samsun Saat Kulesi; o zaman ki şehrin en önemli ticaret ve yerleşim merkezi olan ve o dönemde adı Trabzon Vilayeti Salnamelerinde (yıllıklarında), İskele Meydanı veya Meyve Pazarı olarak geçen alana, 1886 yılında yapılmaya başlanmış ve 1887 yılında bitirilmiştir. 9 Mayıs 1887 Pazartesi günü padişah II. Abdülhamid'in tahta çıkışının 11. yıldönümünde Samsun Mutasarrıfı (valisi), memurlar, şehrin önde gelenleri ve halkın büyük katılımlarıyla padişah II. Abdülhamid'e methiyelerle ve dualarla açılışı yapılmıştır. Belediye Başkanı Azmi Bey de Padişah Abdülhamid'e telgraf çekerek saat kulesinin açıldığını müjdeler. Belçika asıllı Fransız bir mühendis tarafından yapılan saat kulesinde malzeme olarak Ünye taşı kullanılmış, yapım tekniği olarak ise bindirme taş örgü sistemi tercih edilmiştir. Çokgen kaideli ve gövdeli biçimde inşa edilen kule zamanı göstermesinin yanı sıra; evlerden yüksek inşa edildiğinden dolayı gözcü kulesi olarak da kullanılmakta idi. Aynı zamanda en yukarıda şerefe ile kubbenin üzerinde bir aydınlık fener de yer almakta idi.

1933 yılında bakımı yapılan saat kulesinin bu işlem sırasında saati de yenilenmiştir. Mekanik saat kaldırılarak yerine elektrikle çalışan yeni sistem bir saat takılmıştır. Ayrıca yangın gibi durumlarda halkı uyarmak amacıyla siren sistemi de kuleye eklenmiştir.

1943 yılında meydana gelen Ladik depreminden Saat Kulesi de etkilenmiştir. Büyük hasar gören saat kulesinin tamiratı için zamanın Bayındırlık Müdürü Tevfik İLERİ, Yüksek Mühendis Fethi BEYDİŞ ve Şehir Plancısı Yüksek Mimar Necmi ATEŞ'ten oluşan bir komisyon kurulmuş ve komisyon bir rapor hazırlayarak 27 Haziran 1944 tarihinde dönemin Samsun Valisi Rüknettin Nasihoğlu'na "Saat kulesinin onarımı veya olduğu gibi korunması imkanı bulunmadığından ufak bir depremle ya da kendiliğinden yıkılarak mal ve can kaybına neden olacağı" görüşünü belirtmiştir. Bunun üzerine Belediye Daimi Encümeni de bu rapora dayanarak saat kulesinin sökülmesini istemiştir. Sökülme işlemine 3 Ağustos 1948 Perşembe günü başlanmıştır. Yine alınan bir kararla Kulenin saati aynı yıl Ladik Saat Kulesine takılması amacıyla Ladik Belediyesine 550 liraya satılmıştır. Tam 30 yıl boş kalan Saathane civarının 1961 yılında çekilen fotoğrafında eski kulesinin bulunduğu yere yakın noktada ufak bir saat direği ve saat gözükmektedir.

1948'de yıkılan ve 1977 yılına dek tam 30 yıl boş kalan Saathane Meydanına yeni bir saat kulesi inşa edilmemiştir. 1977 yılında ise Mimar Kemal Taner'in çizdiği saat kulesi projesi kapsamında yeniden bir saat kulesi inşa edilmiş ve saatleri de İsviçre'den getirtilerek takılmıştır. 1977 yılında diktirilen saat kulesinin,1887'de yapılan ilk orijinal haline benzememesi nedeniyle 1 Eylül 2000 tarihinde Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından saat kulesinin yeniden inşa çalışmaları başlatılmıştır. Yapılan bu çalışma yaklaşık beş ay sürmüştür. Aslına sadık kalınarak yeniden inşa edilen saat kulesinin açılı ise 30 Ocak 2001 tarihinde yapılmıştır. Yeni saat kulesinde malzeme olarak Ladik andezit taşı tercih edilmiş, yapım tekniği olarak ise kenetli taş örgü sistemi kullanılmıştır. Saat Kulesinin çapı 2 m olup yüksekliği ise 16.5 metredir.

Samsunlu Türk Halk Müziği Sanatçısı
NEZAHAT BAYRAM 1926-2004

TRT Arşivi ALbüm Bilgisi

8 yıl görev yaptığı radyo günlerinde birçok mahalli sanatçıyı, özellikle de Zaralı Halil ve Diyarbakırlı Celal Güzelses gibi ustaları dinleyerek repertuarını zenginleştirdi.

Beş çocuklu bir ailenin ilk çocuğu olarak 1926 yılında Samsun'da doğdu.

Babası Mehmet Nuri Çınar Devlet Demiryollarında memur, annesi Şefika Hanım ise ev hanımıydı. Evde amatör olarak annesi ud, babası ise kanun çalıyordu. Aileden gelen müzik tutkusunun sonucu olsa gerek, kardeşlerin Necla Erol ve Ülkü Beşgül de başarılı birer THM ses sanatçısı olarak uzun yıllar TRT çatısı altında hizmet verdiler.

1939 yılında babasının memuriyeti dolayısıyla Afyon'a taşındıklarında Nezahat Bayram henüz 13 yaşındaydı. Sesinin güzelliği ile dikkat çeken sanatçı Abdullah Uluçelik, Hulusi Yamaner ve Cemal Altıniğne gibi usta yerel sanatçı ve kaynak kişilerle birlikte, Afyon Halk Müziği Ekibi içinde yer aldı. Daha sonra yine babasının görevi nedeniyle taşındıkları Kayseri'de Cevat Bayram ile evlenen Nezahat Bayram, 1953 yılında Ankara Radyosu'nun açtığı sınavı kazanarak TRT THM Ses Sanatçısı oldu. 8 yıl görev yaptığı radyo günlerinde birçok mahalli sanatçıyı, özellikle de Zaralı Halil ve Diyarbakırlı Celal Güzelses gibi ustaları dinleyerek repertuarını zenginleştirdi.

Güçlü sesinin yanı sıra geniş bir repertuara da sahip olan, bir çok yörenin türküsünü, özellikle de uzun havaları başarılı bir şekilde icra eden sanatçı, 1962 yılında sahne yaşamını tercih ederek İstanbul'a yerleşti.

Çıkardığı 200'e yakın plakla sesini milyonlara duyuran sanatçı, "Yola Gel Sevdiğim Yola", "Giderim Giderim de Yolum Yan Gelir", "Erzurum Dağları Kar ile Boran", "Sarılma Çapaya Pek Nazikçesin", "Şekerdağının Hiç Eksilmez Gıcısı" gibi uzun havaların yanı sıra, "Dam Başına Asa da Koymuş Galbırı", "İndim Havuz Başına", "Cevizin Yaprağı Dal Arasında", "Söğüdün Erenleri", "Meşeler Güvermiş Varsın Güversin" gibi yüzlerce türküyü halka sevdirdi, bir çoğunu da adeta ismiyle özdeşleştirdi.

Türk Halk Müziği'ne büyük katkıları olan Nezahat Bayram, 2 Şubat 2004 tarihinde İstanbul'da yaşamını yitirdi...

Sn.Şerife GENEZ hanımefendiye teşekkürler.

Çıkardığı 200'e yakın plakla sesini milyonlara duyuran sanatçı, "Yola Gel Sevdiğim Yola", "Giderim Giderim de Yolum Yan Gelir", "Erzurum Dağları Kar ile Boran", "Sarılma Çapaya Pek Nazikçesin", "Şekerdağının Hiç Eksilmez Gıcısı" gibi uzun havaların yanı sıra, "Dam Başına Asa da Koymuş Galbırı", "İndim Havuz Başına", "Cevizin Yaprağı Dal Arasında", "Söğüdün Erenleri", "Meşeler Güvermiş Varsın Güversin" gibi yüzlerce türküyü halka sevdirdi, bir çoğunu da adeta ismiyle özdeşleştirdi.

Bir Çocuğun Gözüyle
ESKİ SAMSUN

Cengiz ŞAHİN

Mahallede bir fırın vardı, sanırım o fırının az ötesinde bulunmuştu jeep.

Çocukluğumdan hatırladığım ilk adres Selâhiye Mahallesindeki bir giriş katıdır. Daha sonra da, 2-3 yaşlarındaydım sanırım, rahmetli dedemin babam ve amcam için aldığı, fakat amcamların fiziki şartları daha iyi olan aynı sokaktaki başka bir eve taşınması ile iki katı da bize kalan Saitbey Mahallesindeki yığma kâgir müstakil binaya taşınmışız.

Selâhiye Mahalesinden çok şey hatırlamıyorum aslında. Ama babamın kullandığı resmi plakalı jeepin çalınıp benzini bittiği için birkaç sokak ötede terk edilmiş olarak bulunduğunu hatırlıyorum. Mahallede bir fırın vardı, sanırım o fırının az ötesinde bulunmuştu jeep. Babam hep keyifle anlatır bunu; Benzin deposunu o akşam dolduracağını ama bundan vazgeçtiğini, benzin deposu dolu olsa jeep in bir daha bulunamayacağını ve bedelini de bilmem kaç maaşı ile karşılayamayacağını! Oturduğumuz evin mutfağının ve salonunun birleşik olduğunu, eve girer girmez mutfak tezgâhının ve musluğun karşıda göründüğünü ve musluğun yanındaki kapıdan arka taraftaki oturma odasına geçildiğini hatırlıyorum. Bir de

benim hatırlayamadığım ama annemden dinlediğim bir hikaye vardır; Müzeyyen abla varmış, bizim komşunun büyük kızı, ben ona çok takılırmışım. Ne zaman bir yere gitse "Müzeyyen abla nereye gidiyorsun, ben de gelicem, ben de gelicem!" diye tuttururmuşum. Bir gün yine, "Nereye gidiyorsun Müzeyyen abla?" diye peşine takılınca, "Kocaya gidiyom, sen de mi gelicen Cengiz?" demiş, ama ben ısrarıma devam etmişim; "Ben de gelicem tabi ben de gelicem!" diye. Ev sahibimiz küfürbaz bir adammış. Kızdığı zamanlarda Lazca küfredermiş, o nedenle de anlayan az olurmuş. Mahallede Komohti derlermiş ona. Çok küfür edermiş ama ev içi sohbetlerinde kötü birisi olarak anıldığını hiç hatırlamıyorum.

Saitbey Mahallesindeki evimizin bulunduğu tepenin karşı tarafındaki tepede bir mesire alanı vardı, Hıdrellezde oraya giderdik biz. Zaten o mahallede hatırlayabildiğim tek hıdrellez var benim. Bugün için Barış Bulvarı'nın Askerlik Şubesine bakan tarafında kalan küçük ama çimenlik bir alan vardı? Hatta bugün üstünden Barış Bulvarı'nın geçiyor olduğu dereye de "B.klu Dere" denirdi. Erik ağacına çıkmıştım o Hıdırellez'de, mahallenin çocukları geldiler ve aşağıda beni beklemeye başladılar. Onların eriğini neden alıyor muşum? Hem korktuğumu hem de çok kızdığımı hatırlıyorum, 5-6 yaşlarında olmalıyım. Ağaçta beklemeden yere indim. Elimdeki erikleri vermedim ama bir daha da o ağaca tırmanmadım. Komen, yakantop, gazoz kapağı biriktirmek, ve taşla oynanan bir oyunla diğer çocukların gazoz kapaklarını, bilyelerini ütmek hala aklımda olan, çocukken oynadığımız oyunlardan bazıları.

Saitbey Camiinin üst tarafındaki köşe başında bir "Atom Fırını" vardı. Mahalleden çocuklar oradan atom alıp satardı. Bir gün kardeşimle birlikte biz de atom satmak istedik. Aslında amacımız annemizin gitmemize izin vermediği uzak yerlere gidip oraları da keşfetmeki. O sayede Samsun Fuarı'na bile gidebilmiştik atom satmak bahanesiyle. Fuar sahilinde, Neco Gazinosunun yakınında kayık kiralanan bir iskele vardı, oradaki bir kaldırım taşında bütün gün tek bir atom bile satamamış

Aslında amacımız annemizin gitmemize izin vermediği uzak yerlere gidip oraları da keşfetmeki. O sayede Samsun Fuarı'na bile gidebilmiştik atom satmak bahanesiyle. Fuar sahilinde, Neco Gazinosunun yakınında kayık kiralanan bir iskele vardı, oradaki bir kaldırım taşında bütün gün tek bir atom bile satamamış halde öylece otururken bir adam yanımıza yaklaşıp "siz nasıl atom satıyorsunuz öyle, azıcık bağırın bakayım" dediğinde ikimiz de çok utanmıştık.

halde öylece otururken bir adam yanımıza yaklaşıp "siz nasıl atom satıyorsunuz öyle, azıcık bağırın bakayım" dediğinde ikimiz de çok utanmıştık. Adam ikimizden de birer atom aldı. O giderken "Haydi atom var atooom!" diye sessizce 1-2 kez ancak bağırabildiğimizi hatırlıyorum. Bir de o akşam eve döndüğümüzde kalan tüm atomları yediğimizi. Bir daha atom satmaya gittik mi onu bilmiyorum.

Muhtemelen o son gidişimiz olmuştur çünkü annem Devrim Lisesinin bahçe duvarına çıkıp Pazar Yerine kadar yürümemize bile izin vermezdi. Ben yine de giderdim duvarda yürümek için, ama Pazar Yerinin öte tarafına geçmezdim. O nedenle Samsun Fuar alanına kadar gittiğimizi öğrendiğinde muhtemelen annem bir daha bize tepsi vermemiştir.

Unkapanı Pazarının Saitbey Mahallesi tarafındaki sokağın girişinde bulunan karakolu ve karakoldaki polisleri merakla izlediğimi hatırlıyorum. Bir genç adamın elindeki silahla hemen yanımdan, Kökçüoğlu Yokuşunda bulunan bir evin çatısına ateş ettikten sonra kaçmasını ve 100 m. yukarıdaki karakol polislerinin olay yerine 5-10 dk sonra gelmesini de hiç unutmadım. O zaman çocuk aklımla hayran olduğum o polisler için "Acaba neden olay yerine bu kadar geç geldiler!" diye düşündüğümü hatırlıyorum. Polisler o zamanlarda benim için "Süperman" gibiydiler. Büyüdükçe onların da aileleri ve çocukları olduğunu öğrendim!

Bu arada, Saitbey Mahallesi'nden hala hatırladığım bir yangın olayı var; Akıl Hastanesinin alt tarafındaki ahşap bir evin yandığını hatırlıyorum. Mahalledeki çocuklar "Koşun yangın vaaar!" diye bağırdıklarında nasıl bir sevinç ve heyecanla koşmuştum yangın yerine, hayatımda ilk defa bir "yangın" göreceğim diye! Yangın yerine soluk soluğa ulaştım ama dondum kaldım. Bir adam can havliyle yanan ahşap binaya girmiş, balkondan ve pencereden, evindeki yatakdöşek, kurtarabildiği tüm eşyaları dışarı atmaya çalışıyordu! O anki utancımı çok net hatırlıyorum. Oysa ben başka çocukları çağırmamış bağıran çocukların arkasından koşmuştum. Ama o adamın acısını içimde hissettim. Hayatımın ilk yıllarından hatırladığım ve "Hayat Dersi-1" diyebileceğim olay bu olaydır benim için! O yangını, adamın eşyalarını kurtarma çabasını ve o " yanan ev görüntüsünü " hiç unutmadım. Mahalleden ayrılana kadar da bir daha o evin bulunduğu tarafa gitmedim!

İlkokula kadar olan çocukluğum Selahiye Mahallesi, Saitbey Camii ve Devrim Lisesinin etrafında geçti. İlkokula Subaşı İlkokulunda başladım ve orada bitirdim. Çünkü artık adresimiz değişmiş ve Samsun İtfaiyesinin karşısındaki Liman Lojmanına taşınmıştık.

Bitirmeden şunu da yazmak istiyorum; Toraman Tepe'nin neresi olduğunu bilmiyormuşum! Az önce okuduğum bir yazıdan öğrendim; Eskilerin Kara Samsun da dediği, Limana doğru uzanan tepenin adı imiş Toraman Tepe 5 yıl parasız yatılı okuduğum 50. Yıl Lisesinin öğrenci pansiyonu o tepedeydi. Lisenin yakınındaki bir çimenliğe Hıdrellezlerde sınıfça giderdik. Lise sondaki yatakhanem şehir ve liman tarafına bakıyordu. O sene pansiyondan ayrılacak ve üniversiteye başlayacaktım. Hüseyin Altın'ın bir şarkısını hatırlıyorum; Dershanede dersten başka bir şeyi gözü görmeyen, inek yani, benden oldukça uzun bir kıza aşıktım, ve tam da arabesk çağındaydım. Ranzada üst katta yatıyordum ve Hüseyin Altın - Hasret akşamlarını dinlerken yattığım yerden Şehrin ve Samsun Limanı'nın ışıklarını çok net görebiliyordum. "Yatılı lise yıllarım" için de başka bir yazı gerekecek galiba, şimdilik bu kadarı yeterli olsun.

Çocukluğumun o güzel günlerini bana keyifle hatırlatan herkese teşekkürler!

DOSTDER

DOST EĞİTİM KÜLTÜR VE SOSYAL YARDIMLAŞMA DERNEĞİ

www.dostder.org.tr

0 362 431 59 94
0 507 214 96 60

''Hiç Bilenlerle Bilmeyenler Bir Olur mu?'' Zümer 9

- **DOST SOSYAL BİLİMLER AKADEMİSİ**
- **DOST STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ**
- **AVRUPA BİRLİĞİ VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER PROJELERİ**
- **TÜRAP TÜRKİYE AİLE PLATFORMU**
- **SAMSUN KADIN VE AİLE PLATFORMU**
- **TEFSİR OKUMALARI (PROF. DR. MEHMET OKUYAN)**
- **TARİH, EDEBİYAT, PSİKOLOJİ, HUKUK, SİYASET, SAĞLIK VE EKONOMİ KONFERANSLARI**
- **YAZ OKULLARI**
- **DİL AKADEMİSİ (ARAPÇA, İNGİLİZCE)**
- **GENÇLİK VE SPOR FAALİYETLERİ (DOĞA YÜRÜYÜŞLERİ, İZCİLİK KULÜBÜ)**
- **KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI**
- **İLKÖĞRETİM, LİSE VE ÜNİVERSİTE (İLİTAM) TAKVİYE KURSLARI**

KALE MAH. KAZIM PAŞA CAD. NO 18 AKMAN İŞ MERKEZİ KAT 1/2/3 İLKADIM/SAMSUN

TARİH, ÇEVRE VE SORUMLULUKLAR

SAMSUN YEREL TARiH GRUBU 2002

Samsun Yerel Tarih Grubu

Refik BASKIN

Irmakların denize çizdiği o geniş kavsin (yay)dibinde deniz de Samsun'a ayrı bir kavis çizmiş.

XVII. yüzyılın ünlü seyyahı Evliya Çelebi'nin beyaz evlerinden söz ettiği üç yüz yıllık geçmiş bir yana, bundan aşağı yukarı seksen yıl önce şehri gezen dönemin ünlü gezi yazarı İsmail Habib Sevük'ün gözlemlerindeki Samsun'dan bile ne yazık ki çok bir miras kalmaması kentin geleceğinden haklı olarak kaygı duyulmasına neden olmaktadır.

Sevük, seksen yıl önceki kenti şöyle gözlemlemiş: "Irmakların denize çizdiği o geniş kavsin (yay) dibinde deniz de Samsun'a ayrı bir kavis çizmiş. Kıyıdan bu kavsin arkasındaki tatlı sırtlı tepelere doğru hep kagir yapıları, hep Marsilya kiremitli çatılarıyla bir mamure halinde serpilen şehrin, göğsünü gererek, kollarını uzatarak, her yerini apaçık gösterişinde göz alıcı şen bir hasba edası var ve gerideki sırtın üstünde İkiz tepeler denilen yan yana iki sivri höyük, tıpkı iki meme ucu gibi duruyor." (İsmail Habib Sevük,Yurttan Yazılar, Kültür Bakanlığı Yay. Ank. 2002)

Samsun'un yüz yıl önceki tarihsel dokusunu imgelediğimizde gerçekten şimdiki fotoğrafla karşılaştırılamayacak bir sessizlik, dinginlik ve çevre uyumu gözlemlemek olanaklı. Eski bir Samsun fotoğrafına, denizin beş on mil açıklarından birlikte bakalım:

Bir hilal biçiminde olan koya sırayla dizilmiş, Samsun Kalesi, Valide Cami, Buğday Pazarı Camii ve çevresinde oluşan Müslüman yerleşimiyle, arka planda görkemli kiliselerinin çevresinde –çoğunlukla- Ermenilerin oturduğu Selahiye Mahallesini, biraz sol ileride uzaklardan seçilen Ortodoks Katedralinin gerisinde tatlı bir eğimle yükselen beyaz evleriyle –genellikle- Rumların oturduğu Kadıköy'ü tanırsınız. Bu fotoğrafta, tüm Osmanlı ülkesinde beşinci en güzel binası yapılan Osmanlı Bankasını hemen sahilde, arka planda ise Gabilizade'nin başkanlığı döneminde yapılan belediye binasını hayranlıkla izlersiniz. Selahiye Mahallesinde taş duvarı beyaza boyanmış görkemiyle görülen yapıt Ermeni Kilisesi. (Şimdi temel ve duvarları üzerinde 30 Ağustos İlkokulu yükselmektedir.) Daha geri planda ağaç öbekleri arasında ise Hamidiye Hastanesini görüp şehir merkezine uzaklığından dolayı yadırgarsınız. Ama şimdi Kökçüoğlu mahallesindeki Ruh ve Sinir hastanesi olarak beton yapılar arasında çoktan kayboldu.

Sahil şeridinin biraz doğusunda yüksek ve beyaz badanalı tütün depoları ve arkasında reji tütün fabrikası, Samsun'un bir dönem, tütün endüstrisine bağlı olarak Osmanlı'nın en parlak beş kıyı kentinden biri olduğunu hatırlatır. Elbette bu tabloya en büyük değeri, duvarlarına dalgaların vurduğu Vilayet binasının görkemli duruşu katar.

Tarih öyle bir bilimdir ki, ne geçmişiyle övünen züğürt mirasyedi olmayı, ne de geçmişe bakıp ağıt yakmayı bağışlar. Tarihin en basit tanımı bile, geçmişten ders alıp geleceğe yönelik akılcı programlar üretmeyi öngörür. Bu bakımdan tarihçinin sorumluluğu geçmişle ahlanmak yerine tarihten yararlanarak bu günü doğru okumaktır.

Böylece bir yandan doğru tarih kültür ve bilinci kazandırılmasına çalışırken, bir yandan da bu bilinci, tarihi değerleri korumakla da somutlamaktır. Yoksa tarih bilinci hamasetten ibaret, eksik ve dayanaksız kuru bir magazin yığınından öteye gidemez.

Bizde tarihsel ve doğal mirası koruma kültürü, çağdaş Batılı ülkelerine göre ne yazık ki oldukça geç başlamıştır. Bu gecikmenin açıklaması, bizde, Batının yakın çağlardaki zenginliğinin yansımaları olan görkemli sivil mimari değerinde eserlerin olmaması ve kentleşme sürecinin oldukça geç bir dönemde başlaması olabilir. Ancak kente göçlerin geç başlaması ve buna koşut olarak tarihi dokunun daha

Tarih öyle bir bilimdir ki, ne geçmişiyle övünen züğürt mirasyedi olmayı, ne de geçmişe bakıp ağıt yakmayı bağışlar. Tarihin en basit tanımı bile, geçmişten ders alıp geleceğe yönelik akılcı programlar üretmeyi öngörür. Bu bakımdan tarihçinin sorumluluğu geçmişle ahlanmak yerine tarihten yararlanarak bu günü doğru okumaktır.

uzun süre ayakta kalması, belki de korumacılık bilincimizin uyanmaya başladığı zamanlarda, elde korunabilecek hala bazı eserlerin bulunabilmesi anlamında, bir paradoksu da içinde barındırmış ve bu anlamda elde kalan kimi eserlerin kurtarılmasında işe yaramış da olabilir.

Elbette korumadan anlaşılan, birinci derecede tarihi önem taşıyan saray, cami, imaret gibi Türk-İslam kültür eserleriyle, yüzyıllarca işlevi kesintisiz süren han, hamam bedesten, çarşı gibi yapılardır.

Bu bağlamda, gelenekten gelen bir kültürel anlayışla, önemli kamusal alanlarla ilgili korumacılıkta daha duyarlı davranıldığı kuşku götürmeyecek derecede açıktır.

Tarihin ve toplumsal belleğin korunmasındaki gecikmenin nedenleri, yarar ve zararları her ne olursa olsun, şimdi eldekine bakmanın ve doğru adım atmanın tam da zamanıdır.

Konuya Samsun özelinde baktığımızda, elde kalan kamusal ve sivil tarihi miras konusunda hiç de azımsanmayacak varlıklara sahip olduğu görülür. Bunların listesi burada sayılamayacak kadar kabarıktır. Bu zamana kadar yapılan doğru veya yanlış bazı uygulama örneklerini anımsayarak, yanlışlardan ders alıp elimizdekileri daha doğru ve verimli nasıl değerlendiririz diye düşünmeliyiz. Örneklerde yalnızca tarihi yapılar değil, fakat doğal çevre konusunda da çok daha duyarlı olmamız gerektiğine dikkat çekmek isterim.

1-Baruthane mevkiinde İkiz Tepeler de denilen bu güzel alanın, arkeolojik bir değer olduğu, ilk kez Samsun'da yüzey araştırması yapan Arkeolog Prof. Dr. Kılıç Kökten ve Tahsin Özgüç tarafından saptanmıştır. Amisos kentinin ilk kurulduğu bu yerde, Erken Tunç Çağı'ndan Helenistik döneme kadar uzun bir aralığa kadarki zamanlarda çeşitli insan toplulukları yaşaya gelmiştir. Bu bakımdan söz konusu ören yerleri, Samsun ve Orta Karadeniz bölgesinin olduğu kadar Anadolu'nun tarih öncesinin aydınlatılmasında da önemli mihenk taşlarıdır. Samsun antik tarihiyle ilgilenen bilim adamı, Arkeolog Prof. Dr. Sümer Atasoy da Amisos adlı yapıtında, Tekkeköy mağaralarının mezolitik dönemdeki değerini belirttikten sonra, bölgenin tarih öncesindeki önemine şöyle değiniyor: "Bu bölgedeki açık hava yerleşimlerine en erken, Geç Kalkolitik çağda (İÖ 4000-3200) rastlanır. Geç Kalkolitikten Demir Çağı (İÖ 1200-7009) na kadar uzanan zaman dilimi içinde, yörede tespit edilen yerleşme sayısı yetmiş dörttür." (Doç. Dr. Sümer Atasoy, Amisos, Samsun 1997) diyerek bölgenin tarih zenginliğine ve araştırılması açısından ne kadar bakir olduğuna dikkat çekiyor. Bu anlamda Amisos höyüklerinin kurtarılarak Samsunluların ve insanlığın hizmetine sunulması elbette dosdoğru bir adımdır.

Benzer bir anlayışla, Tekkeköy eski belediye yönetimi Tekkeköy mağaraları projesini hayata geçirme konusunda kararlılık göstermiş ve önemli adımlar atmıştı. Yeni yönetimin de bu projeyi bir ana önce yaşama geçirme konusundaki aynı duyarlılığı sürdürülmesini memnuniyet verici bir ilerleme olarak görüyoruz.

Ayrıca, Bütünşehir Belediye Yasası gereği, BB (Bütünşehir Belediyesi)'nin, Yerel Yönetim Yasası gereği, kırsal kesimlerdeki her türlü belediye ve kültürel hizmetleri yerine getirmesinin bir ödev olması hasebiyle, Samsun kırsalındaki tarihsel eser ve tabiat varlıklarının, bu arada çevredeki kilise kalıntılarının (Ant Yeri, Asarcık Ayaklalan kilisesi…gibi) da kültürel mirasa kazandırılması bir zorunluluk ve yasa emri olmalıdır.

Samsun merkezde, BB'nin duyarlılığı sonucunda Samsun'a kazandırılan Reji binaları, Kent Müzesi, Deniz Feneri, Paşa Konağı… gibi projelerin gerçekleşmesi takdire layık çalışmalardır. Ancak kurtarılmayı bekleyen Taşhan, Sanat Sokağı, Bankalar Caddesindeki sivil mimarı kalıntıları…gibi daha bir çok örnek vardır. Bunların zaman geçirilmeden hayata geçirilmesi duyarlı kamuoyunun beklentisidir.

3386 sayılı Kanunla değişik 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını

Koruma Kanunu'nun 6. Maddesinde, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları saptanmıştır. Söz konusu maddenin c bendi Sit Alanı İçindeki taşınmaz kültür varlıklarını içerir ki ören yerleri ve tümülüsler bunlar arsındadır. Bu bağlamda raylı sistem çalışmaları sırasında ortaya çıkan eski uygarlık izlerinin titizlikle korunması, varsa böyle yerlerin imara açılmaması, rastlantısal olarak ortaya çıkan bu gibi kültürel varlıkların lehine pozitif değişikliklere gidilmesi, çağdaş bir belediyeden beklenen asgari tavırlardır.

Söz konusu kanuna göre, Kültür ve Tabiat Varlıklarının tespit ve tescili Koruma Kurulları tarafından yapılır. Yine aynı kanunun 7. maddesine göre, bu alanlar içinde inşaat veya tesisat yapılıp yapılmayacağı konusunda karar alma yetkisi o bölgedeki Koruma Kurullarına aittir. Aynı kanunun 10. maddesine göre, söz konusu alanların mülkiyeti her kime ait olursa olsun Koruma kurulu kararlarına aykırı olarak tasarrufta bulunmak yasaya aykırıdır. Bu yasa maddesi, Kalkanca (Amisos) sırtlarında yapılan inşaatlarda, Belediye ve sorumlu çevrelerin ne kadar duyarlı olmaları gerektiğini ve tarihe karşı sorumluluklarını hatırlatıyor.

Yukarıda, konuya girerken değindiğimiz Samsun silueti konusunda daha şimdiden ileride telafisi olanaksız yanlış adımlar ne yazık ki çoktan atılmıştır. Bunlardan biri, bir utanç duvarı gibi Canik'i Samsun'dan ayıran çevre üst yolu, bir diğeri ise Canik sırtlarını çok katlı apartmanlarla siluetini bozarak ve doğal iklim hava akışına set çekerek Samsun merkezini çukurlaştırmaktır. Eski Otogarın yerine inşa edilen devasa AVM ise ne yazık ki Derebahçe doğrultusundaki yaşamın, denizle önüne perde çekmiştir.

Daha vahim ama şimdilik çoğu çevrelerin farkında olmadığı bir kara tablo da Atakum sırtlarına 20 kata kadar imar izni verilerek Atakum'un artık bir beton çukuruna dönüşmesine müsaade edilmesidir. Oysa Atakum bu hata yapılmasaydı, bölgenin bile imrendiği bir cazibe merkeziydi ve bu özelliğini daha uzun süre devam ettirebilirdi. Şurası unutulmasın, bu gün yüksek, ışıklı ve pahalı rantiye konutları çok uzun bir zaman geçmeden gecekondu konumuna gerileyecektir. Ama o zaman artık tüketilecek bir çevre ve tarih kalmayabilir.

Sonuç: Samsun'un 70'lerden bu yana hızlı kentleşme sürecinde, ne yazık ki tarihsel ve doğal yapısının korunmasına gerekli özen gösterilmediğinden kentin maddi kültürel kalıtı büyük ölçüde yok olmuştur. Şimdilik elde kalanlar da aynı duyarsızlıkların sürdüğü izlenimi verildiğinden kentin geleceği konusunda kaygı yaratmaktadır. Bu bakımdan yetkili ve etkili çevreler geriye dönüşü olanaksız konularda karar verirken, uygulamaya geçmeden önce, iyi düşünüp doğru karar vermeliler ve bu konularda bilim çevrelerinden ve STK'lardan gelen seslere önem vermelidirler. Yoksa popülizmin dayanılmaz cazibesine kapılarak ve rant çevrelerinin doymaz iştahlarına alet olarak alınan kararlar, tarihin aceleci olmayan ama hatayı affetmeyen yargılamasıyla karşı karşıya kalırlar ve asla bağışlanmazlar.

Samsun merkezde, BB'nin duyarlılığı sonucunda Samsun'a kazandırılan Reji binaları, Kent Müzesi, Deniz Feneri, Paşa konağı... gibi projelerin gerçekleşmesi takdire layık çalışmalardır. Ancak kurtarılmayı bekleyen Taş han, Sanat Sokağı, Bankalar caddesindeki sivil mimarı kalıntıları... gibi daha bir çok örnek vardır. Bunların zaman geçirilmeden hayata geçirilmesi duyarlı kamuoyunun beklentisidir.

Samsun'da Rasim Özdenören'le

GECİKMİŞ ÜÇÜNCÜ BULUŞMA

Prof.Dr. Mehmet AYDIN

Bu, benim Türk hikâyeciliğinin önemli ustalarından biri olan Rasim Özdenören'le üçüncü karşılaşmam.

Bir insanı, o insanın da bulunduğu bir ortamda anlatmak hiç kolay bir iş değil. Kendisinden söz ettiğimiz insan üstelik çok özel ve güzel bir insansa iş daha da güç. Dikkatli davranmak ve kaş yapayım derken göz çıkarmamak gerekiyor.

Bu, benim Türk hikâyeciliğinin önemli ustalarından biri olan Rasim Özdenören'le üçüncü karşılaşmam. Çok sayıda eseri olan Özdenören elli sekiz yıllık yazı serüveni içinde birçok edebiyat dergisinin de mutfağında yer almıştır. Üstelik hafızam beni yanıltmıyorsa şimdi de olduğu gibi çok önemli bir dil ustası da olan Rasim Bey'le hep nisan aylarında karşılaşmışız. Bunların gecikmiş buluşmalar olduğunu düşünüyorum. Elbette bu gecikmenin birden çok sebebi var, yalnızca birinden söz edeyim: Ben üniversiteyi İstanbul'da okudum, hâlbuki Rasim Bey ve arkadaşları Ankara'daydı. Bir yandan İstanbul'da öğrenci olabildiğim için Allah'a sonsuz şükürler ediyorum, çünkü kim ne derse desin, İstanbul'dan başka İstanbul yok. "İstanbul, İslam dünyasının kalbi olan şehir. Bu altın tacı Fatih Müslümanlara armağan etti." Öbür yandan Ankara'da yaşayan önemli değerler var. İstanbul'daysanız onlarla erken karşılaşamıyorsunuz.

Ayrıca Rasim Bey'in ürettiği me-

tinlerin; onun hikâyelerinin ders kitaplarına ancak 2005 Türk Edebiyatı ve Dil ve Anlatım programlarından sonra girebildiğini sanıyorum, bu da genç kuşakların Rasim Bey'i tanımasını geciktirmiştir. Her yazar, daha çok okura ulaşmayı hedefler. Okursuz yazar olamaz.

İlk karşılaşmamız 19 ve 20 Nisan 2002 Samsun'da. Cibran'da çaylı bir söyleşide Rasim Bey'i ilk defa dinlemiştim. O zamana kadar benim için Rasim Bey "Çok Sesli Bir Ölüm"ün yazarı, Yedi Güzel Adam'dan biriydi. Bir de Mehmet Kaplan'ın Hikâye Tahlilleri'ndeki "Aile" hikâyesinin tahlili dolayısıyla, bütün bunlara tanımak denebilirse, tanıyordum. "Aile"yi ve tahlilini bu vesileyle bir kez daha okuduğumu eklemeliyim. Rasim Bey'in mutfağında yer aldığı Mavera Dergisinden de haberim vardı. Ayrıca o zamanki bölümdaşım (şimdi bölümdaş değiliz) Şaban Sağlık, Rasim Özdenören'in eserleri üzerine yüksek lisans tezi hazırlıyordu, bu yolla da Rasim Bey'i tanıyordum.

Tıpkı Özdenören gibi, Kahramanmaraşlı Tahsin Yücel'in İş Bankası Yayınlarından bir kitabı çıktı: İnsan Yazdığı Şeydir. (Tahsin Yücel, Elbistanlıdır ve bazı kurmaca metinlerinde bu yörenin ayrıksı insanlarını anlatır.) Sahi, insan yazdığı şey midir? O zaman bir yazı adamını tanımak için onun yazdıklarına başvurmak yeter. Bir yazara, yazdıkları yoluyla ulaşmak bir bakıma derin okuma, anlayarak okuma gerektirir. Hiçbir yazara, yüzeysel bir okuma sonucu ulaşamayız.

İkinci karşılaşmada, OMÜ Eğitim Fakültesi'nin 304 numaralı Konferans Salonu'nda Aşkın Diyalektiği üzerine söyleştik ve ben o zaman da yine şimdi olduğu gibi Rasim Bey'e fizik olarak en yakın konumda olan talihlilerden biriydim. Yıl 2010'du ve nisandı, yağmur yağmıyordu, yoksa yağıyor muydu? İki karşılaşma da benim için son derece bereketliydi. Sonra öğrencilerime Rasim Bey'in iki eserini, "Okuma Eğitimi" dersim dolayısıyla okutmaya çalıştım. Bunlar İpin Ucu ve Kuyu. Yazık ki öğrencilerimizi ÖABT ve KPSS'ye kurban veriyoruz, belki bu metinleri okuyan sevgili öğrencilerim ÖABT ve KPSS'ye hazırlık dolayısıyla bu salonda yoklar. Yazıdan, yazardan ve metinden uzak bir Türkçe, bir edebiyat eğitiminin

İlk karşılaşmamız 19 ve 20 Nisan 2002 Samsun'da. Cibran'da çaylı bir söyleşide Rasim Bey'i ilk defa dinlemiştim. O zamana kadar benim için Rasim Bey "Çok Sesli Bir Ölüm"ün yazarı, Yedi Güzel Adam'dan biriydi. Bir de Mehmet Kaplan'ın Hikâye Tahlilleri'ndeki "Aile" hikâyesinin tahlili dolayısıyla, bütün bunlara tanımak denebilirse, tanıyordum. "Aile"yi ve tahlilini bu vesileyle bir kez daha okuduğumu eklemeliyim. Rasim Bey'in mutfağında yer aldığı Mavera Dergisinden de haberim vardı.

hiçbir işe yaramayacağını düşünüyor ve bunu her fırsatta tekrar ediyorum.

Burada şunu söyleyeyim: Bu program, bir başka program, televizyon dizisi vb. bunların hiçbiri siz Rasim Bey'den metinler okumazsanız işe yaramaz. Bir okur olarak şunu da eklemeliyim: Rasim Özdenören'i okumak için bir değil, birçok neden vardır. Tekrar İnsan Yazdığı Şey midir? tartışmasına dönüp bunun üzerinde biraz daha düşünmeliyiz.

Rasim Bey'le iki defa da telefonla görüştük. Ama Rasim Bey'e ben ilk karşılaşmamızdan başlayarak derin bir muhabbet duyduğumu söylemeliyim. Böyle olunca da fiziki uzaklık anlamsızdır.

Şuna vurgu yapmak uygun olabilir: Fuzûlî'nin Türkçe Divanı'nın başında dibâçe vardır. Bu metni ben bütünüyle anlamlı buluyorum, ama sadece bir bölümünü İhsan Fazlıoğlu'nun "Işk imiş her ne var Âlemde İlim bir kîl ü kal imiş ancak" adlı eserinden aktararak devam edeyim:

Zira ki, ilimsüz şi'r esası yoh dîvâr kimi olur ve esassız dîvâr gayetde bî-itibar olur. Pâye-i şi'rümi hilye-i ilmden mu'arra olmağı mucib-i ihanet bilüb ve ilmsüz şi'rden kaleb-i bî-ruh kimi teneffür kılub bir müddet nakd-i hayatum sarf-ı iktisâb-i fünûn-ı ilm-i akli vü nakli ve hasıl-ı ömrüm bezl-i iktibas-ı feva'id-i hikemî ve hendesî kılmağın mürûr ile le'ali-i esnaf-ı hünerden şahed-i nazmuma pirayeler müretteb kıldum...

[Çünkü, bilgisiz şiir, temeli olmayan duvar gibidir; temelsiz duvar da değersizdir. Şiirdeki seviyemin, bilginin ziynetinden yoksun kalmasını ihanet kabul edip, bilgisiz şiirden ruhsuz kalıp gibi kaçınıp bir süre, ömrümün bir dönemini felsefi ilimler ve hendese tahsil etmekle geçirdim ve bu sahralardaki uzmanlardan pek çok şey öğrendim...]

Hani "Işk imiş her ne var âlemde/ İlm bir kîl ü kal imiş ancak!" diyen Fuzûlî? Bu paradoksun içinden ancak başka bir Fuzûlî çıkabilir.

Aşkı önceleyen Fuzûlî bilimi hiçe saymıyor. Bir bakıma Fuzûlî'nin hem bilimi, hem de aşkı önceledi-ğini söylemek mümkündür. Aşk olmadan yazı olmaz, ama bilim olmadan da olmaz. Belki aşkın önceliği vardır.

Bunların Rasim Özdenören'le ilgili bir programla ne ilişkisi var diyebilirsiniz. Rasim Özdenören'in yazılarının çok iyi düşünülmüş ve üzerinde çok çalışılmış metinler olduğunu hatırlatmak gerekir. Onun ne hikâyeleri ne de denemeleri temelsiz yazılardır.

Bazı sözde büyük yazarlar bile kendilerini tekrar edip dururlar.

Aslında tekrar, tembellikten kaynaklanır. Tembel yazarlar kendilerine tembel okurlar da bulur elbette.

Ben bu konuşma dolayısıyla Rasim Bey'in Hece Dergisi'ne yazdığı yazılara baktım. Gazete yazılarına baktım. Tembel yazarlarda çok sık rastlanan tekrara pek rastlamadım. Özdenören edebiyatın teorisine de epey kafa yormuştur: "Çoğu şairin, yazarın ürününü baştan tasarlamadan ve fakat kendini çağrışımlarının akışına bırakarak yazdığını biliyoruz. Ben onlardan değilim. Ben nebülözü biçimlendirmeye çalışırım. Onun biçimlenmiş olduğuna kanaat getirmedikçe yazmaya oturmam. Ama yazı'nın bu yanı deyim uygunsa teknik süreciyle ilgilidir".

Bazı yazarların edebiyatın kuramsal yanıyla ilgilenmedikleri söylenir. Bu bağlamda edebiyat çevrelerinde sık kullanılan bir metafor vardır: Tıpkı arının balı bilmediği gibi sanatçı da ürettiği metni bilemez. Bu Rasim Özdenören örneğinde doğru değildir. Aslında pek çok örnekte de doğru sayılamaz. Elbette bazı okurlar bir metinde yazarının kastetmediği anlamlara ulaşabilirler. Bir metin yayımlandıktan sonra elbette yazarının imzasını taşır ama, artık yalnızca yazarının değildir.

Ölüm düşüncesi, Özdenören'in en çok üzerinde durduğu temalardandır: "Ölüm düşüncesi (veya kavramı, veya olgusu) üzerinde doğrusu bunca durduğumu bilmiyordum. Zaman zaman bu konuya şöyle bir değinip geçtiğimi sanırdım. Ama Yedi İklim'in, bu satırların yazarına ayırdığı Şubat/Mart 1999 (107&108) sayısında yer alan Ali Haydar Haksal'ın, Hastalar ve Işıklar, Çözülme, Denize Açılan Kapı üzerine yazdıklarını okuyunca, ölüm üzerinde ne denli çok durduğum beni şaşırttı. Neredeyse bütün öykülerde ölümün sözü edilmiş, bazılarında doğrudan ve tahsisen ölüm anlatılırken, bazılarında da hiç olmazsa konuya teğet geçilmiş. Ama ölüme kayıtsız kalındığı olmamış.

Acaba niçin ölüm üstünde bu denli çok durulmuş?"

Özdenören, ölümle hayatı, deyim yerindeyse Saussure'ün göstergeyi düşündüğü şekilde bir kâğıdın iki yüzü şeklinde tasavvur etmiştir. Müslüman için ölüm asla bir son değildir.

Rasim Özdenören "gül yetiştirme meselesi"ni takıntıya dönüştürmüştür. Dağılan geniş ailenin viran bahçesinde gül yetiştirilmektedir. Daha pek çok kurmaca mekanda gül yetiştirilmektedir.

"Bir gönülde iki sevda olamaz/mı? Bizim kültürümüz ve Amerikan kültürü bağlamında Batı kültürü açısından aşkın farklı anlamlar taşıdığını vurguladığı yazısını Özdenören "bir gönülde birden fazla sevdanın barınabileceğini söylemek bir kuralı değil, fakat sadece bir imkanı dile getirmektir" şeklinde bitirmiştir. Ancak yanlış anlamalara meydan vermemek için dinleyenlerin ya Rasim Bey'in yazısının tamamını okumaları ya da onun söyleyeceklerine kulak vermeleri gerekir.

Rasim Özdenören yalnızca bir hikâyeci olarak nitelendirilemez. Bir denemeci olarak şunu söyleyebilirim: Rasim Bey aynı zamanda önemli bir düşünce adamı ve önemli bir denemecidir. Aşkın Diyalektiği ve Ben ve Hayat ve Ölüm onun denemelerinden oluşan iki eseridir.

Aşık kendini aşma çabası içindedir. Özdenören'in sorusunu kendisine yönleterek bitirmek uygun olabilir: "Acaba aşık, bilinçaltından kendini aşma çabasına düştüğü için mi aşık olabilmektedir?" Tıpkı aşıklar gibi yazarlar da sürekli kendini aşma çabası içinde değil midir? Dolayısıyla Rasim Özdenören'i de aşıkan zümresinden saymakta bir beis yoktur.

Aşkın öznesi kimdir? Seven (aşık) mi sevilen (maşuk) mi? Aşk kaç kişiliktir?

"Başlangıçta yalnızca sevilen vardı, sevilen kendini seviyordu, kendi sevgisinden evreni yarattı. Sonra evrene kendini, yani sevmeyi esinledi. Başlangıcı düşünürsen, yerli yerine oturur her şey?"

Özdenören, sevgiyi karşılık beklemeden vermek olarak niteler. Sevgi konusunda onun gibi düşünen bir filozof daha vardır: "Sevgi eyleminde iki kişi kendilerinin dışına çıkarlar. Belki de doğanın insanın, kendisinin dışına çıkıp başka bir nesneye yönelme olanağını tanıdığı en yüce etkinliktir sevgi. O bana doğru gelmez, ben ona doğru çekilirim."

İnsan yazmadığı şey olmadığına göre bir yazarı tanımanın en dolaysız yollarından biri onu okumaktır.

GEÇMİŞ ZAMAN OLUR Kİ

Hüsnü Baş'ın Anılarında

24 Saat Açıktır Maarif Kahvehanesi

Mehmet KÖSEOĞLU

Toplumsal cinsiyet bağlamında erkek hegemonyasının üstünlüğünü ortaya koysa da bu mekânlar patrondan işçiye hobi merkezidir.

Sosyal bir varlık olan insanın dostlarıyla hoş vakit geçirme ve sohbet etmek için uğrak yerlerinden birisi kahvehanelerdir. Kent dokusunda "kamusal alan" işlevinin yanı sıra eğlence kültürünü barındırması kahvehaneleri cazibe yeri kılar. Toplumsal cinsiyet bağlamında erkek hegemonyasının üstünlüğünü ortaya koysa da bu mekânlar patrondan işçiye hobi merkezidir. Kahvehanelerin tarihini ve içinde yaşanılan toplumsal boyutu dillendirme; kent kimliğinin inşasında ipuçları ve argümanları bize verme yönünden değerlidir.

Osmanlı Devleti'nde ilk kahvehaneler, 16.yüzyıl ortasında Kanuni devrinde İstanbul'da Tahtakale'de görülür. Tahtakale o zamanlar hem erkek nüfusun hem de ticarî fonksiyonların başkentteki diğer yerlere göre daha fazla görüldüğü yerleşimdir. Kahvehanelerin ilk buralarda kurulmasındaki neden, bu etkilerin varlığıdır.

Samsun'daki ilk kahvehaneler de Saathane Meydanı'ndadır. 19.yüzyıldan itibaren kentte artış gösteren kahvehanelerin burayı seçmesindeki neden tıpkı Tahtakale'de olduğu gibi erkek nüfusun çokluğu ve ticarî faaliyetlerin etkinliğidir. Taşhan, Suluhan, balık pazarları, liman, demiryolunun bulunduğu stratejik noktadır.

Samsun'un ilk kahvehanelerinden Maarif Kahvehanesi de Saathane Meydanı'nın sahile bakan kısmında yer alır. Bu kahvehanenin 1963 yılındaki durumunu burada bir yıl boyunca garson olarak çalışan Hüsnü Baş adlı büyüğümüzün anılarından derleme suretiyle geçmişten bugüne hoş bir seda bırakması temennisiyle bu yazıyı gerçekleştirdik.

Hüsnü Amca, 1940 yılında Samsun'a bağlı Kavak İlçesi'nin Demirci Köyü'nde doğar. Çocukluk çağında babasını kaybedip yetim kalır. 10-11 yaşlarında ailesi Samsun'a göç eder. Canik'in Asarağaç Köyü'nde 2 ay kaldıktan sonra şehir merkezine yerleşir. İş hayatına çocukluğunda Subaşı mevkinde lokantada garsonluk yaparak başlar. Gençlik yılları ekonomik zorluklarla geçer ve her zaman ekmeğinin peşindedir. Askerlik sonrası Bafra Kahvehanesi'nde[1] çalışırken bir gün Göçcük Ahmet'in babası Yılmaz Bey kahvehanede ona Maarif Kahvehanesi'ne garson arıyorlar deyince bu haberi alır almaz Hüsnü Amca, kendini Maarif Kahvehanesi'nde bulur. Çünkü aylık geliri Bafra Kahvehanesi'nde 7,5 liradır. Maarif'te ise ona 15 lira vaad edilmektedir. Ocakçı Kazım Bey'in yanına gelerek birlikte çalışırlar.

Maarif Kahvehanesi Nerededir?

Maarif Kahvehanesi[2], Saathane Meydanı'nın sahil kısmında Telgrafhane Sokak'ta yer alıp karşıdan bakıldığında sağ tarafında Havuzlu Kahvehane[3], iki katlı dubleks halindedir. Üst katı misafirhane olarak kullanılmaktadır. Sahibi Fahreddin Bey'dir. Maarif Kahvehanesi'nin solunda ise Pire Mehmet'in patron olduğu Mehtap Lokantası[4] yer alır. Hemen bu binanın yanında balık dükkanları bulunmaktadır. Maarif Kahvehanesi'nin kuzeyinden demiryolu geçmekte ve Hüsnü Amca'nın deyimiyle " elini pencereden uzatsan trene değersin" yakından gitmektedir. Denizin dalgalarının sesi kahvehaneden duyulmaktadır.

Maarif Kahvehanesi'nin sahibi Alyanak Kemal Bey'dir. Aşırı zengin olmayıp müşterileri tarafından sevilen kimsedir. Kahvehanenin önü camekanlı olup alt tarafı odunkömürünün depolandığı bodrum kattan oluşmaktadır.

Maarif Kahvehanesi'nin kapı girişi Telgrafhane Sokak'tadır. Sahil kısmından giriş yoktur. Kapıdan girdiğin zaman girişte ayağını attığında iki adım içeride sağ tarafta tuvalet ve bitişiğinde ocak vardır. Balkon mantığıyla içeride camekânlar yer alırdı. Kahvehane, elektrik lambası ile aydınlatılır ve kesinti halinde pompalı lükus lambalar yanardı. Kahvehanede odun ve kömür soba-

Maarif Kahvehanesi'nin kapı girişi Telgrafhane Sokak'tadır. Sahil kısmından giriş yoktur. Kapıdan girdiğin zaman girişte ayağını attığında iki adım içeride sağ tarafta tuvalet ve bitişiğinde ocak vardır. Balkon mantığıyla içeride camekânlar yer alırdı. Kahvehane, elektrik lambası ile aydınlatılır ve kesinti halinde pompalı lükus lambalar yanardı. Kahvehanede odun ve kömür sobada yakılarak ısınılırdı.

da yakılarak ısınılırdı. Çaylar, bakır kazanda odunkömürü ile demlenirdi Odunkömürü, Kavak'ın köylerinden eşeklere yüklenmiş halde Saathane Meydanı'na köylü tarafından getirilirdi. Hüsnü Amca'nın anlatımıyla "Zavallı köylü! Kömürünü satamadığı zaman gecelemek zorunda kalırdı. Genelde Unkapanı'ndaki ucuz olan hanlarda alt tarafta hayvanı üst katta kendisi 30 kişi bir yerde aynı anda yatarlardı. Köylü çok fakir olup ekmek bile alaya gücü yetmezdi. Somun ekmek 20 kuruştu. Kulaca Fırını o dönemin en marka fırınıydı. Şehir halkının da durumu iyi değildi. Çoğu yamalı pantolon giyerdi. 2-3 terzi dışında bu mesleği icra eden yoktu. Atatürk Anıtı'ndan Cumhuriyet Meydanı'na giden güzergâhta çadırlar halinde Bezistan (Bit Pazarı) kurulur ve millet buradan alışveriş yapardı." Kahvehanenin masaları mermerdendi. Sandalyeler ahşaptı. Tahminen 25 masa vardı. Kahvehane, 100 kişiyi barındıracak kapasitededir.

Kahvehanenin Müşterileri Kimlerdi?

Limana mavnaları taşıyan motorlar yanaşır ve balık getirirlerdi. Genelde bu balıkçılardan patronları kahvehaneye gelirdi. Tayfalar çoğu zaman pis koktukları için kahvehaneye alınmazdı. Çevre esnafları, tüccarlar, otel sahipleri çoğunlukla gelirdi. Belediye başkanı, vali gibi yüksek rütbeli kamu görevlileri, memurlar, imamlar gelmezdi. Yine de bu mekânda istisnaî kişilikler bulunurdu. Bunlardan birisi de Dursun Hoca'dır. Müşterilerden tanınmış kişiler ise; Bafra Balık Gölleri'nin ihalesini alan Kel Halit, otel sahibi Güngülük Kemal, zengin tüccarlardan Fahrettin Bey ve Şapkacı Mahmut'tur. Ekserisi bölgenin kambur üstü adamlarıdır. Genelde gelenlerin çoğu, orta yaşlıdır. Gençler pek tercih etmezdi.

Müşterilerin karakterine sorduğumuzda Hüsnü Amca'nın deyimiyle " üçkâğıtçılar o dönemde de vardı ama müşteriler genelde dürüsttü. O zamanlar Samsun küçük bir şehir olduğu için herkes birbirini tanırdı. Senet işi olmazdı. Şimdiki gibi 'göbek atma'[5] yoktu. Siyasî konuşmalara da pek girilmezdi.

Müşterilerin Eğlence Kültürü Nasıldır?

Müşterilerin oynadıkları masa oyunları arasında en fazla Açık Sıfır sevilen kağıt oyunudur ve paralı oynayanlar da vardır. Onu 66 adlı kâğıt oyunu takip ederdi. Tavla da müşteriler tarafından tutulan oyunlardı. Piket ve domino da kahvehanelerin oyunları arasındadır.

Maarif Kahvehanesi, gazete satın almazdı. Bazı müşteriler kendi gazeteleriyle gelirdi. Ahşap radyo dinlenirdi. Fakat müşteri, radyonun açılıp açılmamasıyla pek ilgili değildir. Çalışanlar istediği zaman radyoda türküler ve şarkılar yankılanmaktadır. Kahvehanenin en kalabalık olduğu ay ise Ramazan ayıdır. En kalabalık gün Pazar ikinci ise Cumartesi'dir. Hafta sonlarının dolup taştığı kahvehane; 24 saat açıktır. Vardiyalı çalışma sistemi bulunmaktadır. Gün içerisinde ise ekseri öğle saatleri çok kalabalıktır.

Müşteriler Ne İçerdi?

Kahvehanede en çok içilen çay ve gazozdur. O dönemde buzdolabı olmadığı için Saathane Meydanı'ndaki buzhaneden kalıpla buz satın alınırdı. Zaten Havuzlu Kahvehane'nin karşısı Buzhane'ydi.[6] Kahvehanenin geliri içecek satışlarından ibarettir. Ortalama günde 400-500 çay içilirdi. Dışarıya ise çay verilmezdi. Ufak fincanlarda Türk kahvesi içilirdi. Bazen müşteri, yanında peynir, zeytin ile gelir sabah kahvaltısını çayla beraber yapardı. Sigara dumanları arasında 5-6 adet de tiryakileri için nargile bulunmaktadır. Soğuk olarak elde yapılmak suretiyle limonata verilirdi. O dönemde oralet gibi markalı tozlu karışımlı içecekler yoktu.

Hüsnü Amca'nın anlatısı samimi bir ortamda birlikte çayımızı yudumlarken gerçekleşti. O kasketinin altındaki gözlükler, yüz ifadesine ayrı bir sevecenlik kattı. Bir Pazar sabahı tansiyonu yüksek halde olmasıve yürümesine engel olan hayat yorgunluğuna rağmen Maarif Kahvehanesi'nin önünde objektife poz vermesi ve anılarını paylaşması kent kültürü adına kendi payına düşen küçük bir adımdı. Anılar ve geleceğe küçük bir dokunuş…

Var ol Hüsnü Amca.

[1] Bafra Kahvehanesi, Büyükşehir Belediyesi'nin yolundan Necip Bey Caddesi'nden Subaşı'na doğru giderken Şeyh Hamza Caddesi ile kesişen noktada karşılıklı iki binadadır. Bugün bulunduğu yerlerde bir özel banka ve otel bulunmaktadır.

[2] Maarif Kahvehanesi'nin bulunduğu binada şimdi Özen Ticaret İşletmesi yer almaktadır.

[3] Havuzlu Kahvehane'nin bulunduğu yerde şimdi Time Otel İşletmesi vardır.

[4] Mehtap Lokantası'nın olduğu yerde şimdi Yamanoğlu Ticaret İşletmesi bulunmaktadır.

[5] Onun tabiriyle borcunu ödememe.

[6] Buzhane'nin bulunduğu bina yıkılmış olup şimdiki yerinde bir ticarethane bulunmaktadır.

AKTÜRK
AYAKKABIYA GELEN
MEMNUN GİDER...
Erkek Ayakkabısı - Bayan Ayakkabısı - Çocuk Ayakkabısı - Spor Ayakkabılar
Terlikler - Diyabet Ayakkabıları - Ortopedik Ayakkabılar - Sabo Terlikler
Adres : 100. Yıl Bulvarı No. : 85 (Unkapanı Kavşağı) SAMSUN
Telefon : 0362 435 73 26
Telefon 2 : 0362 431 42 54
Faks : 0362 435 73 26
E-posta : perakende@akturkayakkabi.com.tr
Web : www.akturkayakkabi.com.tr
Aktürk
Ayakkabı

Samsun Atatürk Heykeli

GÜMRÜKTE REHİN KALDI!

Recep YAZGAN

40 bin lira lazım muhterem Başbakanım!

Samsun'un simgesi haline gelen Atatürk Heykelinin gümrük çıkışı için gerekli olan paranın bulunamamasından dolayı bir süre gümrükte rehin kaldığını biliyor muydunuz?

Samsun Maliye Vekaleti Muhasebat Umum Müdürlüğü tarafından 23 Kasım 1931 yılında Başbakanlığa yazılan ve heykelin gümrük serbestiyesi için 40 Bin Liranın istendiğine dair Başbakanlık arşivinde yer alan belgede gümrüğe ödenecek paranın Samsun Maliyesinden sağlanamadığı yazıyor..

40 Bin Lira Lazım Sayın Başbakanım

Samsun Maliye Vekaleti Muhasebat Umum Müdürlüğü'nün Başvekalet Celileye yazdığı yazıda, "Samsun Vliyet merkezinde rezkedilecek olan, Gazi Hazretlerinin heykeli için Gümrük idaresince istenilen 40 Bin lira gümrük resminin bu sene mezkur vilayet belediye ve idarei hususiye bütçelerinden tesviyesine imkan olmadığından meblağı mezburun tecilile heykelin gümrükten imrarına müsade itası dahileye vekaletinden iş'ar kılınmaktadır" deniliyor..

Bilindiği gibi heykel 15 Ocak 1932 yılında şimdiki yerine dikildi.

Yani gümrükte ödemesi yapılamadığı için yaklaşık üç ay mahsur kaldı.

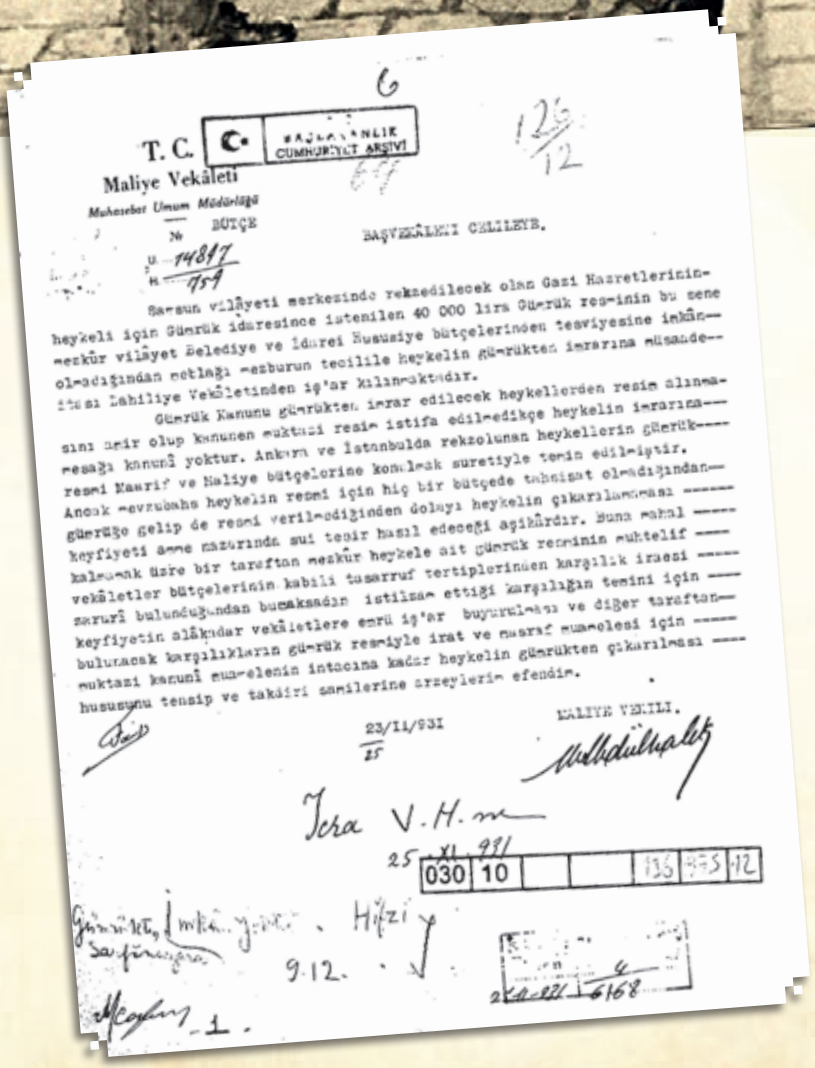

T. C.
Maliye Vekâleti
Muhasebat Umum Müdürlüğü
BÜTÇE

BAŞVEKÂLETİ CELİLEYE.

Samsun vilâyeti merkezinde rekzedilecek olan Gazi Hazretlerinin heykeli için Gümrük idaresince istenilen 40 000 lira Gümrük resminin bu sene mezkûr vilâyet Belediye ve İdarei Hususiye bütçelerinden tesviyesine imkân olmadığından netlağı mezburun tecilile heykelin gümrükten imrarına müsaadesi İahiliye Vekâletinden iş'ar kılınmaktadır.

Gümrük Kanunu gümrükten imrar edilecek heykellerden resim alınmasını amir olup kanunen muktazi resim istifa edilmedikçe heykelin imrarına mesağı kanunî yoktur. Ankara ve İstanbulda rekzolunan heykellerin gümrük resmi Maarif ve Maliye bütçelerine konulmak suretiyle temin edilmiştir. Ancak mevzubahs heykelin resmi için hiç bir bütçede tahsisat olmadığından gümrüğe gelip de resmi verilmediğinden dolayı heykelin çıkarılamaması keyfiyeti amme nazarında sui tesir hasıl edeceği aşikârdır. Buna mahal kalmamak üzre bir taraftan mezkûr heykele ait gümrük resminin muhtelif vekâletler bütçelerinin kabili tasarruf tertiplerinden karşılık iradesi zarurî bulunduğundan bumaksadın istilzam ettiği karşılığın temini için keyfiyetin alâkadar vekâletlere emrü iş'ar buyurulması ve diğer taraftan bulunacak karşılıkların gümrük resmiyle irat ve masraf muamelesi için muktazi kanunî muamelenin intacına kadar heykelin gümrükten çıkarılması hususunu tensip ve takdiri samilerine arzeylerim efendim.

23/XI/931

MALİYE VEKİLİ.

Tetkik V.H.m.

Hifzi

9.12.

Gümrükten imrarı yoktur. Sayfanıza

Meclis 1.

Atatürk Heykeli Hamburg'dan Samsun'a kadar ücret alınmaksızın taşınmasına rağmen taşıma evraklarında tıpkı İstanbul ve Ankara'daki heykellerde olduğu gibi gümrük resminden men ibaresi bulunmadığı için ödenmesi gereken 40 Bin Liranın Başbakanlık'tan istendiği ilgili yazı şöyle devam ediyor:

Heykelin Gümrükten Çıkarılması Hususunu...

"Gümrük kanunu, gümrükten imrar edecek heykellerden resim alınmasını amir olup kanune mutasi resim istifa edilmedikçe heykelin imararına kanunen mesaı imkanı yoktur.

Ankara ve İstanbul'da rezkonulan heykellerin gümrük resmi maarif ve maliye bütçelerine konulmak suretiyle temin edilmiştir.

Ancak mevzubahis heykelin resmi için hiçbir bütçede tahsisat olmadığından gümrüğe gelip de resmi verilmediğinden heykelin çıkarılmaması keyfiyetiamme nazarında sui tesir hasıl edeceği aşikardır.

Buna muhal kalmamak üzre bir taraftan mezkur heykele ait gümrük resminin muhtelif vekaletler bütçelerinden kabili tasarruf tertiplerinden karşılık iradesi zaruri bulunduğundan bu maksadın istilzam ettiği karşılığın temini için keyfiyetin alakadar vekaletlere emrü iş'ar buyurulması ve diğer taraftan bulunacak karşılıkların gümrük resmiyle irat ve masraf muamelesi için muktazi kanuni muamelenin intacına kadar heykelin gümrükten çıkarılması hususunu tensip ve takdiri Samilerine raz eylerim efendim.

Maliye Vekili 23.11.1931

Belgelerle
19 MAYIS GERÇEĞİ

Doç. Dr. Önder DUMAN

Hiç şüphesiz daha ilk cümlede 19 Mayıs 1919'un zikredilmesi önemli bir gerçekliğin ifadesidir.

"1335 (1919) senesi Mayıs'ının 19'uncu günü Samsun'a çıktım. Vaziyet ve manzara-i umumiye:..." Mustafa Kemal Nutuk'a bu cümleyle başlar. Hiç şüphesiz daha ilk cümlede 19 Mayıs 1919'un zikredilmesi önemli bir gerçekliğin ifadesidir. Tarih yazınında 19 Mayıs 1919, dört yıllık oldukça yıkıcı bir savaşın sonrasında toprakları işgal altına giren bir ulusun kurtuluş mücadelesinin miladı olarak tanımlanır. Aşağıda bu miladın ana karakteri konumundaki Mirliva Mustafa Kemal Paşa'nın 9. Ordu Kıtaatı Müfettişliğine tayini, Samsun'a gelişi ve Samsun ile ilgili tanzim ettiği raporlar ile ilgili Genelkurmay ATASE Arşivi'nden temin edilen belgelere yer verilmiştir.

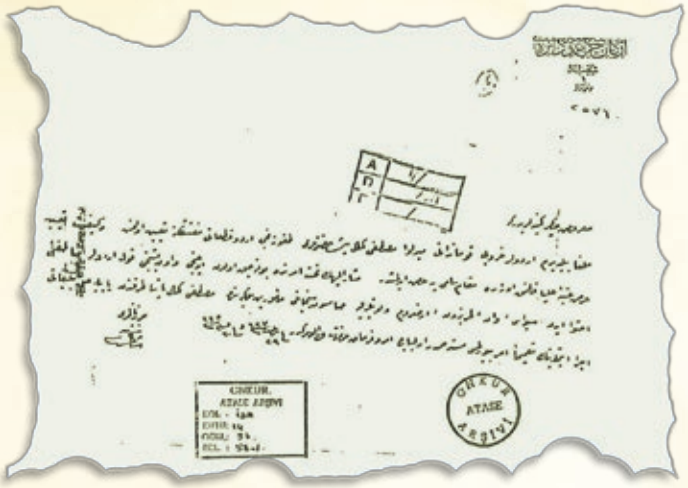

Şube I
Numro 2576

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Dairesi

Maruz-u Çaker-i Kemîneleridir ki;

Mülga Yıldırım Ordular Grubu Kumandanı Mirliva Mustafa Kemâl Paşa hazretleri Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişliğine tayin olunmuş ve keyfiyet-i tayin arz-ı atâbe-i ulyâ kılınmak üzere makam-ı samiye arz edilmiştir. Müşârün-ileyhin taht-ı emrinde bulunacak olan Üçüncü ve On Beşinci kolordular menatıkını ihtiva eden Sivas, Van, Trabzon, Erzurum vilâyetleriyle Samsun sancağı memuriyet-i mülkiyenin Mustafa Kemâl Paşa tarafından yapılacak tebligatı icra etmelerinin tanimen emr buyurulması müstarhemdir. Ol babda emr ve ferman hazret-i menlehül emrindir. 29 Receb 337 ve 30 Nisan 1335

Harbiye Nazırı
Şakir

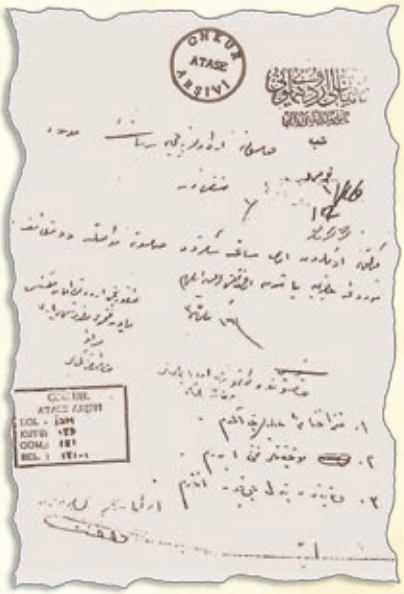

Şube I
Numara 73

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi

Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişliğine verilecek talimat suretidir.

Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişliğine ait vezaif Zât-ı âlînazra Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişliğine tayini hususunda irade-i seniyye-i cenâb-ı padişahi şeref-sâdir buyurulmuştur. Ancak işbu müfettişlikteki vezaif-i âlileri, yalnız askerî olmayıp müfettişliğin ihtiva eylediği mıntaka dahilinde aynı zamanda da mülkîdir.

1. İşbu müşterek vezaif şunlardır:

a) Mıntakasında asayiş-i dahilinin iade ve istikrarı ve bu asayişsizliğin esbab-ı badîasının tesbiti.

b) Mıntakada ötede beride müfteferik bir hâlde mevcudiyetinden bahsedilen eslîha ve cephanenin bir an evvel toplatturularak mümkün depolara idhâlleri ve muhafaza altına alınması.

c) Muhtelif muhallerde birtakım çîralar mevcut olduğu ve bunların sakın toplanmakta bulunduğu ve çayır-ı resmî bir surette orduca bunları himaye eylediği iddia olunuyor. Böyle çîralar, mevcut olup da sakın topluyor, sîlih tevzi ediyor ve ordu ile de münasebette bulunmuyorlarsa kat'iyyen men'i ile bu kabil müteşekkil çîraların da lâğvı.

2. Bunun için:

a) İki fırkalı olan Üçüncü ve dört fırkalı olan On Beşinci kolordular müfettişlik emrine verilmiştir. İşbu kolordular hareket ve asayiş hususunda doğrudan doğruya müfettişlikle ve muamelât-ı cariye yani muamelât-ı zâtiye kuvve-i umumîye ve sâire gibi hususatta kurmâ-fi'l-sabık Harbiye Nezâretiyle muhabere edeceklerdir. Fırka veyahut mıntaka kumandanlığı veya bir vazife-i hususiyeye

9 ncu Ordu Müfettişliği
2 nci Şube
İstihbarat

Sivas, Van, Erzurum, Trabzon, Ankara, Kastamonu, Mamûretülâziz, Diyarbekir vilâyetleriyle Erzincan mıntakâ mutasarrıflığına,
Erzurum'da On Beşinci Kolordu Kumandanlığına
Ankara'da Yirminci Kolordu Kumandanlığına

1. Samsun'da birkaç gün kalacağım. Asayiş-i memleket hakkındaki ma'lumât ve mıntaklar-ı aliyeleriyle mevcud ise, şekâvetin esbab ve avamili derecesi ve men'i için ittihaz kılınan en son tertibat hakkında müstacilen ve muhtasaran tenvir buyurulmalığını rica ederim.

2. Sivas, Van, Erzurum, Trabzon, Ankara, Kastamonu Mamûretülâziz, Diyarbekir, vilâyetleriyle Erzincan Mıntakâ Mutasarrıflığına, On Beşinci ve Yirminci Kolordular kumandanlıklarına 19.5.35'de telgrafla tebliğ edilmiştir.

9 ncu Ordu Kıtaatı Müfettişi
Mustafa Kemal

Osmanlı Ordu-yu Hümâyûnu
Başkumandanlık Vekâleti
Şube
Numro: 253

Samsun'dan Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Riyâsetine Mevrûd Şifredir

Bugün öğleden evvel saat sekizde Samsun'a muvasalatla vezaif-i mevdua-ı acizânenne mübâşeret olunduğunu arz eylerim. 19 Mayıs 35

Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişi
Yâver-i Fahrî Hazret-i Şehriyârî
Mirliva
Mustafa Kemal

Samsun'da Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişliğine

1. Telgrafnâme-i acizîlerini aldım.

2. Muvaffakiyetler temenni ederim.

3. Vaziyette tebeddülât yoktur efendim.

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Reisi
Cevad

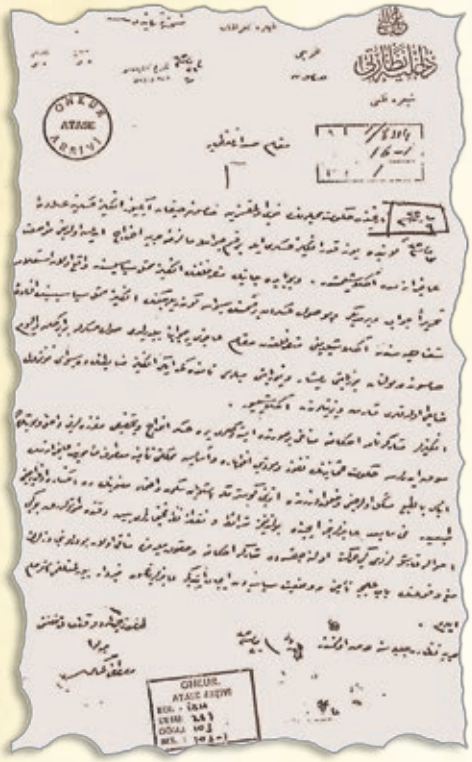

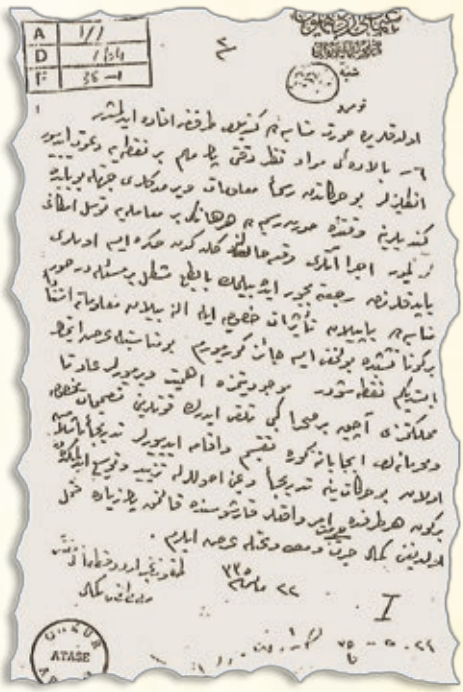

Bilb-i Ali
Dâhiliye Nezareti
Şifre Kalemi

Şifre Telgrafnâme

Nushâ-yı sâniyeden
Tarih-i keşîdesi

Mahreci
Samsun

21 Mayıs 35

Makam-ı Sadâret-i Uzmâya

9 Mart 35 tarihinde Hükûmet-i Mahalliye'nin haberi olmaksızın Samsun'a çıkan iki yüz İngiliz askerine ilâveten 17 Mayıs 35 günü de yüz kadar İngiliz askeri ile bir kısım hayvan malzeme-i harbiye ihrac edilmiş olduğu mevâlât-ı âcizânem de anlaşılmıştır ve bu bâbda Cânik Mutasarrıflığının İngiliz Mümessil-i Siyâsîyesinden vâki olan isti'lâma tahriren cevab vermediği ve bu son askerden bir kısmının Sivas'a gönderileceğinin İngiliz Mümessil-i Siyâsîyesinin ifâde-i şifâhiyesinden anlaşıldığı mutasarrıfdan makam-ı âcizîye cevaben bildirildi. Son askerle beraber gelen ve elyevm Samsun'da bulunan Yüzbaşı Rişar ve Yüzbaşı Miles namındaki iki İngiliz zabitinin de Sivas kontrol zabiti oldukları kartvizitlerinden anlaşılıyor.

İngilizler müterekenâme ahkâmına münâfî bir sûrette istedikleri yere asker ihrac ve be-tahsis müfrezelerini dahil vilâyetlere de sevk ederlerse Hükûmet-i Osmaniye'nin nüfuz ve (okunamadı) izhâra ve âsâyiş-i memleketi te'mine ma'tuf me'muriyet-i âcizânesinin inbâsı bi-t-tâb' müşkil olacağı ve halk üzerinde esrârı göstermeğe başlayan sükûn ve i'timâd-ı mânevînin de inkısara uğrayacağı tabîdir. Fî-mâba'd âcizlerince içinde bulunduğumuz şerâit ve nokta-i nazar-ı fehmânceri pîş-i dikkatte tutularak bu gibi ahvâle karşı hüzûma gibi hareket olunacaksa da müterekeye ahkâmına ve hukuk-ı milliyemizin münâfî olan bu türlü tecâvüzlerin men'-i vukûnuna Bilb-i Âlice te'min ve vaziyet-i siyâsîyeden icâb ettikçe âcizlerinin de haberdar buyurulmakluğunu istirhâm eylerim.

20 Mayıs 35

Harbiye Nezareti Celîlesine arz olunmuştur.

Dokuzuncu Ordu Kıtâdı Müfettişi
Müşîrvâ
Mustafa Kemal

Osmanlı Ordu-yu Hümâyûn-u
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube
Numro

Samsun'dan

Erkân-ı Harbiye-i Umûmîye Riyâsetine Mevzuu Şifre

1- İngilizlerin son defa çıkardıklarını arz eylediğim yüz kadar piyâde askeriyle beraber gelen on bir süvârinin on neferi Rum unsuruna mensûb olduğu şâyân-ı itimâd bir muhbir tarafından bildirildi.

2- Dün bir Amerika vapuruyla Samsun'a çıkan ve İngiliz kıtâdını teftîşe me'mur bir İngiliz mirâlayı yarın 22.5.35 buradaki (okunamadı) askerî mürâkabe me'murıyla beraber Merzifon'a gidecek birkaç gün sonra Samsun'a avdetle aynı vapurla Dersaadet'e avdet edecekdir.

3- Sivas'a askerî mürâkabe zâbitî olarak gidecek olan Yüzbaşı Rih ve Mil isimlerindeki iki İngiliz zâbitî bu günlerde hareket edecekler ve maiyetlerinde bir de İngiliz müfreze-i askeriyesi götürecekderdir ve billâhare Amasya ve Tokad'a da bir İngiliz zâbitî gönderilecek imiş.

4- Samsun'da İngilizler tarafından büyük bir telsiz telgraf merkezi yakında te'sîs edilecekdir. Buna ait levâzım ve edevat birkaç gün evvel gelmişdir.

5- Ber-vech-i bâlâ ma'rûzâtım sırf İngiliz zâbitânından istihsâl olunmuş hususî bir sûretle malûmata müstenîddir. İngiliz me'murları ihrac harekâtı ve zâbitleriyle kat'alarının öteye beriye sevki hakkında ne hükûmete ne de makam-ı âcizîye resmen bir şey bildirmediler ve bildirmekde memnû' oldukları da sûret-i münâsebede kendileri tarafından ifâde edilmişdir.

6- Bâlâdaki mevâd nazar-ı dikkati pek mühim bir noktaya dâvet ediyor. İngilizler bu harekâtdan resmen ma'lûmat vermedikleri cihetle bu bâbda kendilerine vaktinde sûret-i resmîyede herhangi bir muameleye tevessül imkânı olmuyor. Icraatları vuk'a bulûne geldikden sonra ise onları yapdıklarından ric'âte mecbûr edebilmek bi-t-tab'i müşkil bir mes'eledir. Sûret-i münâsebede yapılan te'sirât-ı husûsîye ile alınabilen ma'lûmata istinaden bir şâna teşebbüsde bulunmağı ise câiz görmüyorum. Bu münâsebetle arz etmek istediğim nokta şudur. Mevcûdiyetimize ehemmiyet vermiyorlar. Âdeta memleketimizi açık bir sahra gibi telâkkî ederek kuvvetlerini tasmîmât-ı mahsûsa ve mahremâneleri icâbına göre taksim ve ikâme ediyorlar. Tedricen başlamış olan bu harekât yine tedricen ve aynı usûllerle tezyîd ve tevsî edilmekdedir. Bir gün her tarafda emr-ü vâkîler karşısında kalınmak pek ziyade muhtemel olduğunu kemâl-i hürmet ve mutavâzıla arz eylerim. 22 Mayıs 335

24.5.35

Dokuzuncu Ordu Kıtâdı Müfettişi
Mustafa Kemal

TEKKEKÖY BELEDİYESİ

Tarihin Doğduğu Kent

www.tekkekoy.bel.tr

Nihat SERÇEME • Rıfat USTA • Ercüment GÜL

Samsunspor Tarihine Geçen İki Efsane Futbolcu

Samsunspor'un İlk Resmi Golünü Atan **Nihat SERÇEME**
Samsunspor'un İlk Gol Kralı **Rıfat USTA**

Spor Yazarı Ercüment GÜL

Nihat SERÇEME

Dergimiz sizler için Samsunspor tarihine geçen bu iki efsane futbolcuyu Gazateci-Spor yazarı Ercüment Gül aracılığı ile bir araya getirmeyi başardı ve objektiflere böylesi unutulmayacak bir pozu sundu...

Rıfat USTA

Nihat SERÇEME oturanlardan sol baştaki

Malumunuz Karadeniz fırtınası Samsunspor 1965 yılında kuruldu.

O zamanlar Türkiye 2. Futbol Liginde başlatılan kulüp kırmızı beyaz forma altında ilk çıktığı resmi müsabakda Beylerbeyi takımını 1-0 yenmeyi başarmıştı.

İşte Samsusporun bu ilk resmi maçında ilk galibiyeti alırken o ilk golünü atmak Nihat Serçeme'ye nasip olmuştu.

Nihat Serçeme uzun boyu ve güçlü fiziğiyle maçın 68 .dakikasında cezasahası içersinden topla buluşup ve hiç bekletmeden çok sert bir şutla o tarihi golü kaydetmişti.

Dolayısıyla Nihat Serçeme Samsunspor tarihine Samsunspor'un ilk golünü atan futbolcusu olarak yazılmıştır.

Şu an Nihat serçeme halen hayatta olup Samsunspor'un hiçbir maçını kaçırmladığını sizlere söyleyeyim.

Yine Samsunspor'un ilk gol kralı 1968-1969 sezonunda attığı 17 golle kaptan Rıfat Usta olmuştur.

Rıfat USTA

O sezon Rıfat Usta hem gol kralı olmuş hemde attğı gollerle takımını şampiyonluğa taşıyan önemli futbolcularından biri olmuştu.

Anlayacağınız Samsunspor'u o sezon 1. Lige yani şimdiki Süper Lige çıkmıştı.

Samsunspor tarihine ilk gol kralı olarak geçen kaptan Rıfat Usta ha- yatta olup o da halen Samsunspor'un tüm maçlarını heyecan içinde takip etmektedir..

Dergimiz sizler için Samsunspor tarihine geçen bu iki efsane futbolcuyu Gazateci-Spor yazarı Ercüment Gül aracılığı ile bir araya getirmeyi başardı ve objektiflere böylesi unutulmayacak bir pozu sundu...

KALENİN SURLARI

Necdet UZUN

Yılmaz'ın son dönemlerdeki söylemlerinin, tarih ve turizm üzerine yoğunlaşması; bu yüzdendir...

Tarihi eserlere merakı ile bilinen Büyükşehir Belediye Başkanı Yusuf Ziya Yılmaz'ın, bu yapıların geleceğe taşınması amacıyla gösterdiği çabalar, onu Tarihi Kentler Birliği Başkanlığı'na taşımıştır...

Tarihi dokuların şehircilik anlayışında yükselen değerler olması,

Büyükşehir Belediye Başkanı Yusuf Ziya Yılmaz'ı da açıkça etkilemiştir...

Yılmaz'ın son dönemlerdeki söylemlerinin, tarih ve turizm üzerine yoğunlaşması; bu yüzdendir...

Yılmaz, Samsun Kent Müzesi'ni önemsemiştir...

Milli Mücadele'nin ses ve ışık efektleriyle canlandırılacağı 1919 Samsun Panorama Müzesi projesinin de yakında başlayacağını sanıyorum...

Buraya kadar sorun yok elbette...

Ancak, Yılmaz'ın son olarak "Samsun Kalesi"nin yeniden inşa edileceği açıklaması, " o biraz zor" dedirtiyor insana...

Samsun kale duvarları geçmişte yıkıldı.

Yerine binalar yapıldı, yollar geçti...

Kale duvarının görünen restorasyonlu küçük bir parçası, Büyük Cami diğer bir parçası da şimdiki

Samsun Kalesi surlarının İlkadım'daki Bedesten'e kadar yeniden inşa edilecek olması, bu güzergahta birçok binanın yıkılması demektir!..

AK Parti İl Başkanlığı'nın binasının altında bulunuyor...

Samsun Kalesi surlarının İlkadım'daki Bedesten'e kadar yeniden inşa edilecek olması, bu güzergahta birçok binanın yıkılması demektir!..

Bunu yapabilmek için Yusuf Ziya Yılmaz'ın iradesi yeter belki ama belediyenin bütçesi onu kaldırır mı bilemem!..

Keşke, böylesine projeler yıllar öncesinden öngörülebilse de ne vatandaş mağduriyet yaşasa ne de devletin parası heba olsa...

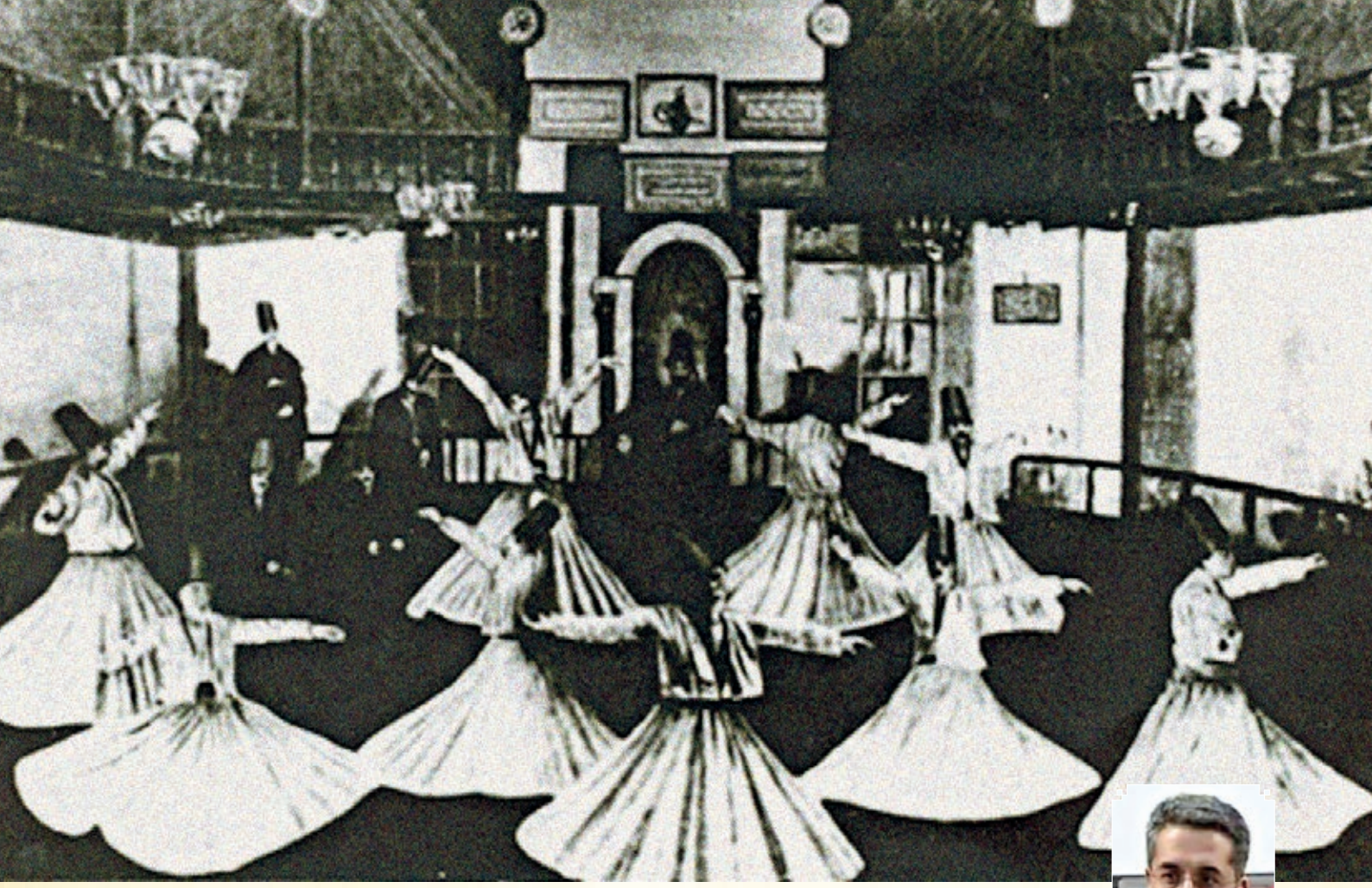

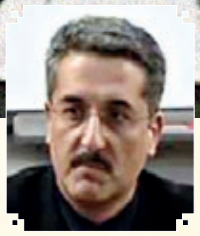

100 Yıllık Hikaye

SAMSUN MEVLEVİHANE'SİNİN İZİNDE

Prof. Dr. Cafer Sadık YARAN

Bir ara mevcudiyetini kaybeden Samsun Mevlevihanesi, ikinci defa, 1862'de çıkarılan bir fermanla 1862-67 yılları arasında yeniden yapıldı ve Hafız Ali Dede postnişin oldu.

Mevlevihane, genel bir ifadeyle, Mevlevilerin zikir ve ayin yaptıkları yerlerdir. Bununla birlikte, Mevlevihaneler genellikle külliye biçiminde planlanmış olup, merkezinde semahane, çevresinde derviş hücreleri, bacılar kısmı, kütüphane, sebil, türbe, mezarlık, meydan-ı şerif, matbah-ı şerif ve mescit gibi tamamlayıcı unsurlar yer almaktadır. Mensuplarına İslam dinini ilahi bir musikinin refakatinde sema ederek yaşatan, birkaç metrekarelik çile hanelerinde tefekkür ve ibadet ile terbiye eden, mutfaklarındaki edep ve erkan ile yoğuran Mevlevihaneler, şiir ve musiki ile bulundukları yerlerde, zamanın güzel sanatlar akademileri misali, kültür hayatına da yön vermişler, 1925 yılındaki Tekke, Dergah ve zaviyelerinin kapatılmasına kadar, bu faaliyetini sürdürmüşlerdir.

Tarihî açıdan bakıldığında, Samsun'da en azından 16. Yüzyılın ikinci yarısından (1576) Mevlevihane bulunduğu anlaşılmaktadır. 1852/53 tarihlerinde de Mevlevihane ve buna ait bir vakıf hamamı bulunduğu kayıtlarda geçmektedir. Bir ara mevcudiyetini kaybeden Samsun Mevlevihanesi, ikinci defa, 1862'de çıkarılan bir fermanla 1862-67 yılları arasında yeniden yapıldı ve Hafiz Ali Dede postnişin oldu. O vefat edince

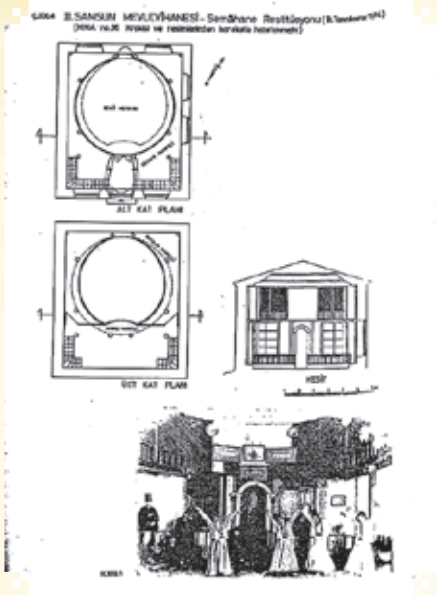

1867'de oğlu Cemaleddin Efendi postnişinliğe atandı. Bu dönemde Mevlevihane kâgir bir semahane ile birkaç ahşap hücreden ibaretti. 1869 yangınında ahşap kısımlar yanıp sadece semahane ayakta kaldı. 1893'te Cemaleddin Efendi vefat edince, oğlu Ali Enver henüz küçük olduğundan Gelibolu'dan Laz Mehmet Dede vekil tayin edildi. Ali Enver 1904'te postnişin makamına geçti ve onun zamanında semahane tamir edildi, vakıf dükkanları ve bir harem kısmı inşa edildi. Bunun dışında Ali Enver Dede Mevlevihaneye ait olan bostanın bir kısmını Reji idaresine kiraladı. Hem Mevlevihane hem dükkanlar o zamanki Samsun-Çarşamba yolu üzerinde bulunuyordu. 1911'de Ali Enver Dede postnişinlikten uzaklaştırıldı. Yerine bir süre Hasib Dede, daha sonra 1912'de de Ali Enver Dede'nin küçük kardeşi Yusuf Efendi tayin edildi. Yusuf Efendi'nin postta ne kadar oturduğu bilinmemektedir. Ayrıca, I. Dünya savaşı sırasında Şam'a giden gönüllü Mevlevi alayına, Samsun Mevlevihanesi Şeyhi Hacı Mehmet Emin Efendi 38 kişi ile katılmıştır. (Tanrıkorur, 2000: 388-92)

Hasib Dedenin yaptırdığı plan ve çizimlere göre, semahane 94,5 m2'lik bir yer işgal ediyordu. Dikdörtgen planlı (10,5 x 9 m.) 6 m. Yükseklik ve 70 cm. kalınlıkta olan bina kiremit örtülüydü. Oldukça sade ve mütevazı ölçülü olan semahanenin planı, Kütahya, Bursa ve Kahire Mevlevihanelerini andırmakta olup son devrin olgun semahane çözümlerinden bir olduğu açıktır. (Tanrıkorur, 2000: 393-94)

Mevlevihanenin "toprakları Cumhuriyet döneminde Tekel İdaresine geçmiştir." "Bu bilgilerle yıkılmış mevlevihanenin yeri ancak takriben tesbit edilebilmektedir." Mevlevihanenin, "Cumhuriyet Meydanının açılmasıyla Çarşamba-Samsun-Ordu doldurma sahil yolunun (Atatürk Bulvarı) yapımı sırasında kaldırıldığı düşünülebilir." (Tanrıkorur, 2000: 392)

Samsun Medrese ve Mevlevihanesinin Yeniden İnşa Ve İhyası

Yukarıda değinildiği üzere günümüzde medreseler daha ziyade müze, kütüphane ve kültür sanat merkezi olmakta, Mevlevihaneler de müze, cami veya kültür sanat merkezi olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu tür mirasların değerlendirilebileceği dört alanın,

müze olmak,
cami olmak,
kütüphane olmak, veya,
kültür sanat merkezi olmak

şeklinde özetlenebileceği anlaşılmaktadır. Bunların şimdilik bilebildiğimiz tek ve en yeni istisnası, Yenikapı Mevlevihanesi örneğinde görülen,

bir üniversiteye bağlı araştırma enstitüsü olmaktır.

Bize öyle geliyor ki, Samsun medresesi ve Mevlevihanesinin şu anki durumları düşünüldüğünde, bunların dördü de, mevcut halde kalmakla kıyaslanamayacak derecede önemli gelişmeler ve Samsun'a önemli katkı sağlayacak ilerlemeler olur. Medrese şu anda olduğu gibi atıl kalacağına, müze, kütüphane veya kültür sanat merkezi olması daha iyidir.

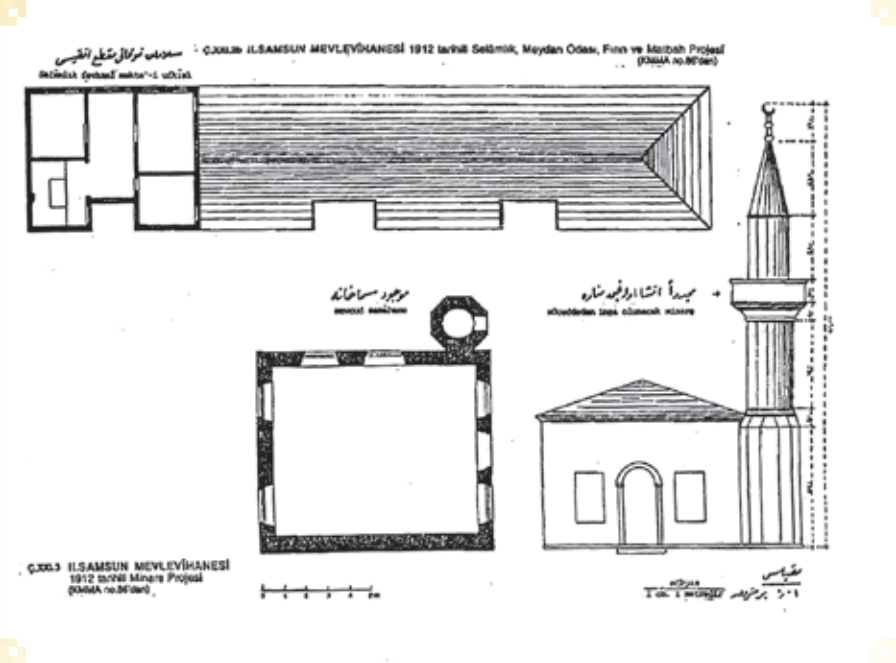

Bize öyle geliyor ki, Samsun medresesi ve Mevlevihanesinin şu anki durumları düşünüldüğünde, bunların dördü de, mevcut halde kalmakla kıyaslanamayacak derecede önemli gelişmeler ve Samsun'a önemli katkı sağlayacak ilerlemeler olur. Medrese şu anda olduğu gibi atıl kalacağına, müze, kütüphane veya kültür sanat merkezi olması daha iyidir. Mevlevihanenin yeniden inşa edilmesi bile Samsun için başlı başına büyük bir tarihsel onur ve kültürel kazanç olur.

Mevlevihanenin yeniden inşası için eskiden bulunduğu yerin veya bahçesinin bugün de yeniden inşa için uygun durumda bulunduğu anlaşılmaktadır. Şu günlerde Mevlevihane caddesinin sağ tarafında kalan ve eski sigara fabrikası ile Tekel müdürlüğü binasının bahçeleri konumunda olan alanın daha önce Mevlevihane binası veya bahçesine ait olduğu anlaşılmaktadır. Şimdilerde bu alanın altının otopark yapıldığı, üstünün ise yeşil alan olarak bırakılacağı söylenmektedir. Dolayısıyla, yeşil alan olarak kalacak bu geniş alanın uygun bir yerine zaten orijinal hali de pek büyük olmayan Mevlevihane binasının yapılması burası ile ilgili planları hiç bozmadığı gibi buranın kültürel, tarihsel, turistik ve kentsel değerini de oldukça artıracaktır.

Buraya inşa edilecek yeni Mevlevihane, üç ayrı plandan birine göre olabilir gözükmektedir. Bunlardan biri, Mevlevihanenin Hafız Ali Dede zamanında yapılan ilk halidir. Bunda, kagir bir semahane ve birkaç ahşap hücre olduğu bilinmektedir. İkincisi, Ali Enver Dede'nin yaptırdığı ilaveleri de içeren yapıdır. Bunda, ikisi kagir, diğerleri ahşap sekiz dükkan ve kagir kısımların üzerinde bir harem kısmı ilavesi vardır. Üçüncü ihtimal de, Hasip Dede'nin projesini yaptırdığı ama gerçekleştiremediği daha da genişletilmiş mevlevihanedir. Bu plana göre mevlevihaneye, minare, minber, selamlık, meydan odası, kahvehane, üç hücre, akarsuyu bulunan bir matbah, fırın ve kiler, kömürlüklü bodrum, gusulhane, abdesthane, iki hela ve su haznesi de eklenecekti. (Tanrıkorur, 2002: 3890) Bu son plan gerçekleştirebilirse, Hasip Dede'nin 1911-12'deki hayali de tam yüz yıl sonra da olsa (2011-2012'de) gerçekleştirişmiş olur.

Mevlevihanenin yeniden inşadan sonra, nasıl kullanılacağı ayrıdan düşünülebilecek bir husustur; o da, öteki şehirlerdeki benzerlerinden biri gibi bir müze, cami/mescit, kütüphane veya kültürsanat merkezi olabilir.

Bununla birlikte, bize göre en güzel ve en yararlı olacak projenin örneği, Yenikapı Mevlevihanesinin bugünkü durumunu model almakla gerçekleştirilebilir. Belirtildiği gibi, burası bir üniversiteye bağlı bir araştırma enstitüsü olmuş ve bünyesinde beş araştırma merkezi barındırmaya başlamıştır. Tekrar etmek gerekirse bunlar,

Farabi Medeniyet Araştırmaları Merkezi,
İbni Haldun Sosyal Araştırmalar Merkezi,
Cezeri Bilim Araştırmaları Merkezi,
Mevlânâ Celaleddin Rumi Kültürlerarası Diyalog Merkezi, ve
Fatih Sultan Mehmet Osmanlı Araştırmaları Merkezi'dir.

Bizim medresemiz ve Mevlevihanemizin ikisi bir araya getirildiğinde bile Yenikapının yarısı kadar bile büyük olmayan mütevazı ve şirin yapılar olduğu için bizim tek bir araştırma merkezi ile yetinmemiz uygun olacaktır.

Samsun'daki araştırma merkezi de Yenikapı'dakilerden farklı olarak ve hem medrese hem de mevlevihanenin işlevlerine kıs-

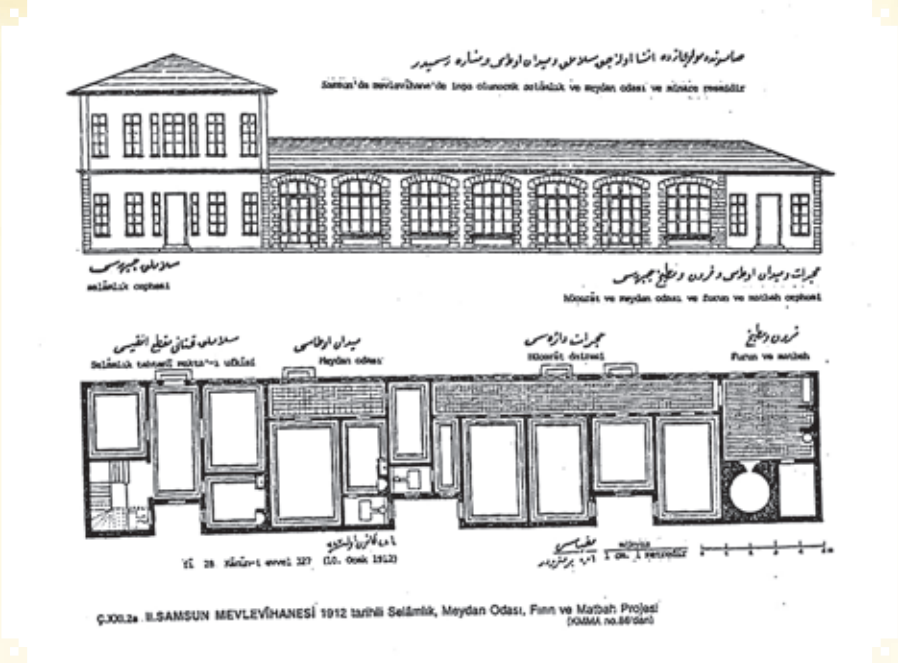

Ç.XXI.2a II.SAMSUN MEVLEVİHANESİ 1912 tarihli Selâmlık, Meydan Odası, Fırın ve Matbah Projesi (KHMA no.86'dan)

men yakın olarak, ahlak ve özellikle toplumsal ahlak eksenli bir araştırma ve uygulama merkezi olabilir. Medrese, kendi ilmi ve akli yapısına daha uygun düşecek şekilde toplumdaki ahlaki sorunlar ve onların çözümleri ile ilgili araştırma, eğitim ve uygulama faaliyetleri yapar. Mevlevihane de, yine kendi manevi ve kalbi yapısında daha uygun düşecek şekilde, toplumdaki ahlaki gelişimin veya temiz/erdemli toplum özleminin gelişimine ve yetkinleştirilmesine yönelik araştırma, uygulama ve etkinlikler yapar. Böylece, iki önemli maneviyat mirasımız toplumun ahlaki gelişiminin iki yönüne hizmet etmiş olurlar. Örneğin medrese, Ahlaki Sorunlar ve Çözümler Araştırma ve Eğitim Merkezi, Mevlevihane de Ahlaki Değerler ve Erdemler Araştırma ve Eğitim Merkezi olarak işlev görürler. Ahlaki amaç olmakla birlikte, özellikle Mevlevihane, bir Mevlevihaneden günümüzde beklenebilecek Mesnevi okumaları, Farsça eğitimi, ney ve rebap gibi musiki aletleri eğitimi, tasavvuf ve sanat musikisi eğitim ve icrası, Mevlevi adab ve erkanı yahut ahlakı gibi ilk planda akla gelebilecek halkın ihtiyacı olan pek çok kültür ve sanatın icrası, öğretimi ve eğitimi de elbette karşılıksız olarak verebilecektir.

Bu tür merkezler Dünyanın değişik ülkelerinde ve büyük üniversitelerinde de vardır. Örneğin, Stanford Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Toplumsal Ahlak Merkezi (Stanford University, School of Humanities and Science, Center for Ethics in Society) bunlardan sadece biridir. Bu merkez, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, aile içi şiddet, hırsızlık ve yolsuzluklar, taciz ve tecavüzler, cinayet ve yaralamalar, bencillik ve çıkarcılık, çevre sorunları, sosyal adaletsizlik ve yoksulluk, eğitimsizlik ve cehalet, uluslar arası barış ve güvenlik gibi pek çok ahlaki sorunun kaynağının sadece teknolojik, ekonomik ve politik olmayıp daha ziyade ahlaki zafiyet ve eksiklikten kaynaklandığı inancıyla, günümüz insanı ve toplumunun sorunlarına ahlaki teşhisler ve tedaviler getirmek amacıyla araştırmalar ve eğitimler vermekte olduğunu belirtmektedir. Bir aile vakfının desteğiyle çalışan merkez, örgün eğitimin parçası olmanın yanında, toplumun ahlaki sorunlarını azaltmak ve erdem düzeyini yükseltmek için toplumsal ahlak araştırmalarını burslarıyla teşvik etmekte, halka açık konferanslar düzenlemekte, disiplinlerarası ahlak ve etik atölye çalışmaları yapmakta, okul müfredat programlarını ahlak açısından değerlendirip geliştirmeye çalışmakta, düzenli seminerler ve sohbet toplantıları tertip etmekte, ahlaki amaçlara hizmet eden sivil toplum kuruluşları ile koordinasyon sağlayıp birlikte çalışmalar organize etmektedir.

Dolayısıyla, Samsun Medresesi ve Mevlevihanesinin, Üniversitemiz İlahiyat Fakültesi ile, Müftülüğü ile Vakıflar Bölge Müdürlüğü ile, Valilik ve belediyelerdeki ilgili birimler ile, ve Samsun'daki ilgili sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde, Dünyada örneği çok ama ülkemizde belki henüz hiç yok olan ahlak araştırmaları ve eğitimini temel amaç olarak gören ama bu zeminin üzerinde bilim, sanat ve kültürün her alanında Samsun halkına hizmet edecek olan birer kuruma dönüştürülmesi, herhalde hem bu vakfiyelerin sahiplerine karşı sorumluluktan kurtulmamızı sağlayacak hem de günümüzün ve geleceğin Samsun'lularının kültür, sanat ve maneviyat ihtiyaçlarının karşılanmasına önemli katkılarda bulunabilecektir.

Samsun'da Bir Urfalı

Abdurrahman Süreyya İŞGÖR

Osman KARA

Abdurrahman Süreyya İşgör idealist ve başarılı biri. Urfa'dan Artvin'e gönüllü gider. Başarılı öğretmenliğinin ardından ilköğretim müfettişi olur.

Abdurrahman Süreyya İşgör bir Urfalı. 1901'de Urfa'nın Hüseyin Paşa Mahallesi'nde doğmuş. Urfa Muallim Mektebi'ni(Urfa Öğretmen Okulu) 29 Temmuz 1919'da bitirmiş ve 15 Eylül 1919'da Nizip Erkek Muallim Mektebi'nde muallimliğe(öğretmenliğe) başlamış.

Abdurrahman Süreyya İşgör idealist ve başarılı biri. Urfa'dan Artvin'e gönüllü gider. Başarılı öğretmenliğinin ardından ilköğretim müfettişi olur. Bir süre Artvin'de müfettiş olarak çalışan Abdurrahman Süreyya İşgör, 1931'de Giresun'a, 1938'de de Samsun'a atanır.

Abdurrahman Süreyya İşgör 1938-1939 ve 1939-1940 öğretim yıllarına ait teftiş raporlarının suretlerini dosyalar ve bir klasör halinde günümüze ulaşan dosyalar Nuri Yazıcı tarafından yayına hazırlanır, Bahçeşehir Üniversitesi tarafından da yayınlanır.

Dr. Nuri Yazıcı ile Abdurrahman Süreyya İşgör'ün kader çizgileri Samsun'a kesişir. Nuri Yazıcı da öğretmendir ve Ladik Öğretmen Okulu, Samsun Eğitim Enstitüsü ve Terme Lisesi'nde tarih öğretmenliği yapmıştır. Yayınlanmış eserleri arasında yer alan Terme Tarihi, Milli Mücadele'de(Canik Sancağı'nda) Pontusçu Faaliyetler doğrudan bu bölgeyi ilgilendirir.

Abdurrahman Süreyya İşgör'ün teftiş raporları oldukça ilginçtir ve Samsun'un bir dönemine ışık tutmaktadır. Sadece okullar, öğretmenler ve öğrenciler hakkında bilgi vermez, teftiş edilen ilçelerin ve köylerin sosyo ekonomik ve kültürel yapısı hakkında günümüze önemli tespitler aktarır.

Okulların, öğretmenlerin ve öğrencilerin fotoğrafları vardır teftiş raporlarıyla birlikte. Fakirlik ve fiziki yetersizliğin yanında müthiş bir temizlik ve insanın kendine itinası görülür o fotoğraflarda.

Öğretmenlerin hepsi temiz ve dönemine göre oldukça sade ama oldukça itinalı giyinmişlerdir. Kravatsız, tıraşsız bir öğretmen göremeyeceğiniz gibi papyon kravatlı bir köy öğretmeni fotoğrafı da görürsünüz.

Savaş yıllarının yoksul öğrencilerinin hepsi temizdir. Temizlik bütün teftiş raporlarında özellikle vurgulanır. Hem bina hem çevre hem de öğrencilerin temizlik alışkanlığı edinmeleri üzerinde hassasiyetle durulur. Kimi raporlarda "öğrencilerin mendil taşıma alışkanlığı edinmiş olmasından" övgüyle bahsedilir. Okullarda bulunması gereken alet ve araçlar arasında "tükürük hokkasının" sayılmış olmasına şaşırmamak mümkün değil.

Tüm raporlarda iki husus üzerinde hassasiyetle durulur. Köy yahut ilçe merkezi fark etmez, o yokluk ve yoksulluk yılarında her okulda birisi öğretmenlere diğeri de öğrencilere ait olmak üzere iki kütüphane vardır. Abdurrahman Süreyya İşgör, kimi okullarda kitap sayısını yeterli bulur kimilerinde de yetersiz. Yetersiz bulduğu her okulda

öğretmenlere kitap sayısının bir an önce yeterli seviyeye çıkarılmasını öğütler.

İlçe merkezlerindeki okullara gazete alındığını, bunların sadece öğretmenlere değil öğrencilere

Okulların, öğretmenlerin ve öğrencilerin fotoğrafları vardır teftiş raporlarıyla birlikte. Fakirlik ve fiziki yetersizliğin yanında müthiş bir temizlik ve insanın kendine itinası görülür o fotoğraflarda. Öğretmenlerin hepsi temiz ve dönemine göre oldukça sade ama oldukça itinalı giyinmişlerdir. Kravatsız, tıraşsız bir öğretmen göremeyeceğiniz gibi papyon kravatlı bir köy öğretmeni fotoğrafı da görürsünüz.

okutulduğunu görmek de şaşırtıcı gelebilir ama gerçek. Kimi yazılar kesiliyor panolara asılıyor öğrencilere yazma zevkini aşılamak için. Tek derslikli bir köy okulunda dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerin duvar gazetesi çıkarttığını okuyoruz o teftiş raporlarında.

Benim için o teftiş raporlarındaki asıl sürpriz "müze odası" oluyor.

Bundan yetmiş beş, seksen yıl kadar önce ilköğretim okullarında müze odasının olduğunu ya da olması için çalışıldığını öğrenmek beni gerçekten şaşırtıyor.

Abdurrahman Süreyya İşgör'ün tespitleri sadece okulların fiziki şartları, öğrencilerin eğitim ve öğretimleriyle sınırlı değil. Köylerin ve ilçelerin sosyal ve ekonomik yapısıyla da ilgileniyor.

Sıtma o raporlarda olukça fazla yer tutuyor. Köylerin hemen hepsinde sıtma sorunu var. O yıllarda halkın yarıdan fazlası sıtmalı. Sıtma devletin raporlarında da yer alır. İsmet Paşa'nın 1936'da çıktığı doğu gezisinden sonra verdiği raporda "Sıtma mücadelesi sürüyor.

Çarşamba'da bataklık kurutma planı hazır; ancak bunun için iki yüz altmış bin liraya ihtiyaç duyuluyor" ifadesi var. Cumhuriyet o iki yüz altmış bin lirayı bulacak Çarşamba'da bataklığı kurutarak sıtmanın kökünü kazıyacaktır."

Abdurrahman Süreyya İşgör'ün teftiş raporlarının araştırmacılar ve eğitimciler için önemli bir kaynak olduğunu düşünüyorum. O idealist insana sonsuz rahmetler diliyor, Sayın Nuri Yazıcı ve Bahçeşehir Üniversitesi'ne de bu raporu kitaplaştırdıkları için teşekkürlerimi sunuyorum.

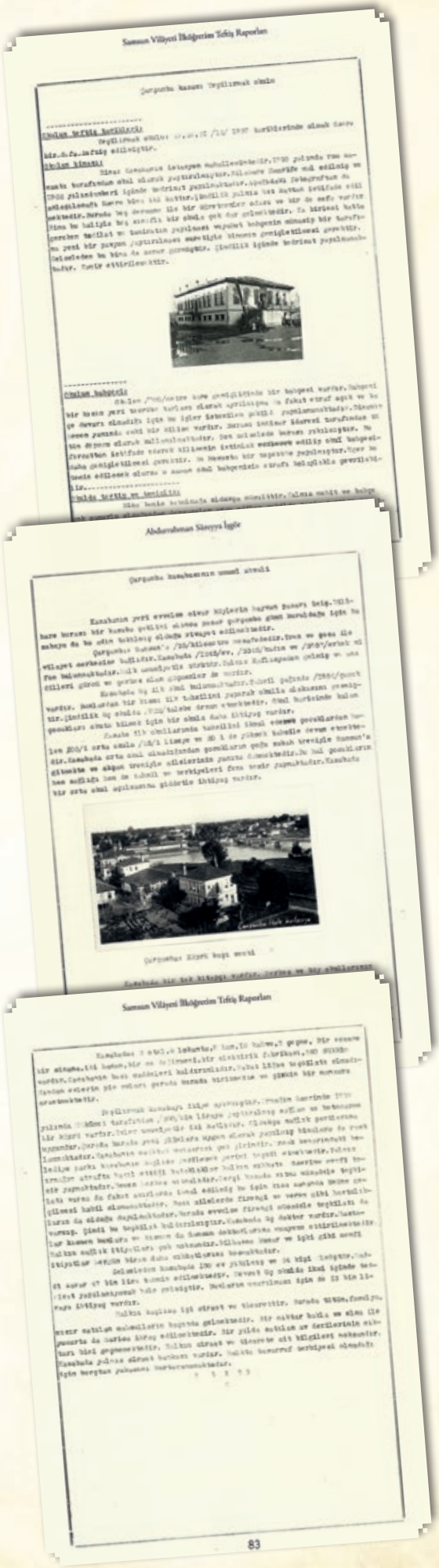

Aplus Akademi

geleceğiniz için geleceğiniz yer

EĞİTİM KURUMLARI

APEGEM AKADEMİ

İŞBİRLİĞİ İLE

MERKEZ VE ATAKUM ŞUBELERİ

KPSS/A

KPSS/B

ÖABT

YDS

ALES

DGS

Geleceğiniz için Geleceğiniz yer

MERKEZ:
Gazi Cad. Itri Durağı İlkadım/SAMSUN
Atakum:
Atatürk Blv. Cumhuriyet Mah. No:348 Atakum/SAMSUN

431 0 888

İrtibat Bürosu

ENDÜLÜS KÜLTÜR MERKEZİ

NECİP FAZIL
Yedi Güzel Adam ve Samsun

Prof. Dr. Şaban SAĞLIK

Üstad'ın "dava adamlığını" bir türlü kabullenemeyenler ise onun "Sakarya Türküsü"nden sonra şairliğinin bittiğini söylerler.

Necip Fazıl meşhur "Sakarya Türküsü" şiirini 1949'da yayınladıktan sonra, kendine yeni bir rota çizmiş; şiirlerinde "birey"den "cemiyet"e geçiş yapmıştır. Ünlü şair sadece "birey"den "cemiyet"e geçmekle kalmamış; şiirlerinin mekanını da değiştirmiştir. Necip Fazıl şiirinde artık "Kaldırımlar"da yürüyen ve "Otel Odaları"nda zaman öldüren "amaçsız-serseri" insanları değil, Sakarya kenarında Yunus Emre gibi dervişçesine yürüyen, yıllarca "yüzüstü sürünüp" "öz vatanında parya" gibi yaşayan Anadolu insanlarını anlatır olmuştur. Dolayısıyla "Sakarya Türküsü" şiiri adeta Necip Fazıl'ın miladı gibidir. Üstad'ı çok sevenler Necip Fazıl'ın "Sakarya Türküsü"yle gerçek kimliğini bulduğunu söylerler; Üstad'ın "dava adamlığını" bir türlü kabullenemeyenler ise onun "Sakarya Türküsü"nden sonra şairliğinin bittiğini söylerler. Ancak her ne şekilde görülürse görülsün, Necip Fazıl'ın "Sakarya Türküsü"nden sonraki mecrası Anadolu olmuştur.

Öyle ki Üstad, yöneldiği bu yeni mecrada sadece "yeni şiirler" söylemekle kalmamış; seri konferanslar vermek amacıyla neredeyse bütün Anadolu'yu dolaşmıştır. Bu manada Necip Fazıl, tam rakamı

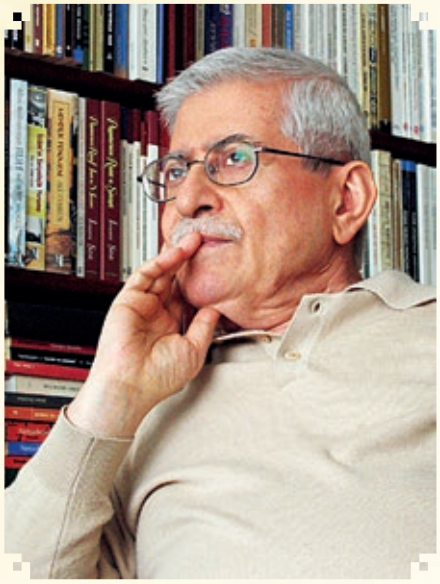

Rasim ÖZDENÖREN

Nuri PAKDİL

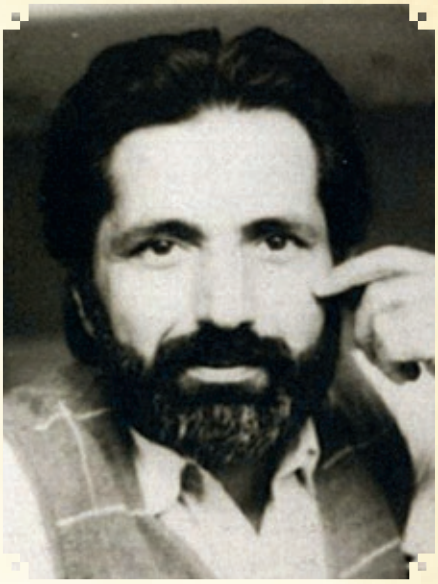

Cahit ZARİFOĞLU

Akif İNAN

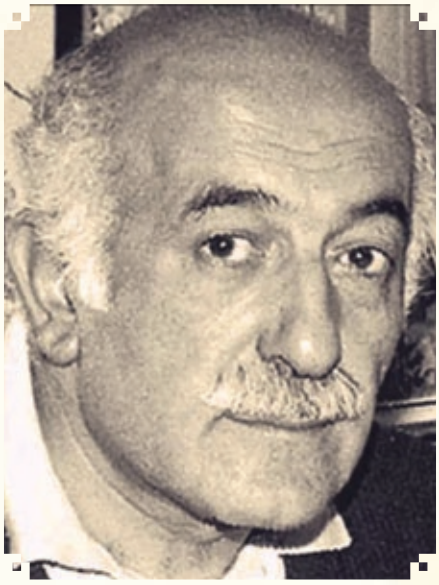

Erdem BAYAZIT

Sezai KARAKOÇ

verirsek, Anadolu'da tam üç yüz konferans vermiştir. Bu, ünlü şairin Anadolu'nun üç yüz yerine gittiği anlamına gelir. Üstad, "Çerçeve" serisindeki kitaplarında bu konferanslarından bahseder.

Necip Fazıl'ın konferans vermek üzere geldiği şehirlerden biri de Samsun'dur. Yaptığımız araştırmada Üstad'ın Samsun'a konferans vermek üzere tam üç kere geldiği bilgisine ulaştık. Üstad'ın konferans vermek üzere Samsun'a geldiği ilk tarih 1949'dur. Necip Fazıl, 1967 yılında da Samsun'a iki

Alaadin ÖZDENÖREN

kez gelmiştir. Üstad, Samsun ve Bafra'ya yaptığı bu ziyaretlerin birini "Çepçevre Anadolu ve Gençlik" (Toker Yay. İst. 1969, s. 95-100) adlı kitapta ayrıntılı olarak anlatır. (Bu konuda Recep Yazgan'ın da "AkasyamHaber"de bir yazısı mevcuttur.)

Gittiği her yere adeta "tohum" eken Üstad (ki kendisinin "Tohum" adlı Türk tiyatro klasikleri arasında anılan bir de oyunu vardır), verdiği konferansların semeresini de almıştır. Mesela, aynı zamanda memleketi olan Kahramanma-

raş'ta ektiği tohumlar "Yedi Güzel Adam" olarak yeşermiştir. Çevresinde yetişen isimlerden pek çoğu modern Türk edebiyat ve düşüncesinin saygın temsilcileri olmuştur. Mesela Sezai Karakoç, Üstad'ın ektiği tohumları yeşertmiş, "Diriliş" adıyla kurumsallaştırmıştır. Siyasi alanda ektiği tohumların büyük bir kısmı Türkiye'yi yönetmiş ve bu ülkeye adeta çağ atlatmıştır.

Necip Fazıl'ın yeşeren tohumları olan "Yedi Güzel Adam" (bu grubun içinde bulunup da ahirete göç eden Akif İnan, Erdem Beyazıt, Cahit Zarifoğlu ve Alaattin Özdenören'e Allah rahmet eylesin), adeta Üstad'larının başlattığı geleneği sürdürürcesine memleket ziyaretlerini sürdürmektedirler. Yedi Güzel Adam'dan ikisi bugünlerde Samsun'u teşrif etmişler, konferanslar vermişlerdir. Bu güzel adamlardan biri olan Rasim Özdenören, muhtelif tarihlerde tam üç kez Samsun'a gelmiştir. Özdenören'in ilk ziyareti 2002'dir. Hatta Özdenören bu ilk ziyaretinin izlenimlerini "Samsun: Dostlar Yumağı" adıyla 20 Nisan 2002 tarihli Yeni Şafak gazetesindeki köşesinde yazmıştır. Rasim Özdenören 2010 yılında da Samsun'a gelmiştir. Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nin 35. Kuruluş yıldönümü vesilesiyle geldiği Samsun'da hem okuyucuları hem öğrenciler hem de dostlarıyla bir araya gelip onların gönüllerini fetheden Özdenören, arkasında büyük bir hayran kitlesi bırakarak ve pek çok kişinin hatıralarına girerek bu şehri onore etmiştir.

Rasim Özdenören, 27-28 Nisan 2015 tarihlerinde de Samsun'u teşrif etti. Ünlü yazar bu kez hem Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nin 40. Yıl kutlamaları hem de Canik Belediyesi'nin davetlisi olarak Samsunluları ihya etti. Her gelişinde olduğu gibi bu son teşriflerinde de arkasında hayran kitlesi ve bol bol fotoğraf ve hatıra bıraktı. Ama bundan öte yaptığı sohbet ve konuşmalarda verdiği bilgiler unutulmamak üzere hafızalara kazındı.

Yedi Güzel Adam'ın ağabeyi olarak bilinen Nuri Pakdil de 24 Şubat 2015'te Samsun'u teşrif etti. Günümüz edebiyatında özellikle Kudüs duyarlılığının sembolü olan Pakdil, aynı duyarlılığı Samsun'da verdiği konferansta da yansıttı. Nuri Pakdil'i dinleyip de ilk kıblemiz olan Kudüs konusunda bir bilinç tazelememek mümkün değildir. Bu güzel adam Samsun'da işte bu bilinci ekip gitti.

Gelelim Sekizinci, Dokuzuncu vs. Güzel adamlara... Üstad Necip Fazıl'ın birinci derecede yakınında bulunmasa da, onun yolunda ve rotasında olan bir başka şair de Samsun'u teşrif etti. Günümüz Türk şiirinin en velut, en şair ve en mütevazi ismi olan Cahit Koytak, 22 Ekim 2014'te Samsun'u teşrif etti. Kendisine üniversitemiz (Ondokuz Mayıs Üniversitesi) doktora payesi verdi. Burada şunu vurgulayayım ki, üniversite Cahit Koytak'a paye vererek onu onurlandırmadı; Cahit Koytak teşrif ettiği üniversitemize onur kazandırdı. Cahit Koytak da diğer "güzel adamlar" gibi arkasın-

da hayranlık ve hatıra bırakarak Samsun'dan ayrıldı.

Bu arada, sonuna kadar "davete icabet etme" ahlakına sahip bir başka güzel adam da 9 Mayıs 2015 tarihinde Samsun'u teşrif etti. Bu güzel adam ise Haydar Ergülen'dir. Çarşamba Belediyesi'nin organize ettiği Kitap Fuarı vesilesiyle Samsun'u teşrif eden Haydar Ergülen, Hacı Bektaş-ı Veli'nin meşrebini, Yunus Emre'nin hoşgörüsünü, Necip Fazıl'ın Anadolu sevgisini, Nazım Hikmet'in sesini, Sezai Karakoç'un gizemini şahsında mezceden bir kişi olarak sık sık şehrimize gelmektedir. Velhasıl o da "güzel adam"lardan biridir.

Niyetimiz bir vesileyle Samsun'a gelen bütün şair ve yazarları tanıtmak değil. Zaten buna bu yazının hacmi de müsait değil. Varmak istediğimiz sonuç ya da ima etmek istediğimiz husus, şu sorunun cevabında aranmalıdır: "Bir şair bir şehre ne katar?" Hatta sorunun çerçevesini genişletip şöyle de sorabiliriz: "Bir şair bir ülkeye ne katar?"

Bugün dünyada bazı ülkeler şair ve yazarlarının adıyla tanınmaktadır. Hatta şair veya yazarın adı ülkesinin önüne geçmiş gibidir. Mesela Shakespeare adı İngiltere'nin önündedir. Goethe ismi ise Almanya'yı aşmıştır. Ya Dostoyevski adına ne demeli? Bu isim, Rusya'ya düşman olanların bile "dost" bildiği, hatta sevdiği bir yazar değil midir? İspanya adını duymayan nice kişi Don Kişot'u bilir. Don Kişot bu manada yazarı Cervantes'in de önüne geçmiştir. Bu, yukarıdaki soruya verilen cevaplardan biri değil midir?

Bu meseleye şehir ölçeğinde bakarsak, bir şairin (genelde sanatçının) bir şehre ilk önce kimlik ve ruh kattığını öncelikle belirtmemiz gerekiyor. Burada şair veya sanatçının hangi şehirden olduğu önemli değildir. Önemli olan şair veya sanatçının bir şehirle olan ülfetidir.

İnsan için "hatıra" neyse millet için "şuuraltı" (ma'şeri vicdan) da odur. Büyük şairler insanlara hatıralar hediye ederken, onlara ait oldukları milletin bir ferdi olarak ma'şeri vicdan da kazandırırlar. Bu manada bir şehre bir şairin gelişi, o şehir insanının şuuraltını harekete geçirme anlamına da gelir. Sorduğumuz sorunun cevaplarından biri de budur. Şüphesiz bu cevapları da artırabiliriz.

Burada biz söz konusu ettiğimiz meseleye modern Türk şiirinin büyük ismi Necip Fazıl dolayımında baktık. Necip Fazıl'ın şahsi tecrübesinin doğurduğu sonuçlardan kısaca söz ettik. Özellikle Üstad'ın tesiriyle ortaya çıkan Yedi Güzel Adam'dan ve bunlardan özellikle ikisinin Samsun'la ilişkilerini özetledik. Hatta sekizinci ve dokuzuncu güzel adamların varlığına dikkat çektik.

Bütün bunları gündeme getirirken, bizzat Samsunlu olan ve Samsun'da ikamet edip ömürlerini Samsun'u anlatmaya hasreden şair ve yazarları da unutmuş değiliz. Onlar zaten Samsun'un kimliğini ve ruhunu her fırsatta yansıtan, hatta koruyan birer "kültür neferi" olarak nöbet tutmaya devam ediyorlar. Bu neferlerin çoğunun, Samsun kadar diğer şehirlere de katkı sunduklarını da biliyoruz. Onlar "Samsun'un Güzel Adamları" olarak Samsun'u güzel kılmaya devam ediyorlar.

Acaba Samsun hem öz evladı olan bu güzel adamları hem de bütün Türkiye'yi güzelleştiren başta Üstad Necip Fazıl olmak üzere Yedi Güzel Adam'ları ne kadar tanıyor? Bu soruya, konferans salonlarındaki doluluğa veya boşluğa bakarak mı cevap arayalım, yoksa bu güzel insanların kitaplarının ne kadar alıcı bulduğuna bakarak mı? "Vizontele" filmindeki meşhur repliği hatırlayalım. Kasabasına ilk defa televizyonu getiren Belediye Başkanı şunu söyler: "Karşınızda aynen canlıymış gibi Zeki Müren'i göreceksiniz." Vatandaşlardan biri de (Cem Yılmaz) alaycı bir şekilde şu karşılığı verir: "Peki, Zeki Müren de bizi görecek mi?" Güzel adamlar Samsun'u görüyorlar; peki Samsun güzel adamları görüyor mu?...

Güzel adamlar Samsun'u görüyorlar; Peki Samsun güzel adamları görüyor mu?

Mayıs Zamanı
LADİK YAYLALARI

İzzet ACAREL

Dün ve bugün ne yaptıysak hepsi, içinde yaşadığımız toplumun kültürünü oluşturmak içindir.

Sizlere Ladik yöresine özgü bir kültürle tekrar merhaba diyorum. Toplumlar doğal şartlara göre yaşayış biçimlerini, tarzların ortaya koymuşlardır. Amaç daha rahat, daha güzel yaşamak…İnsanlar öncekini revize ederek yeni teknikler üretirler. Dün ve bugün ne yaptıysak hepsi, içinde yaşadığımız toplumun kültürünü oluşturmak içindir.

Doğup büyüdüğüm Ladik'te mayıs ayında bir telaş başlar. Tabiattaki olağanüstü değişiklik insanları da etkilemiştir. Uzun bir kışın ardından temmuza kadar tropikal iklim yaşar Ladik. Yağmur ormanlarındaki gibi her gün yağış ve güneş vardır,canlılar için en önemli iki güç… İlahi sözleşme gereği canlılarda olağanüstü bir gayret başlıyor.Ağaçlardaki otlardaki,topraktaki,sudaki değişiklikler yarışına insanlar ve hayvanlar da katılıyorlar.Her şey biçilen rolü gereği müthiş değişikliği yaşıyor.

İşte bu zamanlarda Ladiklilerin

Evlerde bir telaş başlıyor ''Mayıs Yağı''... Herkesin tereyağı için eşini,dostunu tembihlemesi.: ''Aman ha yağımı unutma! ''...

önemli gördüğümüz özgün davranışından bahsedeceğim. Evlerde bir telaş başlıyor "Mayıs Yağı"... Herkesin tereyağı için eşini,dostunu tembihlemesi.: "Aman ha yağımı unutma! "... Tereyağı önemli, zira mayısı da tereyağını da iyi biliyor yöre insanı. Mayıstaki tereyağının tadı da kokusu da o kadar faklı ki yaşamak lazım. Bugün burada özel yapılışına girmeyeceğim.

İşe psikolojik ve sosyolojik tarafından bakıldığında tabiatın insanın düşüncesine, yaşayışına nasıl tesir ettiğini incelemek, araştırmak başka bir konu olsa gerek. Ama bana sorarsanız mayıs ayı bile insanları olağanüstü motive ediyor.

Velhasıl bu güzelliklere bütün alem şapka çıkarıyor ve cevap veriyor: Mayıs'ta Ladik şahane...

Dostlara düşen ne?... İşte ilahi düzenin işleyişi karşısında bizim yapacağımız tek şey bunu doya doya yaşamak ve yaşatmak... Şehir de kültür de budur zaten. Bekliyoruz efendim biz Ladik 'teyiz...

Samsun'un Masalcı Dedesi

CEMALETTİN ETLİ KAVAKLIGİL

Öğretmen olupta Anadolu'mun yörelerinde masal derleme gezisine çıktığımda yanıma bol bol sabun alırdım.

MASALCI

Seke seke düştüm yola
Köyünüzde verdim mola
Masal derlerim masal
Bir masala bir kalıp sabun
Var mı masal anlatacak?
Hay dedim hey dedim
Derlemeci masalcı
Kavaklıgil geldi dedim
Bir masala bir kalıp sabun
Gül kokulu, lavanta kokulu sabun

Güzel Anadolu'nun yörelerini böyle böyle dolaşarak, eli öpülesi masal ustalarından tadına doyum olmaz masallar derledim. Oturup şu masalları bir de ben yazıp anlatayım. Tadıyla, tuzuyla yoğurayım. Kendi ocağımda pişireyim dedim. Dizi dizi masallarım oldu. Oku oku gül masalları. Kel oğlan masalları. Akıl dolu güzel Anadolu masalları. Masallarımın hiç biri beni utandırmadı. Milli Eğitim Bakanlığı Okullara önerdi. Çocukların yüzünü güldürdü.

Masallara tutkum daha çocukluk yıllarımda başladı. Bana masal anlatan, tekerleme, bilmece öğreten dedelerin, ninelerin öküzlerini güder; harmanda dövenini sürerdim. Hey gidi günler hey!

Öğretmen olupta Anadolu'mun yörelerinde masal derleme gezisine çıktığımda yanıma bol bol sabun alırdım. O yıllar kıtlık vardı. Anadolu halkı yoksuldu. Sabun ne-

dir bilmezdi. Bilselerdi bile sabun almaya paralara mı vardı? Çamaşırlarını kil suyu, kül suyu ile yıkarlardı. Banyolarını bile kül suyu ile yaparlardı. Sabun bulunmaz nimetti. Köy çocuğu olarak sabunun değerini bildiğimden masallarımı sabun karşılığı derlerdim. Köy içlerine vardığımda bağırırdım. "Masalcı geldi masalcı! Bir masala bir kalıp sabun!" diye.

Sabun bizim kültürümüzde vardır. Neden derseniz bunun cevabını Samsun'un Çırakman Köyü'nde yaşayan Süleyman Güngör dededen alalım.

Bir haber ajansı, sabun karşılığı masal derlediğimi öğrenince ardıma düştü.Gide gide vardık Çırakman Köyü'ne. Köy meydanına gelince "Bir masala bir kalıp sabun! Gül kokulu, lavanta kokulu sabun!diye bağırmaya başladım.Gençler gülüştü.Yadırgamışlardı sabun karşılığı masal derlememi. O zaman Süleyman Güngör Dayı ortaya çıktı. Ben varım dedi. Masaldan sonra gençlere şöyle söyledi: "Masal bizim kültürümüzde vardır. Gelinlik kızların çeyiz sandığına bakın.Orada bir kalıp sabun görürsünüz. Sabun temizliktir. Sabun duruluktur, iç güzelliğidir. Yerde sarı sarı parlayan altın,bir kalıp sabun görsem, eğilir önce sabunu alırım.

Ya işte böyle gençler!

Masal uğruna az kalsın ki iki kez tatlı canımdan oluyordum. Yıl 1954... Düştüm Yollara. Az gittim, uz gittim. Bir köye geldim.azgın köpeklerinden biri koşup geldi. Kemiklerime kadar bacağımı dişledi.

Yıl1957...Gerze'nin 7-8 saat uzağında Tilkilik adına bir köy vardır.Dedim ki kendi kendime. Bu köyde ilginç duyulmamış tilki masalları vardır.

Düştüm yollara.Giderken giderken hava birden bozuldu. Zaten mevsim kış mevsimi idi. Bir kar, bir fırtına.Göz gözü görmüyor... O fırtınada yolumu kaybettim. Ormandan kurt ulumaları geliyor. Bereket versin birkaç avcı rast geldi, beni kurtlara yem olmaktan kurtardı.

Masalları çok severim. Dünya Öykü Günü var,neden Dünya Masal Günleri olmasın? Deyip Kültür Bakanlığına başvurdum. Bakanlık ağırdan aldı.UNESCO'ya yazdım. Cevap fazla gecikmedi. 29 Mayıs 2006'da Genel Sekreterlik'ten Francis Rivire imzalı yazı geldi. Dünya Masal Haftası ilgili kurulda görüşüldü. Tüm Dünya Uluslarına bildirildi. Bu yazının bir kopyasını hemen Kültür Bakanlığına gönderdim. Bir de dedim ki "Masallara gönderme yapılarak çocuk oyunları yarışması açılsın. Önerim kabul edildi. Keloğlan Hekimbaşı, Kelile ve Dimne adlı iki oyunumla katıldım.bu oyunlarım beğenildi. Devlet Tiyatroları repertuarına alındı. Milli Eğitim Bakanlığı, Yayımlar Dairesi kitap olarak basacak.

Artık Dünya Masallar Haftası da olur. Her yıl masal etkinlikleri düzenlenir. Masalların çocuk eğitiminde önemi vurgulanır. Unutulup giden Eflatun Cem Güney gibi masal ustalarımız anılır.

Masal Dolu Türkiyem...

Kitapları

Kahkaha Kervanı

Gülmece Güldürmece

Güldürü Kitabı

Güldüren Okul Piyesleri

Keloğlan'ın Kurnazlığı

Keloğlan Hekimbaşı

Keloğlan Başpehlivan

Keloğlan Korucubaşı

Keloğlan Deliler Adasında

Keloğlan'la Padişah Kızı

Oduncu ile Koçbey

Masal içinde Masal

Dünya Güzeli

Zümrüt Kaplumbağa

Idı ile Bıdı

Perili Gölün Kurbağa Oğlanı

Şeytan'ın Oyunu

Dede Korkut Dizisi

Nasrettin Hoca Dizisi

Anadolu Masalları Dizisi

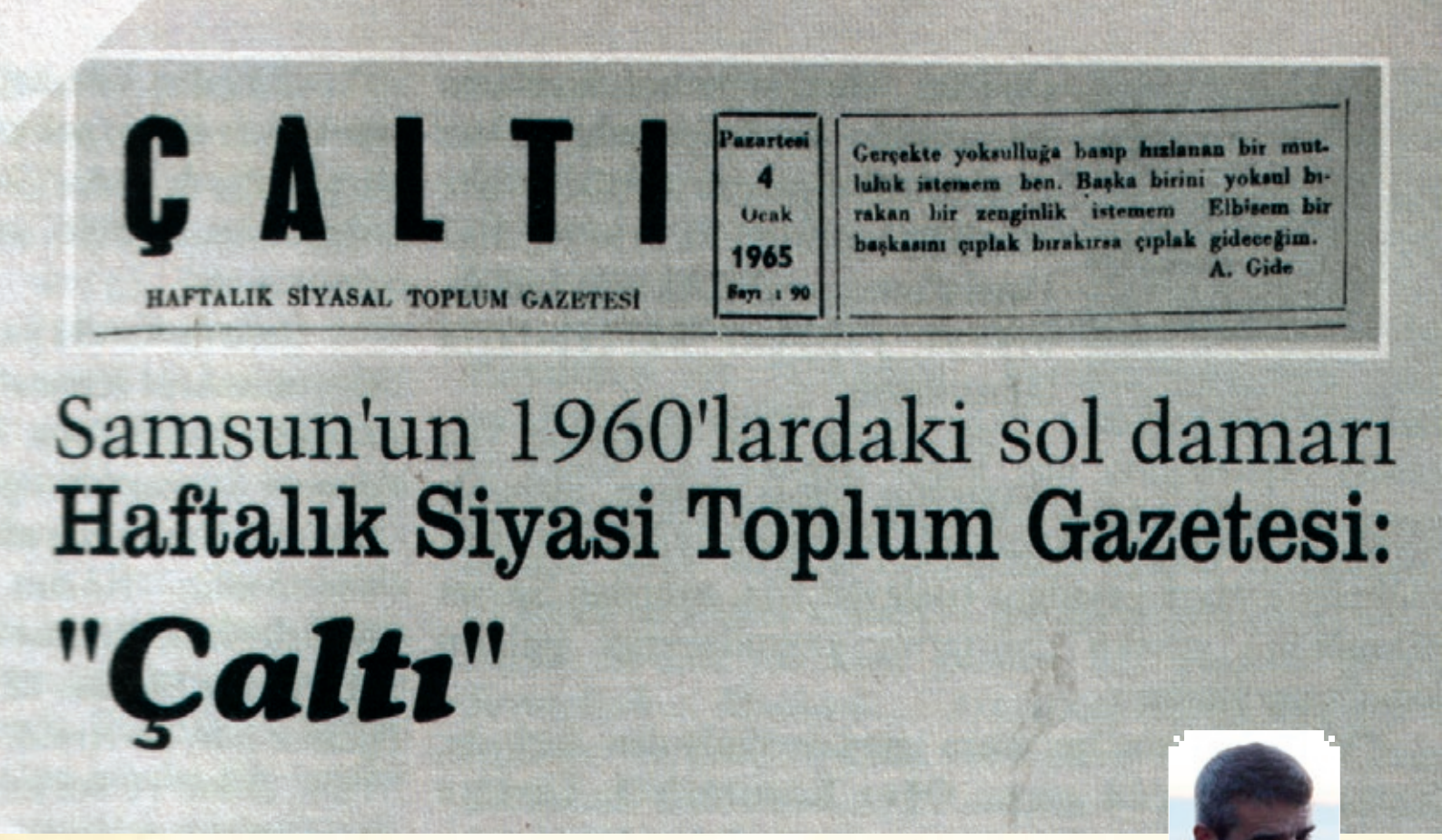
ÇALTI

HAFTALIK SİYASAL TOPLUM GAZETESİ

Pazartesi 4 Ocak 1965 Sayı : 90

Gerçekte yoksulluğa basıp hızlanan bir mutluluk istemem ben. Başka birini yoksul bırakan bir zenginlik istemem Elbisem bir başkasını çıplak bırakırsa çıplak gideceğim.
A. Gide

Samsun'un 1960'lardaki sol damarı
Haftalık Siyasi Toplum Gazetesi:
"Çaltı"

176 Sayılık Bir Serüven ÇALTI

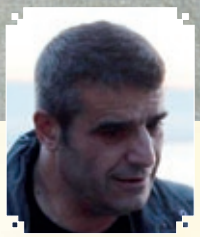

Sıddık AKBAYIR

Çaltı, Samsun Eczanesi sahibi Oğuz Koyutürk tarafından son derece kıt olanaklar içinde ve bin bir güçlükle yayımlanabilir.

"Devrim, Vaktiyle Bir İhtimaldi ve Çok Güzeldi"

Samsun Cumhuriyet Meydanı'nda bir eczanenin camekânı... Samsun Garı'nda trenden inip ilaç almaya gelen köylüler, eczaneyi devletin zannedip ayakkabılarını çıkarıp içeri girerler miydi, bilinmez; ama kapıdaki camekâna mutlaka bakarlar. İçeride ilaç satan, dışarıda kitap tanıtan bu eczacıyı anlamakta zorluk çekerler.

Bu eczane, o dönemler Samsun'un kültür sanat merkezi gibidir. Uğur Mumcu'dan Yaşar Kemal'e, İlhan Başgöz'den Halit Çelenk'e kadar, dönemin birçok aydını için Karadeniz'de uğranılacak ilk mekândır Samsun Eczanesi. O dönemlerde, önemli kişilerin ağırlanabileceği en önemli yer de eczanenin karşısındaki Gar Lokantası'dır.

Yılmaz Elmas'ın 2000'de yayımlanan Samsun Öyküleri adlı kitabındaki öykülerin çoğu bu eczanede geçer ve öyküler, bu köylülerin şaşkınlığından izler taşır. Yılmaz Elmas, buradaki dostlukları, izlenimleri öyküleştirir.

8 Nisan 1963... Çaltı'nın ilk sayısı...

Çaltı, Samsun Eczanesi sahibi Oğuz Koyutürk tarafından son derece kıt olanaklar içinde ve bin bir güçlükle yayımlanabilir. Çaltı'nın her sayısı Samsun'daki Şensoy Basımevi'nde, eski tipografik sistemle; harfleri tek tek cımbızla kumpasta toplanarak dizilir. Koyutürk, eczanesinin önünde, duvara asılı bir de camekân yaptırır ve bu camekân içinde o ay yayımlanan toplumsal içerikli kitapların yanında Çaltı'yı da sergiler.

Çaltı'nın 8 Nisan 1963 tarihli ilk sayısının 3. sayfasında yer alan 'Çıkarken' başlıklı imzasız -Koyutürk'e ait olduğuna hiç kuşku duyulmayan- bir yazıda, haftalık gazetenin çıkış gerekçesi ve amaçları şöyle dile getirilir: "Atatürk'ü 19 Mayıs 1919'da ilk defa Çaltı Burnu karşıladı. O günlerde vatan can çekişiyordu. O sabah Çaltı Burnu pırıl pırıl parlayarak büyük kurtarıcıya sanki gülerek hoş geldin diyordu. Yarınlara güvenle bakıyoruz. Gene gülüyor o. Bizden emin. Sevimli ve mutlu, pırıl pırıl bir güneş içimizi aydınlatıyor İşte elinizdeki bu küçük dergi o ruhun ürünüdür. Yayın hayatımızda tüm amacımız Çaltı adına Laik olmaktır."

Koyutürk, yazısının son cümlesinde bir sözcük oyunu yaparak; Laik sözcüğüne dikkati çekmek için 'L' harfini büyük yazar ve sözcüğü, 'Lâyık-yaraşır, yakışır' anlamının dışında, hukukî ve politik anlamıyla da kullanır.

Çaltı, bir süre İstanbul ve Ankara'dan gönderilen yazılara Samsunlu ilerici yazarların da yazılarını katarak yayınını sürdürür; ancak Tekin Erer gibi zamanın keskin antikomünist gazetecilerinin kalemine takılmaktan kurtulamaz ve sağcı yazarların yaptığı provokasyon sonucu haftalık gazete, Samsun'da fiilî saldırılara uğrar. Eczanenin girişindeki camekân bilinmeyen kişilerce kırılır. Samsun Posta Müdürlüğü'ne teslim edilen gazete kolileri, esrarengiz bir biçimde ortadan yok olur. Samsun Sağlık Müdürlüğü'nce Koyutürk, çokça uyarılır. Ancak, Koyutürk sakin bir inatla Çaltı'nın yayınını sürdürür.

'Bir Nehir, Akarken Anlatır Öyküsünü'

Çaltı gazetesi –dergisi- 52 yıl önce, 8 Nisan 1963'te Samsun'da yayın hayatına başlar. Bu küçük gazete, 118. sayıya kadar, dört sayfadır ve dergi boyutunda yayımlanır. 118. sayıdan 176. sayıya, yani kapanıncaya kadar, sekiz sayfa olarak çıkar. Bu değişiklikle, boyutlar da gazete biçimini alır.

Samsun'da yayımlanan bir gazeteye, Türkiye'nin birçok önemli ismi yazı, şiir gönderir. Hikmet Kıvılcımlı, Yılmaz Elmas, Nâzım Bayata, Ruhi Göktekin, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Ceyhun Atıf Kansu, Muzaffer Hacıhasanoğlu, Zeki Sarıhan, Behzat Ay, Zühtü Bayar, Hasan Kıyafet, Aziz Nesin gibi isimler Çaltı'da görünür.

Önce Karadeniz kıyılarında, sonra bütün Türkiye'de adını duyuran Çaltı, bir dönem, Samsun sanat çevresi adına, bir okul işlevi görür.

Gazetenin sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürü Oğuz Koyutürk'tür. Derginin yönetim yeri, Oğuz Koyutürk'ün Cumhuriyet Meydanı'ndaki Samsun Eczanesi'dir.

Çaltı, adını Samsun'un doğusundaki burundan alır.

Çaltı koleksiyonu, Ankara Milli Kütüphane'de ve İstanbul Bayezid Devlet Kütüphanesi'de bulunmaktadır.

OĞUZ KOYUTÜRK'ÜN SESİNDEN ÇALTI

1925'te doğdum, Kabataş Lisesi'nde okudum, Eczacılık Fakültesi'ni bitirdim. Önce Tirebolu'da, daha sonra Samsun'da eczane açtım. Burada sürdürdüm eczacılığı. Bir yandan da Samsun'daki yerel gazetelere katkı vermeye çalıştım. Yenises ve Halkın Sesi gazetelerinde yazdım. 1963-1966 arasında 176 sayı çıkan Çaltı gazetesini yayımladım. Çaltı'dan önce Samsun'da

Samsun'da yayımlanan bir gazeteye, Türkiye'nin birçok önemli ismi yazı, şiir gönderir. Hikmet Kıvılcımlı, Yılmaz Elmas, Nâzım Bayata, Ruhi Göktekin, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Ceyhun Atıf Kansu, Muzaffer Hacıhasanoğlu, Zeki Sarıhan, Behzat Ay, Zühtü Bayar, Hasan Kıyafet, Aziz Nesin gibi isimler Çaltı'da görünür.

yayımlanan bazı gazetelerin yazı ve yönetim kadrolarında yer aldım. Bunlardan şimdi anımsadıklarım; Yenises, Halkın Sesi, Demokrasinin Müdafisi'dir. Zaman zaman makaleler yazdım buralarda. Halkın Sesi gazetesinde Yaşar Akal ile çalıştık. Bir sürü dergi ve gazetede yazım çıktı. İmece ve Yön dergilerine de yazdım.

O yıllarda, değişik illerde Çaltı gibi önemli muhalif gazeteler çıkmaya başladı arka arkaya; Çaltı bir öncü oldu. Mersin'de Işık, Gaziantep'te Toplum, Trabzon'da Sömürücülüğe Karşı Savaş... Trabzon'daki Savaş gazetesini Attila Aşut çıkarıyordu. O yıllarda Çaltı gazetesini çıkarırken, aynı zamanda Türkiye İşçi Partisi'nin -TİP- Samsun İl Sekreterliği'ni yapıyordum. Ancak, benim gazetem hiçbir zaman TİP'in organı olmadı. Bağımsız bir gazete olarak yayınını sürdürdü.

Her taraftan ilgi vardı. Okurlarımızın, yazarlarımızın çoğunluğu öğretmendi; Çaltı bayilerde satılmazdı. Gazeteyi elden dağıtırdık genellikle. Bir de posta ile abonelere ulaştırırdık. Samsun sınırları içinde çok iyi bir satışımız vardı. Gönderdiklerimiz ekseriyetle aboneydi. Ayrıca, protokolden gönderdiklerimiz de vardı. Maddi kaynak bendendi. İlk çıktığımızda yüz lira masrafımız olmuştu. O günün parasıyla fazla bir meblağ değildi bu.

Aziz Nesin'in de o dönem Çaltı'ya gönderdiği yazıları var. Ben ona mektup yazmıştım, öyle

Oğuz KOYUTÜRK

Oğuz KOYUTÜRK

yazı gönderdi gazeteye. Özellikle Samsun İl Sağlık Müdürlüğü'nden çok baskı geldi bana. Hikmet Kıvılcımlı yazmaya başlayınca arttı. Onunla hiç konuşmadım bile. Nasıl bir adam olduğunu da bilmem. Yazılarından tanırım. Birkaç kitabını alıp okumuşumdur. O kadar. Ben yazı istemedim Kıvılcımlı'dan. O kendi gönderdi yazılarını. Sadık Göksu'nun aracılığıyla oldu sanıyorum. Sadık, o sıralar Samsun'daydı ve Kıvılcımlı'ya çok yakındı.

Bir ara Çaltı'nın yayın yönetmenliğinden çekildim. Gazetenin sahipliğini eşim Mübeccel Koyutürk, sorumlu müdürlüğü ise Ahmet Yeşilyurt üslendi. Ahmet Yeşilyurt'tan sonra da bu görevi sırasıyla Sadık Göksu ve Mimar Baycan Kanca üslendi.

Şimdi, inzivaya çekildim, kimseyi arayamıyorum. Beyin felci geçirdim. Eczaneyi de kapattım. Ara sıra başım dönüyor. Biraz da ayaklarımda dermansızlık var. Daha önce de bacağım kırılmıştı. Birkaç yıl da bastonla dolaştım. Ama şimdi ciddi bir rahatsızlığım yok. Fazla gezince yoruluyorum. Bol bol kitap okuyorum. Okuyamazsam çıldırırım. Okurken gözlük kullanıyorum. Hastalandım, enfarktüs geçirdim. Eczaneyi kapatmakla hata ettim. Orası benim irtibat adresimdi.

BİR ÖLÜM İLANI

İmaretçioğlu Tıbbi Alet A.Ş. Ec. Hikmet Koyutürk'ün babası, Eski Samsun Eczanesi sahibi, Adeka İlaç Fabrikası kurucularından M. Oğuz Koyutürk, 15 Aralık 2013'te vefat etmiştir. Cenazesi 16.12.2013 Pazartesi günü Samsun Büyük Cami'de kılınacak ikindi namazının ardından Kıranköy Mezarlığı'na defnedilecektir.

**** Oğuz Koyutürk'ün Kendi Sesinden metni, Celal Karaca ve Cemil Baskın tarafından, Temmuz 2004'te, Oğuz Koyutürk'ün Samsun'daki evinde yapılan söyleşiden derlenmiştir. Söyleşiyi bize ulaştıran Celal Karaca'ya teşekkür ediyoruz.***

***** 'Devrim, bir ihtimaldi ve çok güzeldi' cümlesi, Murat Uyurkulak'ın Tol romanının girişindendir.***

Çiziyorum

Mustafa Behçet HOROZOĞLU

وثیقه نومرو ۸۳ : صامسون ارمنی کلیسای زمینده طوپراقده اجرا اولنان حفریات نتیجه‌سنده چیقاریلان یکرمی عدد ال بومباسیله قاپسول وبومبا اجزاسی
[صندوق‌ده اوزرینه صامسون ارمنی مرخصه‌خانه‌سنه یازلمش ومرخصه وساطتیله خارجدن صامسونه ادخال اولنمشدر!]

Canik Sancağı'nda
Ermeni Terörü (1914-1918)

Doç. Dr. Önder DUMAN

Diğer gayrimüslim unsurlar gibi Ermeniler de yüz yıllarca Osmanlı coğrafyasında barış, huzur ve sükûn içinde yaşamışlar, devletin üst kademelerinde görev almışlardır.

Kaderleri XI. asır'da Anadolu'da kesişen Türk ve Ermeni ahalinin ortak yaşam tecrübesi neredeyse bin yıllık bir süreci kapsar. Bu sürecin 600 küsur yıllık kısmı Osmanlı döneminde yaşanmış olup, son 30 yılı hariç iki toplum arasında bir sorunun varlığına dair bir tarihi kayıta tesadüf etmek kolay değildir. Diğer gayrimüslim unsurlar gibi Ermeniler de yüz yıllarca Osmanlı coğrafyasında barış, huzur ve sükûn içinde yaşamışlar, devletin üst kademelerinde görev almışlardır. Ancak 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren Ermeniler, Avrupa ülkelerinin ve Rusya'nın güdümünde hareket eden patrikhane ile Hınçak ve Taşnak komitelerinin yönlendirmesiyle Osmanlı birliğinden ayrılmaya yönelik eylemlere girmişler, silahlanma ve terör eylemleri ile söz konusu amaca ulaşmak istemişlerdir. Söz konusu olaylar eş zamanlı olarak 1890'da başkent İstanbul ile Orta ve Doğu Anadolu'da kendini göstermiş ve Osmanlı kaynaklarında "Ermeni tedhişi" (Ermeni terörü) olarak nitelenen bu olaylar ivme kaybetmeksizin çeyrek asır boyunca devam etmiştir.

Ermenilerle meskun pek çok yerde görülen bu olaylar, etki boyutu çok büyük olmamakla beraber,

19. Yüzyılın son çeyreğinde idarî anlamda Trabzon Viayetine bağlı konumdaki Canik Sancağı'nda da eksik olmamıştır.

1900 tarihli Trabzon Vilayet Salnamesine göre Canik sancağının genel nüfusu 320.758 olup, bunun 227.424'ü (% 70,90) Müslüman, 20.631'i (% 6,43) Ermeni'ydi. Ermeni nüfus daha çok sancağın doğu kazalarında, Çarşamba, Terme ve Ünye'de yoğunlaşmıştı.

Canik sancağının merkezi konumundaki Samsun stratejik konumu gereği Ermeni komiteleri tarafından oldukça önemsenmekteydi. Anadolu'ya açılan önemli bir ihracat ve ithalat limanı konumundaki Samsun, Ermeni komitelerinin silah kaçakçılığı ve casusluk eylemlerini koordine etmede startejik bir öneme sahipti. Nitekim Amerikan diplomatik yazışmalarında 19. Yüzyılın sonlarında Ermenilerin terör eylemlerinde kullandıkları silah ve patlayıcıların çoğunu, Karadeniz kıyılarında Trabzon ve Samsun civarındaki küçük kasabalardan karaya çıkararak, dağ sıraları arasından Doğu Anadolu'ya, Ermeni komitelerinin veya ajanlarının bulunduğu yerlere götürdükleridüğü belirtilmiştir.

19. yüzyılın sonu itibariyle Canik sancağında Ermenilerden oluşan 500 kişilik Minasoğlu adlı bir çetenin faaliyet halinde olduğu ve bu çete vasıtasıyla sancak dahilindeki asayişin sekteye uğratılmaya çalışıldığı tespit edilmektedir. Terme sırtlarında Kurşunlu adı verilen ormanlarda saklanmakta olan bu çete, sadece Terme ve çevresinde değil, Havza ve Merzifon civarındaki baskın ve eylemlere de katılmaktaydı. Ermenilerin bölgede asayişi bozucu mahiyetteki eylemleri 1908'de Meşrutiyet'in yeniden ilanına kadar ivme kaybetmeksizin devam etti. 1908'den 1914'e geçen altı yıllık dönemde tüm ülke egenelinde olduğu gibi Samsun'da da Ermeni terör eylemleri geçici bir sükûn devrine girdi.

I. Dünya Savaşı yıllarına gelindiğinde ülke geneliyle eş zamanlı olarak Canik'te de Ermeni faaliyetlerinde bir hareketlenme dikkati çekmeye başladı. 1914 Temmuz'undan itibaren Samsun'da Ermeni komitacıları Avrupa'dan getirilen silahları iskelelere gizlice indirmekte ve bu silahların bir kısmı iç bölgelere sevk edilmekte, bir kısmı da Samsun ve çevre kazalarda önceden belirlenen yerlere istif edilmekteydi. Tabii tüm bu çalışmalar, Osmanlı Devleti'nin Almanya'nın yanında savaşa gireceği ve dolayısıyla doğuda Ruslarla bir savaşa tutuşacağı öngörüsünden hareketle yapılmaktaydı. Planlamaya göre bir Osmanlı Rus savaşında Ermeniler bölgedeki Rumlarla beraber Samsun ve çevresinde, Osmanlı ordularının hemen gerisinde bir isyan teşebbüsünde bulunacaklar ve dolayısıyla Osmanlı birlikleri iki ateş arasında bırakılacak, Rus birliklerinin ilerleyişi kolaylaştırılacaktı.

Tüm bu amaçlar doğrultusunda Samsun'da yürütülen silahlanma faaliyetleri "Ermeni Marhasahanesi" tarafından yönlendirilmekteydi. Nitekim Osmanlı yerel

I. Dünya Savaşı yıllarına gelindiğinde ülke geneliyle eş zamanlı olarak Canik'te de Ermeni faaliyetlerinde bir hareketlenme dikkati çekmeye başladı. 1914 Temmuz'undan itibaren Samsun'da Ermeni komitacıları Avrupa'dan getirilen silahları iskelelere gizlice indirmekte ve bu silahların bir kısmı iç bölgelere sevk edilmekte, bir kısmı da Samsun ve çevre kazalarda önceden belirlenen yerlere istif edilmekteydi.

askerî makamları savaşın başladığı ilk günlerinde Samsun Merkez Ermeni Kilisesi'nin zemininde yaptıkları aramalarda çok miktarda bomba ve bomba imali için gerekli malzemeye tesadüf etmişti. İçi bomba dolu bir sandığın üzerinde de şöyle bir ibare mevcut idi: "Samsun Ermeni Marhasahanesine tevdi olunacaktır."

DH. ŞFR, 79-A/139

Samsun'da Ermenilerin silahlanma faaliyetlerinde Hınçakyan komitesinin çalışmaları bilhassa dikkat çekiyordu. Hacı Hovakim Gaydıkyan (?) adlı şahıs, komitenin faaliyetlerini yönlendiriyor; Samsun ve Giresun'da "iğtişâş" çıkartmak maksadıyla, halkı isyana teşvik ediyordu. Komitenin Samsun ve Bafra şubeleri Paris merkezi ile rahatça haberleşiyor, oradan emir ve direktif alıyordu. Komitenin silâh almak amacıyla İspanya'da Aldazabal adlı şirketle irtibat kurduğu ve alınan silâhların bedelinin Osmanlı Bankası Samsun Şubesi aracılığı ile ödendiği tespit edilmişti. Samsun'a getirilen silahların dağıtımını halı ticaretiyle meşgul Haro (?) ve kardeşi Kigork, Kasap Cırıdyan (?) Mıgırdıç ve Artin adlı komiteciler yapmaktaydı. Nitekim söz konusu kişilerin evlerinde yapılan aramalarda zemine gömülü vaziyette üç mavzer, bir tabanca, iki yüz altmış altı fişeng, "Ermeni İhtilâl Komitesi'ne" ait on üç adet tasvir ve bir adet yasaklı Ermenice gazete bulunmuştu.

Samsun'da Ermeni komitelerinin örgütlenme ve silahlanamaya yönelik tüm bu çalışmaları ile eş zamanlı olarak çeteler teşkil ettikleri tespit edilmektedir. Çarşamba'da Bölükbaşoğlu Ohannes, Akupolos, Afiryan ve Sakil'in yönetiminde dört, Terme ve Ünye tarafında Zil Ohannes ve Setrak komutasında iki Ermeni çetesi 1915 yılı başı itibariyle bölgede faaliyet halinde idiler. Tüm bu çeteler çoğunlukla Rum çeteleri ile eşgüdüm halinde hareket etmekte olup, yukarıda da ifade edildiği üzere Kafkas Cephesinde Ruslarla çarpışan Osmanlı birliklerini arkadan vurarak, iki ateş arasında bırakmak ve böylelikle Rus ilerleyişine uygun bir ortam yaratmak niyetindeydiler.

Ermeni çeteleri bu amaç etrafında 1915 yılının ilk aylarından itibaren faaliyetlerine başladılar. 27 Mart 1915'te Bafra'nın Ortakonak Mahallesi'nde Ermenilerin iki jandarma askerini öldürdükleri ve daha sonra yakarak dereye attıkları tespit edildi. Şubat 1916'da Samsun Hisartepe'de Ermeni çeteleri bütün zahireyi yağmaladılar ve köydeki asker ailelerini katlettiler. Yine aynı günlerde Kestanepmar köyüne giren çeteler halkın malını gasp etmekle kalmadılar, halktan bazılarını öldürdüler.

Tüm ülke geneline yayılan bu ve benzeri eylemler karşısında Osmanlı Hükümeti 1915 Mayıs'ında çıkardığı "Sevk ve İskân Kanunu"nu ile Ermenileri bulundukları bölgelerden güneye sevk etme kararı alırken, söz konusu karar bir ay sonra 21 Haziran 1915 tarihinde Canik Sancağı'na da tebliğ edildi. Dolayısıyla bu tebligatla beraber sancak dahilindeki Ermeniler Sivas üzerinden Harput'a ve Zor'a sevk edilmeye başlandı. Bu sevkiyat 1916 Martı'na kadar devam etti.

Sevk ve İskân Kanununun uygulanmasıyla beraber Ermeni çeteleri sancak dahilinde lojistik konusunda sıkıntı yaşamaya başlamışlardı ki, tam bu noktada devreye Rum çeteleri girdi. 1915 yılı sonlarına doğru bölgede Rum ve Ermeniler arasında bir "ittihat" (birlik) oluşturuldu ve bu tarihten itibaren Ermeni çeteleri Rum köylerinden ihtiyaçlarını karşılamaya başladılar. Rum-Ermeni işbirliği Trabzon'daki Rus işgal komutanlığının Mayıs 1916 ortalarında Vanlı Murat ve Haydar Paşa adlı iki Ermeni başkanlığındaki bir heyeti çete başlarıyla görüşmek üzere Samsun'a göndermeleri ile uluslararası bir nitelik kazandı. Nitekim söz konusu heyet Samsun'da Ayı Tepesi denilen bir mevkide Çimenli Dimitri Hoca, Kadıköylü Büyük İstil, Kadıköylü Omilos ve Vasil Usta adlı çete başlarıyla bir araya geldi ve burada yapılan görüşmeler-

de Rum ve Ermeni çete başları Trabzon'daki Rus komutanının emrine girdiklerine dair "namusları üzerine söz" vererek, gelecek talimatlar doğrultusunda hareket edeceklerini açıkça taahhüt ettiler.

Bu görüşme sonrasında Rusya bölgedeki Rum ve Ermeni çetelerine bilhassa silah ve mühimmat olarak lojistek destek sağlarken, çeteler de kendilerinden beklenen geniş çaplı terör eylemlerine imza atmaya başladılar. Bu hususta en önemli eylem ise Kasım 1916'da Terme'de gerçekleştirildi. 2 Kasım 1916'da sabaha karşı dört Rus torpidosu Terme açıklarına geldi ve kasabayı bombaladı. Ruslar bombardımanın ardından bir kısmı Rum ve çoğunluğu Ermeni olmak üzere 100 kişilik bir kuvveti kasabaya çıkardılar. Civarda hazır olarak bekleyen 200 kişilik Ermeni çetesi de bunlara katılarak, mevcutlan 300'ü aştı. Bu eşkıya grubu bütün gün boyunca kasabayı talan etti, evleri yaktı ve aynı günün akşamı kasabadan çekildi.

Ermeni çetesinin bütün bir gün süren yağma ve talan faaliyetinin hemen ardından kasabada, Kaymakam Halil Hakî'nin başkanlığında Belediye Reisi, Nüfus Müdürü, Düyûn-ı Umûmiye Memuru ve Ticaret Reisi'nin üye olduğu, "Terme Harîk Komisyonu" kuruldu ve tahribatın tespitine çalışıldı. Komisyon 6 Aralık 1916'da çalışmalarını tamamlayarak bir rapor tanzim etti. Rapora göre, kasabada resmî mahiyette bulunan adliye, jandarma, polis, telgrafhane, liman dairesi, belediye, düyun-ı umumiye dairesi, reji idaresi amban, zükûr ve inâs mekteb-i ibtidâileri tümüyle yanmıştı. Rus bombardımanı neticesinde 5 kişi ölmüş ve 2 kişi de yaralanmıştı. Ermeni eşkıyalar 2 kişiyi öldürmüşler, gün boyunca yaptıklan yağma ve talan sonucu mağaza, dükkan, kahve, otel, han gibi yerler zarar görmüştü. Eşkıya grubu şehirden ayrılırken beraberlerinde 19 kişiyi de götürmüşlerdi. Bunlar beş kişilik ailesiyle beraber Demirci Kosti ve iki kayınbiraderi, Ünye'li Ermeni mühtedîlerden Terzi Maksut ve yedi kişilik ailesiyle beraber Eskici Ohannes idi. Ayrıca kasabadan Hacı Ali oğlu Hasan'ın kızı Firdevs ile yine kasabadan Dayı oğlu Hasan'ın kızı Satiye de zorla götürülenler arasındaydı. Tam bir gün boyunca süren olaylar sonunda çetelerin neden olduğu zarar 3.100.000 kuruş olarak tespit edilmişti.

Rum ve Ermeni çetelerinin faaliyetleri bu baskınla sınırlı kalmadı, ilerleyen dönemlerde çeteler yol kesmeye, aşar ve iaşe ambarlarını yağmalamaya başladılar. Çetelerin bu şekilde hareket etmesinin en önemli sebebi kuşkusuz bölgedeki Osmanlı 3.Ordusunun iaşe zincirini kırmaktı. Nitekim bu amaçla erzak kollarına saldıran çeteler, savaş koşullarında yeterince güvenlik tedbiri alınamadığı için kolaylıkla amaçlarına ulaşmakta, iaşe maddelerini yağmalamaktaydılar. Çeteler yine ayrıca bölgedeki aşar ambarlarına saldırılar gerçekleştirmekte, köylere baskınlar düzenleyerek, halktan ileri gelenleri öldürmekteydiler. Doğal olarak tüm bu eylemler bölgedeki ziraî faaliyetleri ve aşar muamelelerini sekteye uğratmaktaydı. 3. Ordu Bölgesindeki lojistik zinciri kırmağa ve asayişi bozmaya yönelik Çarşamba ve Terme mıntıkasındaki tüm bu çete faaliyetleri alınan askerî tedbirlerle 1918 yılında ivmesini kaybetse de, savaş sonuna kadar devam etmiştir.

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu Başkumandanlığı Vekâleti

Şube: 8 Numara: 468

Telgraf Şifre 18/9/[1]333

Samsun Mevki Kumandanlığı'na

Ünye ile Terme miyânesi telgraf hattının Ünye Telgraf Merkezi'ne iki saat mesafede Akçay'dan başlıyarak Karasu kordonuna kadar üç mahalde sekiz direk arasında telleri kesilerek hatlara mümted üç telden ellişer-altmışar metre kadar tel alınıp götürüldüğü ve üç direğin de balta ile kesildiği ve bu hâl de Akçay'da Karasu altındaki ormanlarda muhtefî olup sahile inerek düşman gemilerine râkib olan Ermeni çeteleri tarafından vuku'a getirildiği, ıslâ hına gönderilen telgraf çavuşu lâzım olan ameleyi tedarikde müşkilâta uğradığı gibi kuvve-i zâbıta tarafından dahi muâvenet gösterilmediği, binâenaleyh bundan dolayı ârızanın ıslâhı imtidâd eylediği Posta Telgraf Nezâret-i Celîlesi'nden iş'âr kılınmakdadır. Bu gibi fevkalâde bir hâl vuku'unda muhaberât-ı telgrafiyenin sekteden vikâyesini te'minen kuvve-i zâbıta ve cihet-i askeriyece lâzımu'l-ifa muâvenetin hiçbir suretle dirîğ olunmaması lüzumunun icab edenlere tebliği ve inbâsı mütemennâdır.

(Mühür) Muhabere ve Muvâsala Kıta'âtı Müfettiş-i Umumîliği

YEDAŞ 2019 yılı vizyonuna bir adım daha yaklaştı

Hayatın Her Alanına Dokunan 14 PROJE

ÇALIK YEDAŞ

Yasin KURT

YEDAŞ Türkiye'de ilk kez geniş kapsamda, uluslararası ölçekte dikkate değer, hayatın her alanına dokunan 14 farklı KSS projesiyle bölgenin enerjisine enerji katıyor.

YEDAŞ'ın 2019 yılı vizyonuna bir adım daha yaklaştı...

Hayatın Her Alanına Dokunan 14 Proje

YEDAŞ için sorumluluk sadece 'elektrik dağıtımı' yapmakla sınırlı değildir. Karadeniz insanının yarattığı değeri enerjisiyle desteklemeyi kurumsal sosyal sorumluluk yaklaşımı olarak gören YEDAŞ, Türkiye'de ilk kez geniş kapsamda, uluslararası ölçekte dikkate değer, hayatın her alanına dokunan 14 farklı KSS(Kurumsal Sosyal Sorumluluk) projesiyle bölgenin enerjisine enerji katıyor.

Samsun, Ordu, Çorum, Amasya, Sinop illerinde faaliyete başladığı günden itibaren bölgeye ciddi yatırımlar yapan ve yapmaya da devam eden YEDAŞ, 2012 yılında çalışanlarıyla birlikte düzenlediği çalıştay ve toplantılarda, kurumun sosyal sorumluluk alanlarını, proje ve paydaşlarını elektronik oylama ile belirledi ve 4 yıla yayılı bir KSS projeksiyonunun 'Stratejik Planı'nı oluşturmuştur.

YEDAŞ'ın Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) vizyonu; ticari faaliyetlerini sürdürürken, bölgesinden başlayarak, ulusal an-

lamda ekonomik, sosyal, çevresel ve etik değerler konularında tüm paydaşlarını da bu sürece dahil ederek, uluslararası alanda kıyaslanabilir, ölçülebilir, denetlenebilir ve 'rol model' olabilecek uygulamalarla sorumluluğunu yerine getirmektir.

Bölgede YEDAŞ tarafından gerçekleştirilen kurumsal sosyal sorumluluk projelerinde;

• Paydaşlara kurum olanaklarını aşmayan vaatlerde bulunulması,

• Sosyal paydaş katılımının sağlanması,

• Akademik kuruluşların katılımının teşvik edilmesi,

• Yerel kamu kuruluşlarının yanı sıra yerel birlik ve derneklerin katılımının desteklenmesi,

• Merkezi idare ve kamuoyu katılımı ile faaliyet bölgesinin çevresel ve kültürel motiflerinin kullanımı ve insan kaynağının desteklenmesi konuları öncelikle dikkate alınmaktadır.

14 projeyle bölgesel kalkınmaya destek veriyoruz…

Ocak 2012 tarihinde "Enerjimizi Harekete Geçiriyoruz" başlığı ile yola çıkan YEDAŞ, 'Bir Bölgesel Sürdürülebilir Kalkınma Hareketi' temasıyla olgunlaştırdığı ve 2012-2015 yılları içinde uygulanması planlanan 14 proje ile bölgesel kalkınmaya destek sağlamaktadır.

Bu doğrultuda enerjisini harekete geçiren YEDAŞ, faaliyet bölgesini kapsayan kurumsal sosyal sorumluluk uygulamalarını üç ana alanda planlanmıştır.

"Ekonomik Alan"

'Ekonomik' başlığı altında yürütülen kurumsal sosyal sorumluluk çalışmaları ile bölgenin ekonomik gelişimine, dolayısı ile işletmelerin gelişimine, girişimciliğin ve üretim potansiyelinin artırılmasına direkt ve dolaylı olarak olumlu yönde etki edebilmek hedeflenmiştir.

"Çevresel Alan"

"Çevresel' başlığı altında yürütülen çalışmalarda, YEDAŞ'ın doğal, kültürel ve tarihi çevre konusunda yürüteceği projeler ile kurumun içinde bulunduğu habitat ile uyumlu bir kimliğe sahip olması hedeflenmiştir.

"Sosyal Alan"

"Sosyal" başlığı altında yürütülecek çalışmalarda YEDAŞ'ın iç ve dış paydaşlarının bireysel enerjilerini doğru kullanmalarına, enerji ve enerji tasarrufu konusunda bilinçlenmelerine destek olan uygulamaların geliştirilmesi ve bu uygulamalar ile bölgede elde edilen artı değerin enerji verimliliğine ve üretkenliğe kanalize edilmesi hedeflenmiştir.

YEDAŞ KSS PROJELERİ

Kültürümüzü Aydınlatıyoruz

Şubat 2012 tarihinde başlayan "Kültürümüzü Aydınlatıyoruz Projesi" ile YEDAŞ'ın faaliyet bölgesinde yer alan kaybolmaya yüz tutmuş (kültürel değere sahip) mesleklerin iyi uygulayıcılarının desteklenmesi ile gelecek nesillere aktarılması için bu sanatların arşivlenmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasını amaçlanmıştır.

"Sosyal" başlığı altında yürütülecek çalışmalarda YEDAŞ'ın iç ve dış paydaşlarının bireysel enerjilerini doğru kullanmalarına, enerji ve enerji tasarrufu konusunda bilinçlenmelerine destek olan uygulamaların geliştirilmesi ve bu uygulamalar ile bölgede elde edilen artı değerin enerji verimliliğine ve üretkenliğe kanalize edilmesi hedeflenmiştir.

Samsun'un Çarşamba ilçesininin sembollerinden biri olan ve 150 yıldır giyilen yumurta topuk ayakkabı ve en yaşlı Yumurta Topuk kunduracısıTahsin Gülaçtı (65) yöresel ürünün gelecek nesillere aktarılması amacıyla Çalık Yeşilırmak Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi (YEDAŞ) tarafından koruma programına alındı.

Proje kapsamında geleneksel sanatlar alanında uzmanlaşmış beş ustanın atölyeleri tamir edilmiş, duvarlarına fener asılarak, onur plaketleri çakılmış ve bir yıllık elektrik tüketimleri bedelsiz olarak karşılanmıştır. "Kültürümüzü Aydınlatıyoruz" projesi 5 ilde 5 ustanın ve 5 el zanaatının desteklendiği derinlikli bir sosyal sorumluluk uygulamasına dönüştürülmesi planlanmaktadır.

2012 yılında Kültürümüzü Aydınlatıyoruz Projesinde Yer Alan Ustalarımız

Ali Keşkekçi–Kazan Ustası (Çorum)

Cengiz Özekes–Bıçak Ustası (Sinop)

Mustafa Sofu–Semaver Ustası (Amasya)

İhsan Gürdal-Ahşap Oyma Ustası (Ordu)

Tahsin Gülaçtı–Yumurta Topuk Ayakkabı Ustası (Samsun)

2013 yılında Kültürümüzü Aydınlatıyoruz Projesinde Yer Alan Ustalarımız

Hüseyin Kaygusuz–Semer Ustası (Çorum)

Murat Yılmaz–Soba Ustası (Sinop)

Mehmet Tektaş–Geleneksel Süsleme Sanatları Ustası (Amasya)

Mehmet Emin Turhallı–Saraç Ustası (Samsun)

Ahmet Özdemir–Klarnet Ustası (Ordu)

Gençler Yeni İcat Çıkarıyor

YEDAŞ'ın faaliyet bölgesindeki gençleri fikri üretkenlik konusunda teşvik etmek amacıyla başlatılan "Gençler Yeni İcat Çıkarıyor" Projesi kapsamında Enerji Verimliliği temalı bir yarışma düzenlenmiştir. Beş ilden yarışmaya katılan gençler, enerji verimliliği teması çerçevesinde "Endüstriyel Tasarım", "Kısa Film", "Animasyon" ve "Grafik Tasarım/Afiş" kategorilerinde eserler ortaya koymuştur.

Proje kapsamında, 2013 yılının Mayıs ayında Ondokuzmayıs Üniversitesi Atatürk Kültür ve Kongre Merkezi'nde düzenlenen 'Gençler Yeni İcat Çıkarıyor' Yarışması Ödül Töreni'nde, Endüstriyel Tasarım dalında Yasin Can, Ali Aydın ve Yasin Güreşir, Afiş Tasarım dalında Özge Zevkiroğlu, Serpil Kıllı Basılı ve Tolga Zeybek, Kısa Film/Animasyon dalında ise Hazal Cansu Türk ödüllerini almıştır.

Enerjimizi Verimli Kullanalım Semineri

YEDAŞ'ın "Enerji Verimliliği" konusunda farkındalık yaratmak

amacıyla gerçekleştirdiği bir diğer proje ise, Enerjimizi Verimli Kullanalım Projesi'dir. YEDAŞ çalışanlarına, "Enerji Verimliliği" konusunda akademisyenler tarafından eğitim verilerek, proje eğitim kiti paylaşılmıştır.

2013 yılı itibarıyla beş il genelinde ilköğretim ev hanımlarına, ilköğretim ve lise öğrencilerine yönelik YEDAŞ çalışanları tarafından "Enerji Verimliliği" konusunda seminerler verilmiştir.

Kadın Emeği Pazarı

Kadınların ekonomik yaşama katılımına büyük önem veren YEDAŞ, Kadın Emeği Pazarı Projesi ile faaliyet bölgesindeki yaşayan kadınların el emeklerini bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtmayı ve ekonomiye kazandırmayı amaçlamıştır.

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı ile birlikte hazırlanan eğitim içerikleri ile kadınlara "Ürün Geliştirme" konusunda eğitimler verilmiştir. Bölge Kadın Dernekleri, Valilikler, Belediyeler, Halk Eğitim Merkezleri işbirliğinde bölge kadınları eğitilerek, ürünlerini www.kadinemegipazari.com internet sitesinde satışa sunması ve ev ekonomisine katılımları sağlanmıştır. Sitede aktif olarak aylık 300 ila 350 'yöresel ürün' sergilenmektedir.

Dikkuyruk'u Koruyoruz

YEDAŞ, sürdürülebilir çevre koruma politikalarını iş süreçlerine dahil etmek amacıyla "Dikkuyruk Ördeği"ni emsal alarak, faaliyet bölgesindeki tüm kuş türlerinin ve flora türlerini tanıtma ve korunmasına ilişkin farkındalık çalışmaları gerçekleştirme kararı almıştır.

Samsun'un Bafra ilçesinde ağaç işlemeciliği işiyle uğraşan 86 yaşındaki Mustafa Gün, ilerleyen yaşına rağmen baba mesleğini yaşatmaya çalışıyor. YEDAŞ sanata, zanaata ve geleneğe hürmetini Mustafa Gün'ü ve mesleğini koruyarak gösteriyor..

"Jet Mıstık" olarak da tanınan Mustafa Sofu Amasya'da el yapımı semaver dendiğinde ilk akla gelen isimlerin başında geliyor.

Proje, Orman ve Su İşleri Bakanlığı işbirliğinde Orman ve Su İşleri Bölge Müdürlükleri'nin katkısı ile uygulamaya geçmiştir. "Dikkuyruk'u Koruyoruz" projesi dahilinde abonelere gönderilen faturalara kuş türlerine yer verme geleneği başlatılarak, bu uygulama Şirket prosedürlerinde yer edinmiştir.

2013 yılında itibariyle ilköğretim öğrencilerine yönelik olarak kuş türleri tanıtım broşürleri ve puzzle dağıtılmış, Kızılırmak Deltası'nda "Kuş Gözlemciliği Eğitimleri" verilmiştir. Ayrıca, Çevre, Av ve Avcılık Kulüpleri başta olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşlara tanıtıcı/eğitici/farkındalık yaratıcı posterlerin üretim ve dağıtımını iş programına alınmıştır.

Bunun yanı sıra, her yıl ilköğretim öğrencilerine posterler, broşürler dağıtılarak çevre duyarlılığı konusunda farkındalık çalışmaları devam etmektedir.

Müşteri İlişkileri Seminerleri

YEDAŞ'ın çözüm ortaklarına yönelik geliştirdiği bir proje olan Müşteri İlişkileri Seminerleri ile şirket çalışanlarının ve tedarikçilerin kurumsal temsil konusunda bilinçlendirilmesi amaçlanmıştır. YEDAŞ çalışanları, kalite yolculuğunda edindiği deneyimi iş ortakları ile paylaşmak için Müşteri İlişkileri Semineri Projesi kapsamında eğitimci eğitimine tabi tutulmuştur. Her yıl

düzenlenen çalıştaylarda ve toplantılarda, tüm çözüm ortaklarına şirketin kurumsal kültürü ve bu kültür içerisinde müşterinin değerini anlatmak amacıyla eğitimler verilmektedir.

Enerjimi Doğru Kullanıyorum

Enerjimi Doğru Kullanıyorum Projesi, ilköğretim öğrencilerini bireysel enerjilerini verimli ve planlı kullanmaları konusunda eğitmek, çocukların aileleri ile birlikte elektrik enerjisinin doğru kullanımı konusunda davranış geliştirmesini sağlamayı amaçlayan bir projedir.

Proje dahilinde hazırlanan EDK bilgi kartlarının içeriği pedagog ve enerji uzmanları tarafından hazırlanmış, 2. ve 4. sınıf öğrencilerine yönelik okullarda Enerji Verimliliği konusunda seminerler verilmiştir. Proje kapsamında 5 ilde yaklaşık olarak 10 bin öğrenciye ulaşılmıştır.

Çevremizi Aydınlatıyoruz

YEDAŞ'ın çevresel sürdürülebilirlik alanındaki hassasiyetinin göstergesi konumunda olan projelerin başında "Çevremizi Aydınlatıyoruz" projesi yer almaktadır.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Bölge Müdürlükleri, Kültür Müdürlükleri, Anıtlar Yüksek Kurulu, Üniversiteler, Yerel Yönetimler, YEDAŞ İl Koordinatörleri ile ortaklaşa gerçekleştirilecek proje kapsamında, YEDAŞ faaliyet bölgesinde yer alan Milli Parkların sembolik olarak aydınlatılmasının yapılması ve tanıtıma destek verilmesi amaçlanmaktadır.

Bu doğrultuda, YEDAŞ'ın faaliyet bölgesinde yer alan beş ilde doğal değere sahip beş mekanın bir yıllık abone hizmet bedeli şirket tarafından karşılanmaktadır. Bunun yanı sıra, uygun bölümler belirlenerek, mekanların aydınlatma çalışması yapılmaktadır.

2013 yılında Toplumsal Gelişime Sağlanan Katkı Proje Kapsamına **Alınan Doğal Mekanlar;**

Amasya: Yedi Kuğular Kuş Cenneti

Samsun: Tekkeköy Arkeoloji Vadisi

Çorum: Hattuşa Ören Yeri

Sinop: Erfelek Şelaleleri

Ordu: Ulu Göl Tabiat Parkı

Tarihimizi Aydınlatıyoruz

İnsanlığın tarihsel mirasının gelecek kuşaklara aktarılmasını sürdürülebilirlik yaklaşımının bir parçası olarak gören YEDAŞ, "Tarihimizi Aydınlatıyoruz" projesi ile faaliyet bölgesinde yer alan önemli tarihsel mekanların sembolik aydınlatılmasının yapılmasını ve tanınırlığının artırılması amaçlamaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Anıtlar Yüksek Kurulu, Üniversiteler, Yerel Yönetimler, YEDAŞ İl Koordinatörleri, Müze Müdürleri'nin paydaş olarak seçildiği proje kapsamında YEDAŞ'ın faaliyet bölgesinde yer alan iller bazında belirlenen beş tarihi mekanın bir yıllık elektrik enerjisi YEDAŞ tarafından karşılanmaktadır.

Bunun yanı sıra, seçilen mekanlarda dış aydınlatma çalışmalarının yanı sıra tanıtıcı tabela uygulamaları yapılmaktadır.

2013 yılında Proje Kapsamına alınan Tarihi Mekanlar

Amasya: Burmalı Minare Cami

Samsun: Tekkeköy Arkeoloji Vadisi

Sinop: Boyabat Kral Mezarlıkları

Çorum: Dulkadiroğulları Konağı

Ordu: Yason Kilisesi

İşin İyisi Sizden Enerjisi Bizden

"İşin İyisi Sizden Enerjisi Bizden" projesi ile YEDAŞ'ın faaliyet bölgesinde yer alan "İşinin Erbabı" yerel küçük/orta ölçekli işletmelerin tanıtılması ve lokal bir yarışma ile ödüllendirilmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, yerel yönetimlerle işbirliği yaparak, bölgede gerçekleşen yöresel festivaller, yarışmalar ve etkinliklerde yer alan YEDAŞ, düzenlediği yarışmalarda 'İşinin Erbabı' seçilen küçük işletmelerin 1 yıl yada 6 aylık elektrik enerjisini ücretsiz olarak vermektedir.

Proje kapsamında 2013 yılında yer aldığımız festivaller ise;

- Amasya-Taşova Bamya Festivali, Geleneksel Bamya Yetiştiriciliği Yarışması
- Sinop-Boyabat-En İyi Sırık Kebabı Ustası
- Samsun-Ladik, Akdağ Şenlikleri Yöresel Yemek Yarışması
- Ordu-İyi Tarım-En İyi Kivi Yetiştiricisi Yarışması
- Çorum-Oğuzlar 77-En İyi Ceviz Üreticisi Yarışması

YEDAŞ Enerji Tiyatrosu

Enerji verimliliği konusunda çok boyutlu çalışmalar yürüten ve her kesime ulaşmak için çeşitli

seminerler, toplantılar ve etkinlikler düzenleyen YEDAŞ, Enerji Tiyatro Projesi ile çocuklar arasında enerji kaynaklarının bilinçli kullanımı konusunda farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır.

Bu doğrultuda faaliyet bölgemizdeki Valilikler, İl Milli Eğitim Müdürlükleri, Belediyeler, İlçe Belediyeleri, Okul İdari Birimleri, Halk Eğitim Merkezleri ile işbirliği içerisinde gerçekleştirilen proje kapsamında, Uygur Çocuk Tiyatrosu tarafından gönüllü şirket çalışanlarımız tiyatro eğitimi almış, senaryosu yazılan Gamsız Aile Oyunu'nu 5 ilde sergilemiş, büyük beğeni almıştır. Aralık 2013 / Ocak 2014'te YEDAŞ'ın faaliyet bölgesinde yer alan beş ildeki ilkokulların katılımlarıyla yaklaşık olarak 10 bin öğrenciye ulaşılmıştır.

Ayrıca, Gamsız Aile adlı oyunumuz, Amasya Valiliği Enerji Verimliliği Komisyonu'nun kararı gereği Mayıs 2014 ayında Amasya İl Koordinatörlüğü çalışanları tarafından tekrar sergilenmiş, Sinop İl Koordinatörlüğü çalışanları da Kasım 2013'te 4. Çeşme Tiyatro Festivali'nde sahnelenmiştir.

Bölgesel Ekonomi Toplantıları

YEDAŞ'ın faaliyet bölgesinde yer alan 5 ilin Valilikleri, Belediye Başkanlıkları, Sanayi ve Ticaret Odaları, Kalkınma Ajansları ve Üniversiteleri ile işbirliği içerisinde 2014 yılında bölgedeki KOBİ seviyesindeki işletmelerin yönetimsel bilgi seviyelerini artırmak amacıyla Bölgesel Ekonomi Toplantıları gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

Dünyada sayıları sadece 15.000 adet kadar kaldığı tahmin edilen ve bunun yaklaşık %75'inin Türkiye'de yaşadığı bilinen dikkuyruk ördeğinin korunması sadece ulusal değil küresel bir sorumluluktur. YEDAŞ yılın 4 ayını bölgemizde geçiren ve doğanın armağanı olarak kabul ettiği dikkuyruk ördeğinin korunmasına yönelik farkındalık yaratmak üzere harekete geçti.

YEDAŞ, bölgesinde minik öğrencilere enerjiyi 'Doğru ve Verimli' kullanmayı anlatıyor. Milli Eğitim Müdürlükleriyle ortaklaşa yapılan organizasyonda Genel Müdür Türkoğlu, "Birer Enerji dedektifi olan öğrencilerin, çevrelerini enerji verimliliği konusunda yönlendireceklerine inanıyoruz"

YEDAŞ Enerji Tiyatrosu'nu hayata geçirdi.
YEDAŞ personelinin sahnelediği 'Gamsız Aile', 5 ilde 10 bin öğrenciye ulaştı. YEDAŞ Genel Müdürü Türkoğlu, "Enerji Verimliliği rüyamızdı, çalışanlarımızla birlikte sahneye çıktık"

Özekes Bıçakları'nın geçmişi 1890'lara dayanıyor. 4. kuşaktan baba Cengiz Özekes ve 5. kuşaktan oğlu Kazım Özekes tarafından sürdürülen 'El Yapımı Av Bıçakları' bugün ününü değil Türkiye, ülke sınırları dışına duyurmayı başarmış durumda..

Kadın Emeği' YEDAŞ'ta 'Ev Ekonomisi'ne yansıyor
YEDAŞ, bayanlara, 'Kadın Emeği Pazarı' projesi eğitimi verdi. Genel Müdür Türkoğlu, "El emeği, göz nuru ürünlerin hak ettiği değere kavuşturulması ve zaman içinde aile ekonomisine katkı sağlaması projenin gerekliliğidir"

Toplantılar kapsamında "Yeşilırmak 100 Konsepti" ile bölgede küçük ve orta boy işletmelerin gelişim kriterleri oluşturularak, sürdürülebilir büyümenin desteklenmesi ve bölgedeki işletmelerin kalitesinin artırılması hedeflenmektedir.

Enerji Danışmanları Yetişiyor

YEDAŞ, Enerji Danışmanları Projesi ile faaliyet gösterdiği sektörü üniversite öğrencilerine tanıtmayı ve bölgesel kalkınmayı desteklemek adına insan kaynağı aktifini bölge üniversitelerinden karşılamayı hedeflemektedir.

19 Mayıs Üniversitesi işbirliği ile "Enerji Verimliliği, Enerji Hukuku, Enerji Finansı" konularında uzmanların katılımıyla üniversite öğrencilerine (Elektrik –Elektronik Mühendisliği) yönelik bilgilendirme toplantıları düzenlenmesini içeren projenin 2014 yılında hayata geçirilmesi hedeflenmektedir.

Enerji Tırı

YEDAŞ'ın enerji verimliliği alanında farkındalık yaratmak amacıyla yürüttüğü bir diğer çalışma ise Enerji Tırı Projesi'dir. Akademik kurumlar, kamu kurumları ve şirket çalışanlarının desteğiyle düzenlenecek proje kapsamında Şirket faaliyet bölgesindeki beş ilde özel donanımlı bir Enerji Tırı'nda sergilenecek uygulama örnekleriyle bölge halkına bilinçli enerji kullanımı konusunda bilgi verilmesi hedeflenmektedir. Projenin, 2015 yılında hayata geçirilmesi planlanmaktadır.

YEDAŞ Genel Müdürü Nurettin Türkoğlu, başarılarının asla tesadüf olmadığını aldıkları ödüllerle ve tebriklerle ortaya koyduklarını belirterek, "Vizyonumuzda, 2019 yılında kurumsal ve operasyonel mükemmellik alanında Avrupa'nın ilk 10 şirketi arasında olmayı hedef koymuşuz. Bu hedefte, ilk 10 şirket diyoruz, ilk 10 elektrik dağıtım şirketi demiyoruz. Vizyonumuzdaki bu hassas noktaya özellikle dikkat çekmek istiyoruz. Yolumuz ve hedeflerimiz açık ve net. Tüm çalışanlarımızla mükemmelliği benimsemiş, Toplam Kalite Yönetim Sistemi ile yönetilen bir şirketiz. Ancak hedeflediğimiz yolda çok çalışmayı gerektirdiği gibi, 'doğru iletişim' kurmak, insanların ve bölgenin ihtiyaçlarına karşılık verebilecek, hayatın her alanına dokunabilen 'Kurumsal Sosyal Sorumluluk' Projeleri'ni de gerektiriyor. Biz YEDAŞ olarak, 14 proje hazırladık ve 2012 yılından itibaren insanlara ulaşmaya başladık. Ev hanımlardan gençlere, öğrencilerden unutulmuş mesleklere, tarihi miraslarımızdan çevremizin eşsiz güzelliklerine ulaşmış, korunması ve yaşatılması için hazırladığımız projelerle destek olduk, oluyoruz" dedi.

medical

arben®

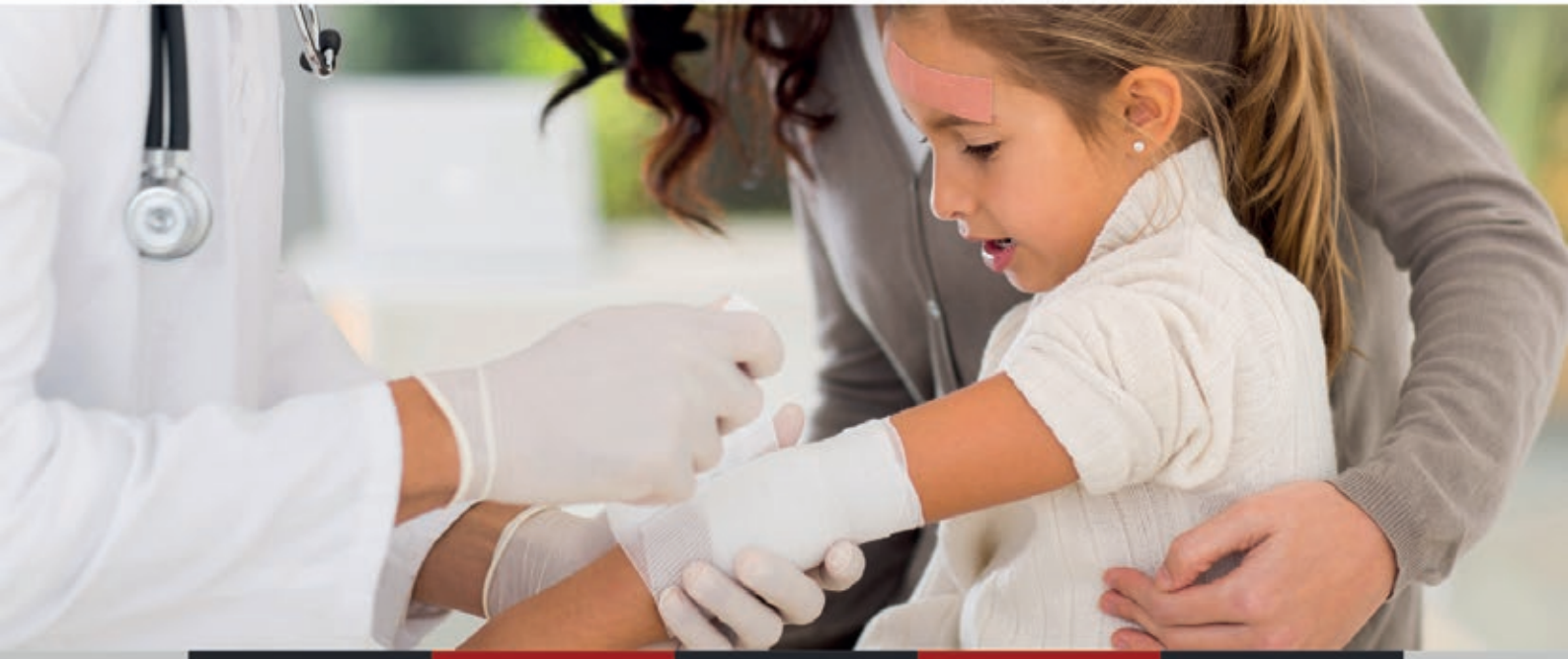

STERİL GAZ KOMPRES

GAZLI BEZ

BATIN KOMPRES

PAMUKLU PED

FINDIK TAMPON

Organize Sanayi Bölgesi Şabanoğlu Mah. Yeşilırmak Cad. No:12 Tekkeköy / SAMSUN

Tel: +90 (362) 234 55 45 / +90 (362) 230 96 96

E-Mail: info@arbenmedical.com.tr / www.arbenmedical.com.tr

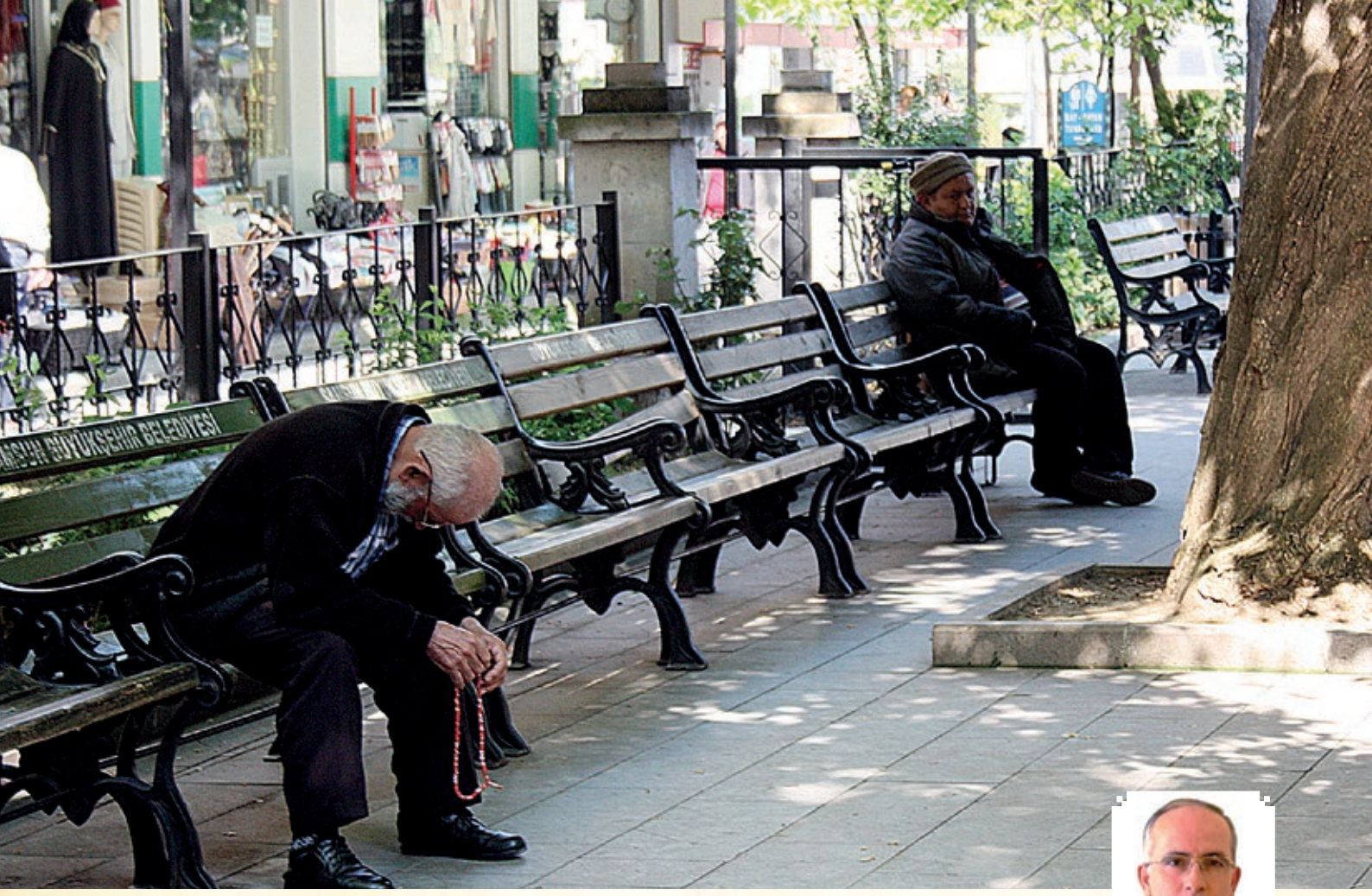

BU ŞEHRİN YAŞLILARI
Samsun'da Yaşlı Nüfus

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ

Evet konu çok ciddidir ve sadece ülkemizi değil, başta gelişmiş ülkeler olmak üzere, tüm dünyayı ilgilendirmektedir.

Nüfusumuzun hızla yaşlanmakta olduğu hususu artık en yüksek makam sahiplerinin bile dilinden düşürmediği bir gerçek. Hatırlayın eski Başbakanımız, mevcut Cumhurbaşkanımızın 3 çocuk politikasını dile getirmeye başladığı günlerde muhalefetin nasıl tepki verdiğini. Sonra ne oldu? Kamuoyunun dikkati bu hususa yöneldi ve konu ile ilgili bilimsel veriler peş peşe açıklandıkça bunun ne kadar gerçek olduğu ortaya çıktı. Önce muhalefetin meseleye bakış açısı değişmiş ve ardından Türkiye genelinde problemin ciddiyeti hususunda adeta toplumsal bir mutabakat oluşmuştur.

Evet konu çok ciddidir ve sadece ülkemizi değil, başta gelişmiş ülkeler olmak üzere, tüm dünyayı ilgilendirmektedir. Biz, yıllardır nüfusumuzun "genç" olduğunu dillendirip, meseleyi önemsemeyerek adeta kış uykusuna yatarken, Avrupa çoktan bu sorunla boğuşmaya başlamış, sayısız bilimsel çalışmalar eşliğinde bu problemle başa çıkabilmek için önemli kurumlar oluşturmuştur. Örneğin; yaşlılıkla ilgili ekonomik, sosyolojik, biyolojik, psikolojik vd. rahatsızlıklarla ilgili olarak "gerontoloji" bilimini, yine yaşlı kimselerin tıbbî ve sağlık sorunları ile ilgili olarak da "geriatri" bilim

dalını geliştirmişler, bu sahalarda sayısız uzman yetiştirmişlerdir.

Şimdi sıra bizdedir. Çünkü, mevcut nüfus içinde yaşlı nüfus oranımız hızla artıyor, yani "nüfusumuz hızla yaşlanmaktadır". Devlet, hükümet, üniversiteler, valilik, belediye, muhtarlık, sivil toplum... bu konuda neler yapmalı, toplum nasıl bilinçlendirilmeli, meselenin ciddiyetinin anlaşılması ve çözüm için "bugüne kadar ne yaptık, şu an ne yapıyoruz, gelecekte ne yapmalıyız?".

Önce birkaç tanımdan yola çıkarak konunun bilimsel açıdan önemine bir bakalım;

Yaşlı kimdir, yaşlılık nedir?

Ekonomik faaliyetlerin dışında kalan veya yeterince işgücüne katılamayan, (ortalama bir rakam verilecek olursa) 65 yaş üstü kadın ve erkek nüfustur. Emeklilik yaşı, vasi tayini gibi hususlar da yaşlı nüfusun alt sınırını oluşturan diğer rakamlardır.

Yaşlanmanın tam olarak bir tanımını yapmak zordur. Yaşlılık; biyolojik, fizyolojik, duygusal ve fonksiyonel açıdan da farklılık arzeder. Bunlardan; biyolojik yaşlılık; yaşlandıkça insan bedeninin yapı ve fonksiyonlarında meydana gelen değişimi, hücre kayıplarını ifade ederken, fizyolojik yaşlılık; vücuttaki biyolojik değişikliklere bağlı olarak ortaya çıkan kişisel ve davranışsal değişiklikleri; psikolojik yaşlılık kişinin kendisini yaşlı hissetmesi ve bunu kabullenmesini; sosyal yaşlılık kişinin çalışma ve sosyal hayatında gücünün ve yeteneğinin azalarak kaybolmasını ifade eder.

Kısaca yaşlılık; beden gücünün azalarak giderek başkalarına bağımlı hale gelme sürecidir. Başka bir ifade ile kişinin zamanla çevreye karşı uyum kabiliyetini kaybetmesi, vücudun iç ve dış etkenler arasında denge sağlama potansiyelinin azalması ve ölüm ihtimalinin giderek yükselmesi gibi her canlıda görülen evrensel bir süreçtir.

Nüfusta yaşlanma nedir?

Mevcut nüfus içinde 65 yaş üstü nüfusun miktar ve oran olarak artmasıdır.

Türkiye'de ne kadar yaşlı nüfus var?

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2014 yıl sonu verilerine göre Türkiye toplam nüfusu 77.695.904 kişidir. Bu nüfusun % 24,3'ü 0-14 yaş arası, % 67,8'i 15-64 yaş arası, % 8'i ise 65 yaş ve üzeri nüfustur. Rakam olarak halihazırda Türkiye nüfusunun 6,2 milyonu 65 yaş üzeri yaşlı nüfustan oluşmaktadır. 2014 yıl sonu verilerine göre toplam il nüfusu içinde % 17,6 ile Sinop Türkiye'de en fazla yaşlı nüfusa sahip il iken, bunu Kastamonu ve Çankırı izlemekte; yaşlı nüfusun en az olduğu illerin başında ise % 2,9 ile Hakkari gelmekte, bu ili Şırnak ve Van izlemektedir.

Gelecekte yaşlı nüfus ne kadar olacak?

Yapılan tahminlere göre gelecek 50-60 yıl içinde (bugün % 8 olan) yaşlı nüfus oranı (yine bugün % 24 olan) genç nüfus oranını geçecektir. Bir ülkenin nüfusunun kendini yenilemesi için doğurganlık hızının en az 2,1 olması gerekirken Türkiye'de bu oran (TÜİK'in tah-

Kısaca yaşlılık; beden gücünün azalarak giderek başkalarına bağımlı hale gelme sürecidir. Başka bir ifade ile kişinin zamanla çevreye karşı uyum kabiliyetini kaybetmesi, vücudun iç ve dış etkenler arasında denge sağlama potansiyelinin azalması ve ölüm ihtimalinin giderek yükselmesi gibi her canlıda görülen evrensel bir süreçtir.

minlerine göre) 2050 yıllarında 1,6'ya düşeceğinden, aradan geçen süre içinde çocuk yaş grubu, yaşlı nüfus grubunun gerisinde kalacaktır. Netice olarak, bugün % 8 olan yaşlı nüfus oranı 2023'te % 10'u, 2050'de % 20'yi ve 2075'te de % 27'yi geçecektir. Bir diğer ifadeyle 2075 yılında Türkiye nüfusu yaklaşık 90 milyon olacak, bu rakamın 13 milyonu çocuk (15 yaş altı nüfus); 24,7 milyonu ise yaşlı (65 yaş üstü) nüfus olacaktır.

Diğer yandan; dünya genelinde kabul görmüş bir hesaba göre, toplam nüfusları içinde 65 yaş üzeri nüfusu;

- % 4'den az olan ülkeler genç nüfuslu ülkeler,

- % 4-7 arası olanlar orta yaşlı (erişkin/olgun) nüfuslu ülkeler,

- % 7-10 arası olanlar yaşlı nüfuslu ülkeler,

- % 10'un üzerinde olan ülkeler ise çok yaşlı nüfusa sahip ülkelerdir.

Türkiye bu durumda yaşlı nüfusa sahip ülkeler grubuna girmiş bulunmaktadır. % 20'ye yakın oranlarla Almanya, İtalya, Yunanistan gibi ülkeler ise çok yaşlı nüfusa sahip ülkeler arasında başta gelenlerdir.

Yaşlılık çeşitleri

Bireyin, genel emeklilik yaşı olan 65 yaş sonrası, sosyal güvenceden faydalanmaya başladığı dönem olup, sosyal ve ekonomik açıdan;

-65-74 yaş arası dönem genç yaşlılık,

-75-84 arası dönem yaşlılık,

-85 yaş üstü dönem ileri yaşlılık dönemi olarak kabul edilir.

85 yaş üstü nüfus gerçekten güçsüz ve zayıf kaldıkları için kendilerinden birşey beklemek adeta imkansızdır. 75-84 yaş arası nüfus ise kendilerini, yine ülkemiz şartlarında, "ununu elemiş, eleğini asmış" olarak görmekte, bunlardan da ekonomik ve sosyal olarak yararlanmak pek mümkün değildir. Her iki grupta da güçsüzlük ve hastalık ortak sorundur.

Yaşlılık hastalıkları

Yaşlılık bireylerin fiziksel açıdan hareket kaybına uğradığı, yetenek ve iş yapma becerilerinin giderek azalıp, çevresine muhtaç hale gelmesiyle sonuçlanan bir süreçtir. Yaşam süresi uzadıkça alzheimer, felç, bunama, kanser, uykusuzluk, mental zayıflık, kazalar, solunum sistemi rahatsızlıkları artmakta, iskelet zayıflamakta, görsel ve işitsel duyu kayıpları yaşanmaktadır. Diğer yandan sosyal hayatta da değişimler olmakta, ev içi ve dışı hareketler kısıtlanmakta, sosyal çevre daralmakta, eş kaybı, gelir kaybı, sosyal statü kaybı yaşamakta, işe yaramama duygusu başlamakta, tuvalete gitme, banyo yapma zorlaşmakta, yeme içme güçlüğü, giyinme, kendi ilacını takip, kendi hesabını yönetme zorlaşmakta, kısaca kendi bireysel ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmektedir. Bütün bunlar kişinin destek alma ihtiyacını doğurmakta, bu destek ya aileden, ya da devlet veya özel sektörün geliştirdiği kurum, kuruluş ve sosyal hizmet çalışanları gibi uzmanlardan karşılanmaktadır.

Diğer yandan yaşlı nüfusun barınma şartlarıyla ilgili olarak da çok sayıda sorun vardır. Bu problemlerin başında çekidek aileye geçiş, göçlerle birlikte ortaya çıkan yalnızlık, bakım ve bakıcı sorunları, aile yanı mı-huzurevi mi, maddî imkanlar-özel bakımevleri ilişkisi, devletin bu konuya verdiği önem ve katkının derecesi, yaşlı bakımı ve hizmetleri hususlarında yeterli

altyapının sağlanması, bu alanda yeterli uzman bulundurulması, bunların yetiştirilmesi, yeterli eğitim kurumlarının açılması vb. hususlar her biri ayrı ayrı üzerinde durulması gereken konulardır.

Türkiye'nin en temel sorunlarından biri; genç yaşlılar

Bugün Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri genç emekliler ve bunların zaman içinde dahil oldukları "genç yaşlılık" evresinde ne yaptıkları (ya da ne yapamadıkları) hususudur.

Gerek 65 yaş öncesi erken emekli olanlar, gerekse 65-74 yaş arası genç yaşlılar, (her iki grup birlikte düşünüldüğünde), yaklaşık 50'li yaşlardan 70'li yaşlara kadar ortalama 20 yıllık sürenin nasıl, nerede ve hangi şartlarda geçirildiği/geçirileceği, kısaca bu yaş grubu insanlarımızın hayatlarının bu döneminde aktif mi pasif mi oldukları, yaşlı nüfus probleminin cevap bekleyen en can alıcı sorusudur.

Nasıl bir yaşlılık, aktif mi pasif mi?

Batı ülkeleri ile karşılaştırıldığında Türkiye'deki genç yaşlılar adeta dünyadan elini eteğini çekerken ve bu şekilde de onlarca yılı boş geçirirken, Batı'da ise başta sivil toplum kuruluşları, hobi kulüpleri, bireysel işler, turizm yoluyla ülke içi ve dışı seyahatler vb. etkinliklerle bu yılları gayet dinç ve sağlıklı olarak geçirdiklerii görüyoruz.

Türkiye'deki bu hareketsizlik daha ileriki yaşlarda kronik hastalıklar ve uzun yıllar bakıma muhtaç bir nüfus kitlesinin ortaya çıkmasını sağlarken, yine Batı ülkelerinde daha önceden alınan tedbirler ve yaratılan bilinç sayesinde bu dönem devlet ve sigorta şirketleri üzerine daha az yük ve masraf getirmektedir.

Aktif yaşlanma

Gençliğinde kendine bakan, sağlığına dikkat eden ve koruyan, gerekli yatırımları ve tasarrufları yapan kişiler yaşlılık dönemlerinde de sağlıklı ve aktif olmak isteyeceklerinden özgüvenleri olan mutlu bireyler olarak kabul edilir. Fakat ülkemizdeki istihdam imkanlarının azlığı ve sosyal güvenlikteki yetersizlik bireylerin ileri yaşlar için kendilerini garanti altına alma istek ve beklentilerini karşılamktan uzaktır. Bu durum ileri yaşlarda bağımlı nüfus miktarını arttırmaktadır. Bugün Samsun'da 100 çalışanın bakmak zorunda olduğu yaşlı sayısı (yaşlı bağımlılık oranı) 2014 yılı itibarıyla 12 kişiyken, bu rakamın 2023'te 15 kişi olması beklenmektedir.

Diğer yandan, 65 yaş itibarıyla yaşlılar için beklenen yaşam süresi yaklaşık + 12 yıldır. Halihazırda yaşlılar içinde işgücüne katılım oranı % 11,5 olup, bunun % 74'ü tarım kesimindedir. Şehir merkezlerindeki yaşlıların cami avluları, kahvehane köşeleri ve lokallerdeki üretkenlikten uzak pasif yaşantıları üzüntü verici bir durumdur.

Samsun'da durum nedir?

TÜİK'in 2014 yıl sonu verilerine göre Samsun'da yaşlılıkla ilgili istatistikî göstergeler aşağıdaki gibidir;

1. Samsun'da yaş grubuna göre yaşlı nüfus (2014 yılı)

Yaşlı nüfus toplamı	65-69	70-74	75-79	80-84	85 +
128.576	45.528	33.465	21.948	18.655	8.980

2. Samsun'da en yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı (2014 yılı)

Toplam yaşlı nüfus (65 +)	En yaşlı nüfus (80 +)	En yaşlı nüfusun toplam yaşlı nüfus içindeki oranı (%)
128.576	27.635	21,5

3. Samsun'da cinsiyete göre en az bir engeli olan yaşlı nüfus (2011 yılı)

Toplam yaşlı nüfus	En az bir engeli olan yaşlı nüfus	En az bir engeli olan yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı (%)		
		Toplam	Erkek	Kadın
114.000	46.000	40,2	33,5	45,5

4. Samsun'da yaş grubuna göre yaşlı ölümleri (2013 yılı)

Toplam	65-69	70-74	75-79	80-84	85+
5.170	670	942	1.018	1.477	1.063

5. Samsun'da cinsiyete göre yaşlı nüfus (2014 yılı)

Toplam nüfus	Yaşlı nüfus	Toplam nüfus içindeki % oranı	Erkek %	Kadın %
1.269.989	128.000	10,1	8,9	11,3

[1] *TÜİK, İstatistiklerle Yaşlılar 2014, TÜİK Yay. No: 4365, Ankara*

Rakamlardan da anlaşıldığı gibi Samsun nüfusunun yaklaşık % 10'u 65 yaş üstü olup, yapılan projeksiyonlara göre önümüzdeki yıllarda bu oran daha da artacaktır. Şu an çok farkedilmese de bir müddet sonra yaşlı nüfus cadde, sokak ve parklarda daha da görünür hale gelecektir. Bu nüfusun mümkün olan en uzun süre aktif olarak hayatlarını sürdürmeleri ülkemiz için hayati öneme sahiptir. Fakat halihazır duruma bakıldığında kamuoyu tarafından bu problemin öneminin yeterince anlaşıldığını söylemek oldukça güçtür. Hatta bu sorun görmezden geliniyor desek yeridir.

Sürdürülebilir aktif yaşlanma için ne yapılmalıdır?

65 yaş üstü nüfusun Sosyal Güvenlik üzerine fazla yük getirmeden uzun yıllar hayatiyetini sürdürmesi bazı şartlara bağlıdır. Bir kısmı aşağıda verilen bu hususlara dikkat edildiğinde Türkiye'nin gelecek yıllarda bu problemle daha kolay baş edebileceğini düşünüyoruz. Bunlar özetle;

-Yaşlılığın bir hastalık olmadığı, doğal bir süreç olduğu, sağlıklı yaşlanmanın herkesin hakkı olduğu ve bir ölçüde de bunu ancak kendisiyle barışık olanların yapabileceği unutulmamalıdır.

-Yaşlılıktaki sağlık problemlerinin temelinde çevresel faktörler vardır. Bunların bir kısmı kişilerin kendilerine özen gösterdiğinde önlenebilir vakalardır.

-Yaşlılık problemlerinin çözümünde; sağlığı geliştirici, koruyucu, tedavi ve rehabilite edici hizmetler birarada servis edilmelidir.

-Yaşlılık bazen uzun bir süreç olabilir. Bu sürenin sağlıklı ve engelsiz geçirilmesi için her türlü tedbir alınmalıdır.

-Özürlülük hali yaşlılık problemlerinin en büyüğüdür. Bundan uzak durmak ve kaçınmak için her türlü tedbir alınmalı, başa geldiğinde de geri kalan hayatın daha sancısız idamesi için gereken tedbirler daha önceden alınmalıdır.

-Yaşlılık problemlerinin büyük kısmının temelinde herhangi bir nedenle engelli olma durumu vardır. Kalp, şeker, tansiyon vb. kronik hastalıklar ile kısmi felç vb. Dejeneratif hastalıkların önlenmesi, geciktirilmesi veya hafif atlatılabilmesi için; dengeli ve yeterli beslenme, sigara ve alkolden uzak durma, stresten uzaklaşma ve bol kültür-fizik hareketlerine ihtiyaç duyulmakta, zamanında ve doğru aşılarla bağışıklık sisteminin güçlendirilmesi gerekmektedir.

-İnsanlar yaşlandıklarında kimseye bağlımlı olmadan ve üretken olarak yaşamlarını sürdürebilmeleri için "yaşlı dostu" tedbirler alınmalıdır. Örneğin; çevre, trafik ve ulaşım yaşlılar da dikkate alınarak düzenlenmeli, yaşlılara yönelik sosyal hizmetlerin kalitesi arttırılmalı, kurum ve kuruluşlar "yaşlı dostu" anlayışla yeniden yapılandırılmalıdır.

-Yaşlılık hiç kimsenin kendisini işe yaramaz kabul ettiği yıllar olarak

algılanmamalıdır. Bu düşünceye sahip kişilerin bundan kurtulmalarının en iyi yolunun onların hoşlarına gidecek işler yapmalarını sağlamaları ve üretken olduklarına inandırılmalarıdır.

-Yaşlılık konusunda çocuklar ve gençler de bilinçlendirilmelidir.

-Çalışan ve üreten bireylerin hayattan zevk almalarının daha kolay olduğu, hayat kalitelerinin daha iyi olacağı vurgulanmalıdır.

-Yaşlılıkta mutlaka yaşam kalitesi arttırılmalı; yaşlıların sağlığını koruyucu ve geliştirici davranışlar kazanmaları sağlanmalı, toplumla uyum içinde olmaları teşvik edilmeli, yaşlılar için hayatın uzunluğu değil kalitesinin önemli olduğu onlara benimsetilmelidir.

-Ömür uzadıkça yaşlılık kavramına daha farklı bakmamız gerekecektir. Çünkü yaş ilerledikçe Sosyal Güvenlik maliyeti artmaktadır. Gelişmiş ülkelerde emeklilik yaşı 65, ortalama yaşam süresi 78-80 olduğunda emekli maaşı ile geçim süresi 12-15 yıl olurken, Türkiye gibi ülkelerde ortalama emeklilik yaşı 50, ortalama yaşam süresi de 75 olduğunda emekli aylığı ile geçim süresi 25 yılı bulmaktadır.

-Özetlemek gerekirse, yaşlıların aktif ve sağlıklı bir hayat sürdürmeleri içini her türlü sosyal, kültürel ve çevresel altyapı ivedilikle gerçekleştirilmelidir.

Sonuç

Gelişmiş ülkelerle birlikte ülkemizde görülen süreç Samsun'da da yaşanmaktadır. İlin tamamı Büyükşehir Belediyesi kapsama alanına girdiğinden Samsun ilinde kırsal ve kentsel yaşlılık birlikte ele alınmalıdır. Büyükşehir Belediyesi'nin il merkezinde gerçekleştirdiği Huzurevi işletmesi ile Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı bünyesinde yürüttüğü "evde yaşlı bakım hizmetleri"ne ihtiyaç, yukarıdaki rakamlar dikkatle okunduğunda, gelecek yıllarda kat kat artacaktır. Gerek devletin, gerekse tek tek bireylerin bu sorunların üstesinden gelmesi kolay olmayacak, özellikle Sosyal Güvenlik sistemi bu yükü kolay kolay kaldıramayacaktır.

Bunun için çok yaşlı dönem hariç, özellikle 50'li yaşlardan itibaren 70'li yaşların ortalarına kadar nüfusun aktif tutulması, yani aktif yaşlanma teşvik edilmeli, bunun için ne tedbir gerekiyorsa o alınmalıdır. Gerek il ve ilçe merkezlerinde gerekse kasaba ve köylerde özellikle 40'lı yaşlardan itibaren kişiler sağlıklı bir yaşlılık için bilinçlendirilmeli, toplum nazarında büyük rağbet gören "atın ölümü arpadan olsun" zihniyeti ile sağlığı önemsemeyen ve gelecek yılları mutlu ve huzurlu geçirme özlemi duymayan vatandaşların bu husus ile ilgili olarak özellikle bilinçlendirilmesi gereği asla ihmal edilmemelidir.

Kamu ve özel kurumlar yaptıkları yatırımlarda yaşlıların ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalı, aktif nüfusun mümkün olduğunca daha geç yaşlara uzatılması için çaba sarfetmelidir. Şayet bu başarılabilirse yakın gelecekte toplam nüfus içinde % 20'leri bulması beklenen yaşlı nüfus sorunu ile daha kolay başedilebilir düşüncesindeyiz. Fakat o günler gelmeden bugünden gerekli tedbirlerin alınması en doğru yoldur.

Şu da unutulmamalıdır ki; ailesi yanında veya kendi evinde yaşlı olmak ideal ve en güvenilir yoldur. Çünkü yaşlılar açısından bakıldığında kendi evi ya da ailesinin yanı; geçmişi ve hatıralarıyla içinde kendisini güvende hissettiği bir yuva olurken, hatta bu hususta dinimizin de emirleri varken; huzurevi ya da bakımevi kendisinin hakim olmadığı, çevresi tarafından kontrol edilen, ilk kez karşılaştığı ve başka kültür ve geçmişe ait insanlarla beraber yaşamak zorunda olduğu yerdir.

Fakat toplum hızla değişmekte, ataerkil ailenin yerini çekirdek aile almakta, meskenler giderek küçülerek bireysel yaşam öne çıkmaktadır. Bu durumda yalnız kalan yaşlılar için; kurum, kuruluş ve bakıcı yanında yaşlanma profesyonel bilgi ve tecrübe gerektiren bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplum içinde yaşlılar giderek yalnız kalmakta, sosyal hizmetler bünyesindeki kurum ve kuruluşlara ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Bu kurumların çoğalması ise bu sektörde yetişmiş uzman elemanlara talep yaratmakta, üniversite ve meslek okulları bünyelerinde "yaşlı bakım hizmetleri" gibi yeni meslek alanlarına olan ihtiyacı öne çıkarmaktadır.

Diğer yandan, aile içindeki yaşlı nüfus dededen toruna kültür aktarımı, karşılıksız ve içten sevgi paylaşımı gibi biyolojik ve sosyo kültürel etkileşimi sağlarken, huzurevi ve bakımevi gibi kurumların bu tür bir etkileşimi sağlamaktan uzak olduğu da unutulmamalıdır.

Samsun Kent Müzesi

Avrupa'nın En Prestijli Müzeleri Arasında

Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin 'Yaşayan Şehir, Yaşayan Müze' sloganı ile hayata geçirerek kentin geçmişiyle geleceği arasında köprü vazifesi gördüğü Samsun Kent Müzesi, tarihi bir başarıya imza attı.

İtalya'nın Bressia kentinde yapılan 2015 yılının en iyi müzelerini seçildiği 'XX. Luigi Micheletti Award' Müze Yarışması'nda finale kalan Samsun Kent Müzesi, Avrupa'nın en prestijli 6 müzesinden biri seçildi.

Müze otoritelerinin ortak platformu olan Avrupa Müze Akademisi'nin (EMA) bu yıl 20.sini düzenlediği "XX. Luigi Micheletti Award" Müze Yarışması'nda finale kalan 14 ülkeden 15 müze, sunum yaptı. 7-10 Mayıs tarihleri arasında İtalya'nın Bressia kentinde yapılan sunuma Türkiye, Avustralya, Belçika, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Almanya (2 Müze ile), İtalya, Hollanda, İrlanda, Makedonya, Norveç, Slovenya, İsviçre ve İngiltere davet edildi.

Dünyanın çok farklı ülkelerinden çok sayıda katıldığı ve farklı kategorilerde ödüllerin verildiği yarışmada 2015 yılının en iyi müzelerini seçilecek. Yarışmaya Samsun Büyükşehir Belediyesi, toplumun hizmetine sunduğu Samsun Kent Müzesi ile başvurmuştu. Dünyanın En Prestijli Müzesi Ödül Programı'nda Samsun Büyükşehir Belediyesi Kent Müzesi sunumunu Kültür ve Sos-

yal İşler Dairesi Başkanı Necmi Çamaş yaptı. "Yaşayan Kent Yaşayan Müze" başlığı ile yapılan sunum ise katılımcılar tarafından büyük beğeni görüp uzun süre alkışlandı. Sunum sonrasında Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanı Necmi Çamaş'a Samsun Kent Müzesi adına katılım ve sunum sertifikası takdim edildi.

Sunumlar sonunda 15 müze arasından Avrupa'nın en iyi 6 müzesi finalist olarak jüri tarafından ilan edildi. Gerek ziyaretçi sayıları gerekse bütçeleri itibariyle dünya devi 15 müzenin yarıştığı programda, "XX Luici Micheletti" 2015 Prestij Ödülü'nü Hollanda The National Archives Müzesi alırken, Samsun Büyükşehir Belediyesi Kent Müzesi, Danimarka Denizcilik Müzesi, Almanya Ozeaneum, İtalya Magma Demri Sanatları Müzesi, Hollanda Ulusal Arşivleri Müzesi ve Slovenya Sloven Etnografya Müzesi Avrupa'nın en prestijli 6 müzesi ilan edildi.

Samsun Büyükşehir Belediyesi Kent Müzesi'nin bütün ticari ve turistik kaygılardan uzak, şehrin sahip olduğu tüm değerleri korumak ve geleceğe taşımak adına çok güzel bir örnek teşkil etmesi, şehrin sosyal hayatının içersinde olması çocukların müze aktivitelerinin her yerinde olması ve teknolojik ve küçük mekanlarda başarılı sergi uygulamaları sebebiyle aldığı bu başarı ile Türkiye'de ilk defa bir kent müzesi ödüllendirilmiş oldu.

"Samsun Kent Müzesi Geçmişle Gelecek Arasında Köprü Kuruyor"

Samsun adına elde edilen büyük başarıyla ilgili değerlendirme yapan Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanı Necmi Çamaş, "Samsun Kent Müzesi ile hiçbir maddi kaygı olmaksızın geçmiş ile gelecek arasında köprü kurmayı amaçladık. Bizler 'Yaşayan Şehir, Yaşayan Müze' sloganı ile hareket ediyoruz.

Şubat 2013 tarihinde açılan Samsun Kent Müzesi'nde şehrin sosyal, tarihi, kültürel, coğrafi ve ekonomik yapısına dair bilgiler ve malzemeler sergileniyor.

Samsun adına elde edilen büyük başarıyla ilgili değerlendirme yapan Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanı Necmi Çamaş, "Samsun Kent Müzesi ile hiçbir maddi kaygı olmaksızın geçmiş ile gelecek arasında köprü kurmayı amaçladık. Bizler 'Yaşayan Şehir, Yaşayan Müze' sloganı ile hareket ediyoruz. Şehrimizde klasik müzecilikten uzak, her hali ile yaşayan, gelişen ve birçok farklı aktivitenin bir arada sunulduğu bir ortam oluşturduk. Kısa sürede ciddi ziyaretçisi olan müzemizde teknolojiyi de son derece iyi ve etkili kullanmaya gayret ediyoruz. Müzemizin henüz 2 yıllık bir müze olmasına rağmen Avrupa'nın en prestijli 6 müzesi arasında yer alması, şehrimizin uluslararası tanıtımına katkı sağlarken, bizim gurur kaynağımız oldu. Şehrimize geldiği günden itibaren her platformda müzeyi anlatan Valimiz İbrahim Şahin'e, kuruluş aşamasından itibaren bize yol göstericiliği ve destekleriyle her zaman yanımızda olan Büyükşehir Belediye Başkanı Yusuf Ziya Yılmaz'a, Çekül Vakfı Başkanı Prof. Dr. Metin Sözen'e şükranlarımızı arz ediyoruz. Tasarım ve uygulayıcısı Nadir Mutluer'e bilgi ve birikimleriyle katkı sunan değerli bilim adamlarına, emeği geçen tüm mesai arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum. Bu anlamlı başarıyı, Kent Müzesi'nin başlangıcı aşamasından itibaren her gün takibini yapan, bittikten sonra da haftada en az bir kere ziyarete gelen Büyükşehir Belediyesi'nin rahmetli Genel Sekreteri Kenan Şara'ya ithaf ediyorum" dedi.

"Başarı Gurur Verici"

Samsun Büyükşehir Belediye Başkanı Yusuf Ziya Yılmaz ise Samsun Kent Müzesi'nin elde ettiği başarının gurur verici olduğunu kaydetti. Başkan Yılmaz, "Avrupa Müze Akademisi, müzelerle ilgili Brüksel'de toplantı yapmıştı. 145 tane ülkenin müzeleri, bu toplantıya gitti. Biz de arkadaşlarımızı göndermiştik. Yapılan değerlendirmelerde ve elemelerde 130 müzeyi eleyip olan finale 15 müzeyi bıraktılar. Arkadaşlarımız da İtalya'daki sunuma gidip Kent Müzesi'nin hikayesini ve geldiği noktayı anlattılar. En son da 9 müzeyi daha eleyip Samsun Büyükşehir Belediyesi Avrupa'nın en prestijli 6 müzesinden birisi oldu. Bu çok gurur verici bir başarı. Diğer müzelerin hepsinin 100 milyon euroların üzerinde çok büyük bütçeleri var. Şehirlerin tanıtımında maddi büyük açıdan büyük katkılar sağlayan müzelerin içerisinde 6 tanesinden birisi olmak bizlere gurur veriyor" ifadelerini kullandı.

Şubat 2013 tarihinde açılan Samsun Kent Müzesi'nde şehrin sosyal, tarihi, kültürel, coğrafi ve ekonomik yapısına dair bilgiler ve malzemeler sergileniyor. Müze, Tarihi Kentler Birliği'nin jüri özel ödülüne layık görülmüştü.

Çarşamba Belediyesi
3. KİTAP FUARI

Çarşamba Belediyesi Ali Fuat Başgil Kültür Etkinlikleri kapsamında Vefa Alışveriş ve Yaşam Merkezi'nde düzenlenen "Çarşamba 3. Kitap Fuarı"na ilgi büyük oldu.

Fuarın açılış töreninde konuşma yapan Çarşamba Belediye Başkanı Hüseyin Dündar, "2008 yılından itibaren rahmetli hemşehrimiz ilim adamı Ali Fuat Başgil'in ismini ön plana çıkarabilmek, yeni nesillere daha iyi tanıtabilmek, Ali Fuat Başgil'in fikirlerini, dünya görüşünü ortaya koyabilmek ve yaşatabilmek adına Ondokuz Mayıs Üniversitemizin destekleriyle başlayan daha sonrasında Çarşamba Sempozyumu olarak devam eden çalışmalar son 3 yıldır da Kitap Fuarı olarak devam ediyor. Bu sene de Kitap Fuarımıza 81 yazar ve yayınevi katılıyor" diye konuştu.

Samsun İl Milli Eğitim Müdürü Aytekin Girgin, düzenlenen Kitap Fuarı'nın 3. olmasının kendileri için gurur kaynağı olduğunu ve geleneksel halde sürmesini dile getirerek, kitabın medeniyetler için en önemli unsur olduğunu söyledi.

Açılış öncesi son olarak söz alan Çarşamba Kaymakamı Caner Yıldız, "Kitap, bize ikiyüzlülük göstermeyen gerçek yol göstericidir. Siz bir kitap aldığınız zaman biraz mürekkep, yarım kilo kağıt almıyorsunuz, eğer aldığınız kitap iyiyse bir yaşam, bir sevgi, yeri ve gökyüzünü alıyorsunuz. Onun size verdiği bilgilerden yararlanıyorsunuz. Gerçek iktidarın kitapta olduğunu gören hükümdarlar kitap yazmaya başladılar. Kalıcı bir eseri kitapla, eserle bırakabilirsiniz. Çarşamba'da eskiden asayiş

olayları konuşuluyormuş, ancak şu anda Halk Kütüphanemizden aldığımız verilere göre Çarşamba Samsun'un ilçeleri arasında en çok kitap okuyan ilçe durumundadır" şeklinde konuştu.

Fuarın son günü bir değerlendirme konuşması yapan Çarşamba Belediye Başkanı Hüseyin Dündar Çarşamba Kitap Fuarı'nın dolu dolu geçtiğini kayderek fuara 81 yayınevi ve yazarın katıldığını belirtti.

OMÜ, Havaalanında Kitap Dağıttı

Bütünşehir Dergisi'ne İlgi Büyüktü

Samsun Çarşamba Havalimanı'nda sabah saatlerinde başlayan kitap dağıtımı, yolcular tarafından ilgiyle karşılandı.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından, "23 Nisan Dünya Kitap Günü" etkinliği çerçevesinde havaalanında yolculara kitap dağıtıldı.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kütüphane ve Dökümasyon Daire Başkanı Ömer Bozkurt yaptığı konuşmada "Bu etkinliğin amacı; kitabın ve okuma alışkanlığının önemini vurgulamak, okumayı özendirmek; yayına, yayın hakkına, düşünce ve ifade özgürlüğüne saygıyı teşvik etmektir" dedi.

Kitabın kültür alışverişini sağlayan, karşılıklı anlayış ve hoşgörüyü geliştiren niteliğinin altını çizen Bozkurt, "Özellikle gençlerin ve çocukların daha çok kitap okumasını teşvik edecek böyle bir gün kapsamındaki etkinliklerin çok önemli olduğuna inanıyoruz. 23 Nisan Dünya Kitap Günü'nde armağan edilen bir kitap da onların okuma alışkanlığı kazanmasında, kitaplarla tekrar buluşmasında küçük ama önemli bir adım olacaktır." diye konuştu.

23 Nisan Dünya Kitap Günü etkinliğinde dağıtılan yayınlar arasında Bütünşehir Dergisi ayrı bir ilgi gördü.

canik belediyesi

"Türkiye'nin Gözbebeği"

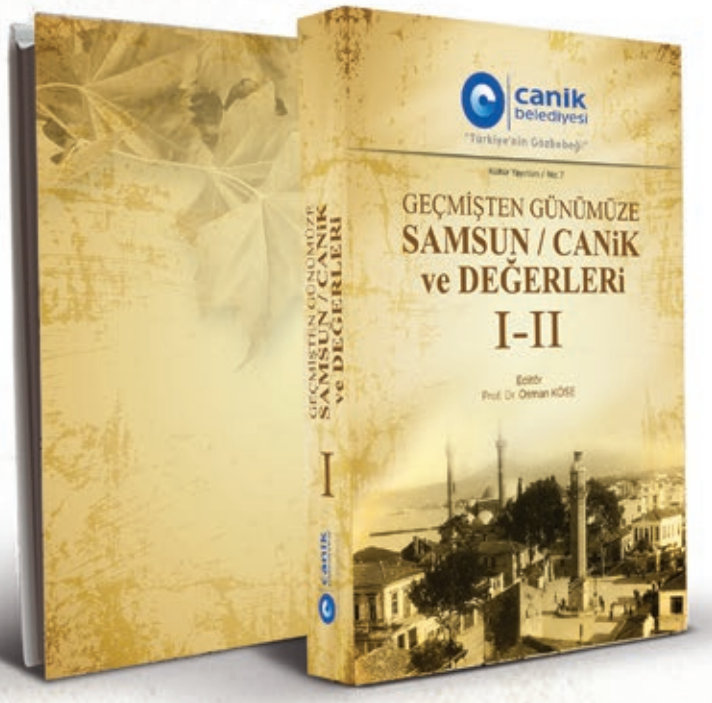

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE SAMSUN / CANİK VE DEĞERLERİ

Kültürde Marka Kent CANİK

kitabına

www.canik.bel.tr

adresinden ulaşabilirsiniz.

Elektriğe daha fazla ödemeyin

İNSANA VE ÇEVREYE **SAYGI**

MÜŞTERİ ODAKLI **HİZMET**

SİZİN **ÇÖZÜM ORTAĞI**'nız...

DETAYLI BİLGİ İÇİN;
444 55 23 nolu Çağrı Merkezi'miz ile iletişime geçebilir veya
0 (362) 311 44 00 (4422-4428) nolu
telefondan müşteri temsilcilerimize ulaşabilirsiniz.

YEPAŞ
Yeşilırmak Elektrik Perakende Satış A.Ş.

www.yesilirmakepas.com
Mimar Sinan Mah. Atatürk Bul.
No:190 Atakum / SAMSUN

Güvenilir Enerjimizle Hayatınızdayız

* İşletme maliyetlerinizi düşürmek, elektrik enerjisini mevcut tarifenizden daha avantajlı fiyatlarla kullanmak ve sorunsuz bir satış sonrası hizmet sağlayabilecek bir çözüm ortağı ile çalışmak istiyorsanız, YEPAŞ'ın tüketiminize ve ihtiyaçlarınıza özel olarak hazırlayacağı, '**İndirimli Fiyat Opsiyonlarını**' değerlendiriniz.
* Elektrik faturası aylık ortalama 130 TL (yıllık 4.000 kWh) ve üzerinde olan tüm tüketiciler YEPAŞ ile yapacakları ikili anlaşma ile indirimli elektrik almaya başlayabilirler.
* İkili anlaşma ile YEPAŞ'tan elektrik alan müşterilerin, elektrik tesisat sisteminde teknik olarak hiçbir değişiklik yapılmamakta ve müşteri mevcut elektrik tesisatı üzerinden elektrik almaya devam etmektedir.